

NIEUWE BIJDRAGE

TOT DE

BESTRIJDING DER VACCINE

BEHELZENDE

DE ONTWIKKELING VAN SOMMIGE VOORNAME PUNTEN

EN DERZELVER BEVESTIGING DOOR FEITEN,

VERVAT

IN DE

WEDERLEGGING VAN ONDERSCHEIDE RECENSIEN EN TEGENSCHRIFTEN.

DOOR

ABRAHAM ÇAPADOSE,

MED. DOCT.

Te AMSTERDAM, bij

C. G. SULPKE.

1824.

LAAT DE REDENEN MYNS MONTS ENDE DE OVERDENKINGEN MYNS HERTEN WELBEHAEGLIK ZYN VOOR UW AANGEZICHTE; O HEERE, MYN ROTSSTEEN ENDE MYN VERLOSSER.

Ps. XIX: 15.

VOORREDE.

Toen ik mij tot de wederlegging van de recenſiën, welke in de eerſte maand dezes jaars tegen mijne Beſtrijding der Vaccine *het licht zagen, nederzettede, hadt ik niet gedacht, mij in de noodzaaklijkheid gebracht te zien, eene vooraf-ſpraak te ſchrijven, die den lezer te kennen gave, in welken zin ik reeds daadlijk de eerſte woorden van deze* Nieuwe Bijdrage *wil verſtaan hebben. Immers, men zou al licht uit die plaats veronderſtellen, dat ik mij verbond, alle de tegen mij uitkomende geſchriften* opzettelijk *en* in het bijzonder *te zullen wederleggen, en, hoe gegrond ook deze opvatting moge geweest zijn, toen ik met de eerſte wederlegging een aanvang maakte en zich niet dan enkele, althands in het Publiek, tegen mijne beſtrijding hadden verklaard, zoo durve ik echter hopen, dat de verſtandige en onpartijdige lezer nimmer, met eenig recht, zoodanig iets ook nu nog van mij zal kunnen vorderen, daar zich thands van alle kanten, en in*

allerlei vormen zoogenaamde tegenſchriften, aanmerkingen en brieven opdoen, die men naauwlijks den tijd heeft allen te lezen, veel min afzonderlijk te behandelen.

Het is deze bedenking, die mij, nu ik reeds verre gevorderd was, met het wederleggen der twee eerſte recenſiën, aanſpoorde, veeleer eenige voorname punten van mijne Beſtrijding, *die door alle de tegenſchrijvers met nadruk worden aangehaald, eenigzins breedvoerig uit een te zetten, aan de van alle tijden erkende gronden eener gelouterde en van alle kwakſalverij gezuiverde, maar vooral op den Godsdienst ſteunende Geneeskunde, te toetſen, en de waarheid onzer ſtelling niet alleen op die gronden te doen rusten, maar zelfs te bewijzen en te betoogen, door feiten, door onomſtotelijke feiten, die juist in onze dagen uit verſcheide landen, (dank zij den Hemel!) ter onzer kennisſe komen; en wel uit de pen van dezulken, die zich werkelijk voorſtanders der* Vaccine *noemen, en waarvan er ſommigen, volgens hunne eigene getuigenis, genoodzaakt zijn te* bekennen, *dat men met opzet de waarheid ſomtijds heeft moeten verzwijgen, opdat het vooroordeel (zoo het heten moet) van het publiek tegen de* Vaccine, *geen voedſel zou worden gegeven.*

Zij dan, die tegen mijne Beſtrijding *zijn opgetreden en hunne bedenkingen door den drukpers (niet in bijzondere gezelſchappen, bij het vervullen van eene of andere ſpreekbeurt, waarvan ik*

geen

geen kennis draag) maar voor het oog der wareld hebben bekend gemaakt, deze zullen voorwaar in dit deeltje de wederlegging van hun gevoelen vinden. Ik ſpreek hier niet van de pamphlet-ſchrijvers, in het zoogenaamd Gezondheids-blad, die een taal voeren, waarop geen fatſoenlijk man, zonder zich te vernederen, kan andwoorden: maar ik ſpreek van die kunstgenoten, die, gelijk het betaamt, opentlijk, en veelal zonder bitterheid, zich tegen mijn gevoelen hebben verklaard, het hunne daar tegen over geſteldt en met welke ik mij voorzeker bij inſluiting hadt willen bezig houden, ware het niet dat ik met dit deeltje reeds te verre gevorderd was.

Onder dezen nu behooren de zeer geleerde Heer VAN HEUSDEN *en de kundige, de achting zijner langenoten overwaardige Hoogleeraar* FREMERY, *een man, die en door zijne jaren en door zijne talenten eerbied inboezemt. Wij willen, zooveel het beſtek eener Voorrede zulks gedoogt, over beide tegenſchriften eenige weinige aanmerkingen maken: ik zeg, weinige, daar de eigenlijk gezegde wederlegging van het hoofdzaaklijke, zoowel in mijne* Beſtrijding *reeds opgeſloten ligt, als ook, en wel voornaamlijk in dit deeltje, meer breedvoerig wordt behandeld, en daarenboven een woordelijk en de ſchrijvers, zoo men zegt, op den voet volgende tegenſchrift, een aantal verveelende en vooral nutteloze herhalingen noodzaaklijk zou moeten opleveren. De Hoogleeraar* FREMERY *dan*

kan niet zoozeer gezegd worden, daadlijk en opzettelijk tegen mij te hebben geschreven; het blijkt echter, dat mijn werkje, zoowel als de (hetzij dan te recht of te onrechte) genoemde voorbeelden van gevaccineerde perſonen, die naderhand door de kinderziekte zouden zijn aangetast, als de motiven *moeten beſchouwd worden, waarom zijn H. G. het een en ander over de Vaccine* (*) *heeft gemeend te moeten uiteen zetten. — Niet zonder verwondering heb ik daaruit vernomen, dat de Hoogleeraar reeds* 21 *jaren heeft gevaccineerd; en ik ben het met zijn H. G. niet eens, dat dit (hetzij met alle eerbied gezegd) met de voorzichtigheid den Geneesheer betamende, en den Hoogleeraar zelven anderzins zoo geheel eigen, is overeen te brengen, daar men in de eerſte vier jaren na het uitvinden en bekenmaken van een voorbehoedmiddel, dat (hoe men 't zelve ook beſchouwe) in alle opzichten eenig in zijn ſoort is, en waarvan onder anderen de Hoogleeraar* VAN DER BREGGEN *zelve getuigt, „ dat „ zich nimmer eene ontdekking zoo ſpoedig, niet „ alleen over het beſchaafd* Europa, *maar ook „ over den gantſchen aardbodem heeft verſpreidt," daar men, zeg ik, in de eerſte vier jaren niet in ſtaat was uit de menigvuldige, van alle kanten als toeſtroomende waarnemingen, de zuivere, de ware, de echte van de vervalschte of geheel verdichte*

(*) Vaderl. Letteroeff. N°. III, *Maart* 1824.

dichte behoorlijk te onderſcheiden. Intusſchen heb ik de verbazende ſnelheid en de voorbarigheid waarmede de Vaccine algemeen werd aangenomen, nimmer beſchouwd (hetgeen men bijkans uit de woorden des Hoogleeraars zou moeten opmaken) als het eigenlijk gezegd onmidlijk bewijs, dat ze eene gevaarlijke kwakſalverij is: immers hoezeer ook het goede en ware nimmer gretig door de meenigte wordt aangenomen, zou het echter nog hebben kunnen *zijn, dat met de Vaccine hieromtrent eene uitzondering had plaats gehadt: doch (en hier komt alles op neer) het is juist het vóórſtaan van een voorbehoedmiddel, dat niet op de beginſelen, op de gronden der zuivere Geneeskunde rust, maar zelfs daartegen ſtrijdt, 't welk ik, in tegenſtelling der* Empiria rationalis *(die althands op vaste gronden ſteunt) blinde* Empiria *heb genoemd en nog noem, hetzij men nu hierin met overhaasting, hetzij langzaam te werk gaat: in het eerſte geval wordt die blinde, gevaarlijke* Empirie *tevens voorbarig en roekeloos aangewendt; in het tweede met minder voorbarigheid en minder roekeloosheid, maar het wezen blijft hetzelfde. Indien men hierover meer hadt doorgedacht, men hadt voorwaar nimmer een voorbehoedmiddel kunnen aanprijzen, dat lijnrecht tegen erkende en van alle eeuwen bevestigde beginſelen der Geneeskunde ſtrijdt, ja wat meer is, dat geene gronden hoegenaamd heeft; — doch genoeg hiervan, en alleen in zooverre een ſchrijver verplicht is, een*

 ver-

verkeerd begrepen gevoelen nader uiteen te zetten en op te helderen, zonder verdere toepasſing.

Onder andere ſtellingen van den Hoogleeraar F. *behoort ook deze, „ dat er van de ingeente „ koepokſtof in het lichaam niets achter blijft, „ dat de ontſteking, de lichte koorts, de meerdere „ werking der watervaten, als de middelen moeten „ beſchouwd worden, waardoor de weldadige Natuur „ den vreemden prikkel, die in het ligchaam is „ gebragt, onſchadelijk maakt en uitdrijft, en „ dat het dus onmooglijk is de Vaccine als een „ in vervolg van tijd de gezondheid ondermijnend „ middel te beſchouwen." Wat mij betreft, ik wil niet doordringen* wat *datgeene zij, dat na de koepokinenting in het lichaam overblijft, maar vraag ſlechts den hooggeächten ſchrijver, of er niet bij hen, die door de Vaccine van de kinderziekte bevrijd blijven, noodzaaklijk eene zekere verandering of wijziging in het geſtel zal overblijven? Geen Vaccinator zal mij dit kunnen ontkennen: welnu, het zal juist dat* IETS *zijn (waardoor die verandering of wijziging voortduurt) die* x *der mathematici, hetzij eene bepaalde ſmetſtoffe, hetzij eene bijzondere wijziging in het kliergeſtel, of wat het zij, (waarin ik nu niet dringen wil) het zal, zeg ik, juist dat onbekend* IETS *zijn, dat noodzaaklijk moet achterblijven, zal men voor de kinderziekte beveiligd zijn, en het is ook juist dat (zoo men wil) onbekend*

kend overblijffel, hetwelk, naar mijn gevoelen, de gezondheid ondermijnt en de levensenergie verftoort; — hoe dit ook zij, de Vaccinator die ftaande houdt, dat er door de Vaccine geene blijvende verandering in het lichaam plaats heeft, werpt zijn eigen gevoelen omver. —— Wat nu de Waarnemingen *van den Hoogleeraar betreft, waardoor wij zien, dat van de 720, gedurende 21 jaar door Zijn H. G. gevaccineerde kinderen, geen enkel de ware of zoogenaamde gewijzigde pokken gehadt heeft, ik moet bekennen, dit niet zonder droefheid te hebben vernomen; en geen wonder! —— Immers, naarmate de koepokftof dieper is doorgedrongen, naarmate zij haar behoedend vermogen blijft behouden, zal zij ook in dezelfde mate eene meer voortdurende krachtige werking uitoeffenen, die de ontwikkeling en dus de gezondheid en het leven in dezelfde evenredigheid zal benadeelen; — hoe meer voorbeelden daarentegen van ontftane kinderziekte zich na de Vaccine opdoen, met des te meer recht mag men vastftellen, dat dit moordend middel door de Natuur zelve of liever door de* vires medicatrices Naturae *in zijne werking is geftoord geworden, en daar dit juist thands in alle landen fchijnt het geval te worden* (*), *zoo befchouw ik dit als een heilzaam*

(*) Ook in ons Vaderland hebben zich meermalen de zoogenaamde gewijzigde pokken vertoond en zijn door kun-

zaam en troostend teken, even als ik in eene typheuſe ziekte verblijd ben, wanneer zich eene ja hevige koorts (en dus in zich zelve een kwaad) *opdoet, maar waardoor juist de bedrieglijke zachtaartigheid, de* ſtatus inſidioſe mitis, *die ſteeds als de gevaarlijkſte beſchouwd wordt, ophoudt, en de ziekte, zoo als men zegt, zich naar buiten vertoont.*

Mocht nu de Hoogleeraar FREMERY, *mocht ieder geneeskundige, die in onze dagen de hernieuwing der koepokinenting bij reeds te voren gevaccineerden aanprijzen, ernſtig overdenken welk een ſchriklijk gevolg dit zal kunnen te weeg brengen: overal zien wij, dat de natuur den vijand (wellicht met de zoogenaamde gewijzigde, of wel met de echte pokken) wil uitdrijven, en zouden wij, Artſen, dienaren der natuur* (naturae ministri), *deze werking met kracht tegengaan? Wij ſluiten, helaas! het ſchapenhok, terwijl er de wolf wil uitvluchten, en uit vrees, dat hij een enkel ſchaap wegvoere, laten wij hem een groot gedeelte der kudde doodlijk wonden: wij verwaar-*

loo-

kundige mannen beſchreven geworden. In het beloop van dit werkje heb ik echter alleen van de geſchriften der buitenlanders over dit onderwerp gebruik gemaakt, uit hoofde der overeenkomst van den inhoud, en daar ik bovendien gemeend heb het opzettelijk tegen mijne landgenooten ſchrijven zooveel mooglijk te moeten vermeiden.

loozen alsdan „ die middelen, van welke (om de eigene woorden van den Hoogl. F. *hier toe te passen) „ de weldadige natuur zich bedient, om „ den vreemden prikkel, dien men in het ligchaam „ heeft gebracht, onschadelijk te maken en uit „ te drijven."*

Mocht nu de Hoogleeraar deze mijne, uit zuivere liefde voor de waarheid en met de meeste hoogachting, in 't midden gebrachte aanmerkingen in dien geest ontvangen, welke het den Christen betaamt, en mocht hij bij zich zelven overwegen, of hij het met de liefde in CHRISTUS, *die de eenige Waarheid is, en op welk fundament ieder, die waarheid zoekt, bouwen moet, kan overeenbrengen, dat hij,* ZONDER EENIG BEWIJS AAN TE VOEREN, *van mij zegt, dat ik „ in mijn „ geschrijf* systematieke Godgeleerde ter zake niets „ afdoende en verkeerdelijk aangebrachte begrippen „ LISTIG heb ingemengd," *eene phrase, die, door anderen gebruikt, mij wellicht verontwaardigd hadt, maar uit de pen van eenen grijzen* FREMERY, *veeleer bedroevende is!*

Nu nog eenige aanmerkingen op de Verdediging der Vaccine *van* Dr. VAN HEUSDEN. *Hoezeer ook de*

de toon, de voordracht van dit Werkje juist die is, welke men, tegen een bijzonder perſoon optredende, altijd moest in acht nemen en de kundige Schrijver zich als een rechtſchapen man, de achting van ieder waardig, doet kennen, hetgeen ik verheugd ben hier opentlijk te kunnen verklaren, zoo vindt ik mij echter verplicht met dezelfde oprechtheid te bekennen, ook in dit Werkje niet een enkel wezenlijk argument tegen mijne Beſtrijding *te hebben gevonden, maar alleen het een en ander ſchijnargument, meestal ontſtaan, doordien de Schrijver de loop mijner argumenten geheel heeft verlaten* (*), *en aldus ſtellingen, die alleen in het natuurlijk verband genomen, kunnen begrepen worden en ook haare volle kracht behouden, heeft getracht te wederleggen, zonder dat hierdoor echter iets tegen mij bewezen wordt.— Wij willen dit met een en ander voorbeeld nader ontwikkelen.*

1°. *Op pag.* 11 *vinden wij eene vergelijking tusſchen den loop der goedaartige kinderziekte en der*

(*) De plaatſen, die de Heer v. H. tracht te wederleggen, zijn in deze volgorde geplaatst: Zijn Ed. begint met pag. 103 van mijn Werkje, en gaat aldus voort, 106, 104, 92, 145, 146, 67, 72, 75, 49, 65, 37, 50, &c. &c. Dit heeft noodzaaklijk ook buiten des Schrijvers intentie, valſche voorſtellingen en verwarringen moeten veroorzaken.

der koepokken; deze vergelijking, hoewel niet in alle deelen juist, wil ik echter gaarne als zoodanig aannemen, ja zelfs voor een oogenblik veronderſtellen, dat zich hier volkomen gelijke (identiſche) *verſchijnſelen opdoen, maar wat zal dit dan nog bewijzen? Zeer veel voorwaar tegen een voorſtander der Inoculatie, de Vaccine beſtrijdende: maar tegen mij, die beide inentingswijzen afkeur, volſtrekt niets.*

2°. *Op pag.* 14 *en andere plaatſen zegt de Schrijver, dat ik de kinderpokken in een* zeer gunſtig, ja behaaglijk daglicht heb voorgeſteldt: *doch ook dit is niet juist, vermits ik alleenlijk de ziekte op zich zelve als minder gevaarlijk en doodlijk beſchouwd heb, dan vooral de Inoculatores en Vaccinatores gewoon waren haar te beſchrijven, en wanneer ik beweer, dat even als zooveele ontwikkelings-ziekten, die zich ook juist in de eerſte leeftijd vertonen, een weldadige ſtrijd, als een bewijs van een hooger geſtemd leven, ook hier ten gronde ligt, dan meen ik niets gezegd te hebben, dat met de zuivere ziektekunde ſtrijdt, of dat niet met hetzelfde recht van de pokken als van de meeste* Exanthemata febrilia, *vooral bij kinderen, kan gezegd worden.* HOFFMANN, VAN SWIETEN, *en zoo veele oude geneeskundigen, hebben ſteeds de zich vertoonende uitſlag bij pokken, mazelen, &c. beſchouwd als eene zich op de huid neerzettende* critiſche ſtoffe (materia critica) *en de oorzaak der meeste* Exanthemata fe-

febrilia *bij kinderen wordt heden bij de voornaamſte ſchrijvers aan de natuurlijke ontwikkeling toegeſchreven: men denke ſlechts aan de voortreſlijke bijdragen tot dit onderwerp door* FORMEY, KIESER, HUFELAND, *en vooral door* HENKE, *in het licht gegeven.*

3°. *De ſchrijver tracht verder het gevoelen, dat de kinderpokken onder de ontwikkelings-ziekten behoren, te wederleggen door twee argumenten, vooreerst, daar deze ziekte door* beſmetting *ontſtaat, en ten tweede, daar ze ſlechts van tijd tot tijd heerscht. Wat het eerſte betreft, ik herhaal de woorden van* VAN SWIETEN *en anderen, en vraag, vanwaar dan de eerſtemaal de kinderziekte ontſtaan is? Zoo lang mij deze vraag niet is opgelost, blijf ik het* Contagium varioloſum *alleenlijk als eene gelegenheidsoorzaak beſchouwen, daar ze niet bij alle perſonen de kinderziekte verwekt en de ziekte ook niet bij allen uit een* Contagium *ontſtaat. — „Maar," zegt de ſchrijver in de tweede plaats, „indien de kinderziekte eene „ontwikkelingsziekte is,* hoe ontwikkelt *zich het „geſtel der menſchen in die landen, daar deze „* ziekte nog niet *is uitgebroken? Hoe ging het in „dit opzicht met onze voorvaderen, die de kin„derziekte niet kenden?" &c. Het andwoordt is licht, namelijk, de ontwikkeling geſchiede zonder dien ſtrijd te verwekken: immers, men zou met hetzelfde recht kunnen vragen: hoe ontwikkelt zich het geſtel bij kinderen, die geene ziekteverſchijn-*

ſchijnſelen hebben bij het tandenkrijgen? Hoe geſchiedt de ontwikkeling bij die maagden, bij welke geene ongeſteldheid het ontſtaan der menſtrua *voorafgaat? Wij andwoorden alweder; zonder dien ſtrijd: en echter blijven wij de ziekteverſchijnſelen, indien ze zich vertonen, als* ſigna critica *en als eene weldadige ſtrijd beſchouwen. Gelijk nu de ontwikkeling bij ſterkere geſtellen (zoo als dit over 't algemeen bij onze voorvaderen plaats hadt en ook nu nog bij eenige individus) zonder veel moeite placht te geſchieden, zoo geſchiedt ze thands, over het algemeen, met meer worsteling; de meerdere energie des levens deelde een meer weerſtandbiedend caracter aan het lichaam meede, terwijl bij het verminderen dier krachtige weerſtand* (vis reſiſtens) *de natuur ook noodzaaklijk meer inſpanning* (vis opponens) *behoeft, om de ziekteprikkels te beſtrijden: — in één woord, eertijds voerde de natuur veeleer een* defenſive *oorlog; maar, nu de vijandlijke prikkels in de zwakkere geſtellen dieper en dieper dringen, is zij genoodzaakt meer* offenſive *te handelen, en van daar de meerdere ſtrijd, de meenigvuldige ziekten, die vooral in de ontwikkelingsperioden plaats grijpen. Wanneer wij nu door een of ander middel de natuur hierin, in die worſteling, tegenwerken, in plaats van haar te onderſteunen, dan verminderen wij haare krachten en ſtooren haar werk, de ontwikkeling namelijk.*

4°. *De ſchrijver zegt op pag.* 29 *van het bevei-*

*veiligend vermogen der Vaccine tegen de kinderziekte, dat „ zulks bevestigd werd door de zorg-
„ vuldigste waarnemingen en gestaafd door de
„ sterkste proeven, welke men, met den bestrij-
„ der,* grofste Empirie *zoude kunnen noemen,* INDIEN
„ ZIJ NIET *gedaan waren, toen in den beginne ve-
„ len eenen verharden tegenstand tegen dit middel
„ betoonden.*" *De al of niet juistheid en legitimiteit van dit besluit laat ik gaarne aan het oordeel des schrijvers zelven over, en vraag hem of ooit 't geen eene* grove Empirie *in zich zelve is, door omstandigheden iets anders kan worden?*

5°. *Op pag.* 31 *spreekende over de middelen, waardoor de Overheden de Vaccine algemeen invoeren, die ik geweldenarij genoemd heb en nog noem, zegt de schrijver:* „ *Mij dunkt daar is toch lichtelijk
„ groot onderscheid te zien, in een despotiek ge-
„ weld van iets, of zich voor iets genegen te be-
„ toonen: het laatste is zeer wenschlijk, maar
„ het eerste verfoeilijk: en wij hebben daarom ook
„ geene vrees, dat dit het geval ten minsten bij ons
„ zal zijn.*" *Zal het* genegen zijn *der Vorsten en Overheden, ten opzichte der Vaccine, niet een ijdel woord zijn, dan moet dit gepaard gaan met de eene of andere* positive *daad; deze nu kan drieledig zijn.*

1°. *Of men stelt een' premie voor dengeenen, die zijne kinderen laat vaccineeren: deze* uitlokking *is het eerste middel geweest.*

2°. *Of men onthoudt het onderwijs dier kinderen*

en

en andere voorrechten aan behoeftige ouders, die weigerachtig blijven hun' kroost te laten vaccineeren: dit heb ik eene gewelden arij genoemd, als zijnde eene zijdelingſche *gewetensdwang.*

5°. *Of eindelijk, men maakt eene bepaalde wet, waaraan alle ouders en voogden gedwongen worden te gehoorzamen: dit is de* rechtſtreekſche, *de openbare gewetensdwang.*

Nu vragen wij den Schrijver, of ook niet bij ons reeds de zijdelingſche gewetensdwang, helaas! met menigen traan der behoeftigen moet in het werk geſteld worden? Wij vragen hem, of hetgeen hij met recht verfoeilijk *noemt, niet reeds werkelijk plaats heeft, en of wij niet (ten zij God het behoede!) nog wat erger zullen gewaar worden?*

6°. *De voorbeelden, die de Schrijver (op pag.* 41) *aanhaalt van ſommige Epidemiën van roodvonk, die vóór de uitvinding der Vaccine reeds gewoed hebben, wil ik volſtrekt niet tegenſpreken; maar hieruit te oordeelen, dat deze ziekte thands niet meer* algemeen *verſpreid en niet* gevaarlijker *is, dan voorheen, is, zoo ik mij niet bedrieg, eene valſche gevolgtrekking: immers, dat mijne ſtelling waar is, getuigen zelfs de Vaccinatores* RICHTER, HUFELAND *en zooveele anderen, hetgeen wij in dit deeltje nader zullen bewijzen.*

7° *Aangaande het Vaccineeren zelve, dat, volgens de voorſtanders dier inentingswijze, op alle individus, zonder onderſcheidt, kan worden in*

 het

het werk gesteld, merkt de Heer V. H. *aan, dat dit met eene zekere bepaling moet verstaan worden, en vraagt, „ hoe ik een oogenblik van zul- „ ke groote mannen in de kunst kan denken, dat „ zij geene physiologische, pathologische en the- „ rapeutische kunde hebben; en, indien zij dezel- „ ve hebben, roekeloos genoeg zijn, om de- „ zelve te veronachtzamen?" Wat het eerste betreft, het zou waarlijk belachelijk zijn, indien ik alle die groote mannen van de vereischte kunde zou ontbloot denken; maar of zij die kunde niet veronachtzamen bij het Vaccineeren zelve, dit laat ik aan het oordeel van alle die personen over, die in de gelegenheid geweest zijn, vooral de Stads-Vaccinatien, in verscheide groote steden van nabij te zien, en vraag op mijne beurt, of hier physiologische en pathologische kunde in toepassing wordt gebracht, en of men wel eenig wetenschappelijk onderzoek hierbij in acht neemt? Wanneer ik mij dit droevig schouwspel voor den geest breng, dien toeloop van moeders, waarvan een aantal de afkeer voor de Vaccine, het moederlijk hart als ingeschapen, met huivering trachten te verbannen; die menigte schreiende kinderen, waarvan het een vóór, het ander na, in groot getal en in een zeer kort tijdsbestek als redelooze dieren getekend of gestempeld worden, hoe walchlijk en onteerende komt mij dan zulk eene geneeskunde voor, die ja! van de ware nog iets overig heeft, gelijk een dood lichaam het verband der deelen*

voor

voor eenen tijd behoudt, maar de ziel, het leven is verloren! de adem Gods, die het dorre gebeente weder bezielen kan, is alleen in ſtaat, de levenlooze geneeskunde het leven terug te geeven!

8°. *Ook heeft de Heer* V. H. *zeer veel tegen de benaming van* koepokgift: *Z. Ed. ſchijnt het woord* koepokſmet *te verkiezen, daar hij uitdrukkelijk zegt, ſpreekende aangaande de ſmetſtoffen:* „*Hiertoe behooren de venusſmet,* DE SMET DER KINDER- EN KOEPOKKEN. *de mazelen enz.*" *Wij vragen den Heer* V. H., *of niet de vergiften in den uitgeſtrekten zin van het woord, van de oudſte tijden af, verdeeld werden in dezulke, die uit het minerale, het planten-, en het dierenrijk herkomſtig zijn, en of niet, welke verdeeling men ook moge verkiezen, de* ſmetſtoffen *ſteeds onder de laatſte klasſe gerangſchikt zijn? Bovendien, willen wij gaarne het woord koepokgift veranderen; doch, met verandering van dit woord, herhalen wij, 'tgeen in onze beſtrijding gevonden wordt,* „ *dat ze, als ſmetſtoffe, deelt in die ei-* „ *genſchap, welke tot het wezen van iedere ſmet-* „ *ſtoffe behoort, namelijk, van gevaarlijk te* „ *zijn.*"

9°. *De Schrijver geeft ook eenige verſchijnſelen op van de kwaadaartige puist, en de zwarte pok, die wij in een zeker verband hebben beſchouwd met de Vaccine: Hetgeen de Heer* V. H. *hierover zegt, bewijst, eigenlijk gezegd, niets meer, dan dat ſommige verſchijnſelen van deze drie ziekten*

verſchillen: wij hebben, voorwaar, nimmer hier eene identiteit, *maar alleen eene groote verwantſchap gezocht; zijnde allen ontſtaan uit een gelijkſoortig miasma der grazende dieren, en zoodanig eene overeenkomst onderling hebbende, dat de Heer* HERBST, *die de zwarte pok veelmalen gezien heeft, en daarenboven een voorſtander der Vaccine is, bekennen moet, „ dat de loop der Koepok met die „ der zwarte pok zeer veel overeenkomt, en het on„ derſcheid alleen in de meerdere of mindere he„ vigheid der verſchijnſelen moet gezocht worden."*

10°. *Aangaande het verval des geſtels van het tegenwoordig geſlacht, in vergelijking met dat van het voorgaande, nog blijkbaar in de tegenwoordige oude lieden, zegt de Heer* V. H., *en met hem zooveele tegenſchrijvers, „ dat juist die „ oude lieden het zoo ver brachten door hun ſterk „ geſtel, en dat zij de zwakken reeds lang achter „ zich lieten." Dit argument, hoewel geen kracht hoegenaamd bezittende, heeft echter alles, om door den ſchijn te bedriegen: intusſchen is de wederlegging eenvoudig deze; dat ik de lichamelijke kracht en ſtevigheid van hen, die* tegenwoordig onder de ſterkſte behoren, *wil vergeleken hebben met de geſtellen van de overgeblevene oude lieden*, die onder de ſterkſte van het vorig geſlacht behoort hebben: *ik vraag nu ieder onbevooroordeelde, of des Schrijvers tegenwerping hierdoor niet van alle kracht beroofd wordt? Of is het geen bewijs van verval, zoo zelfs de ſterkſte mannen,*

die

die thands in den bloei hunner jaren zijn, geen beengeſtel meer opleveren, hetwelk over het algemeen met dat van de overgebleyene uit een vroeger geſlacht kan vergeleken worden? Hadden de Heer V. H *en zoovele anderen met meer aandacht mijne ſtelling onderzocht, zij zouden nimmer, althands zoodanig eene tegenwerping gemaakt hebben.*

II°. *In het derde Hoofdſtuk mijner beſtrijding had ik, onder anderen, van de meenigvuldige Maatſchappijen en Inſtituten ter bevordering der Vaccine geſproken, en in zoodanig eene vereeniging van menſchen, om een groot en uitgeſtrekt plan te doen gelukken, heb ik* onvertrouwen op God en trotschheid op vereenigde menſchenkracht *meenen te zien. Wonderbaarlijk is het* ſophisme, *hetwelk de Heer* V. H. *gebruikt, om dit gevoelen te wederleggen: hij zegt namelijk: „ Juist het tegendeel (van onvertrouwen op God en trotschheid op vereenigde menſchenkracht) duidt de „ vereenigde poging aan: achtte men toch zich „ alleen of met weinig in ſtaat, om het gewenschte „ doel te bereiken, dan was er geene vereeniging „ van velen noodig; juist deze vereeniging ontſtaat uit het gevoel van zwakheid, en tevens van „ pligt, om het goede, dat men leerde kennen, als „ eene weldaad, met vereenigde poging, ook aan „ anderen mede te deelen." Welk eeneverblindheid! Het is dan, volgens deze redenering, het vertrouwen op eigen kracht, de trotschheid geweest, die* ELIZA *met moed bezielde tegen over een gantsch*

heir van vijanden, of die eenen LUTHER *tegen de machtige Roomſche Kerk alleen deed opſtaan! Wij zouden alsdan moeten bekennen, dat de Hemelſche Vader in dien hoogmoed en dat zelfsvertrouwen zijn welbehagen geſteld en dezelve met overvloedige zegeningen bekroond heeft! Mocht de Heer* V. H. *eenmaal in de gelegenheid zijn de oprechte waarheid tegen eene meenigte te moeten verdeedigen, hij zal bij ondervinding weten, of het vertrouwen op eigen kracht, dat is de hoogmoed, hem doet ſpreken, dan wel het vertrouwen op de zuiverheid der door hem verdedigde zaak, bij het gevoel yvn eigene zwakheid en nietigheid!*

Wij eindigen deze aanmerkingen met de woorden van een beroemd Fransch Schrijver en Geneeskundigen: „Sous certains rapports la profession de Medecin est une espèce de sacerdoce; sous d'autres, c'est une véritable magistrature. Comme dans les objets de ses travaux il ne s'agit de rien moins que de la vie des hommes, son devoir de dire toutes les vérités utiles, de n'en altérer aucune, de donner à son esprit toute la perfection, dont il est susceptible, devient si sacré, que la plus légère violation, le plus léger oubli, la moindre négligence sur chacun de ces points, a toujours quelque chose de véritablement criminel."

De reeds in December Emphaticè *aangekondigde critiſche aanmerkingen van eenen zekeren Heer* N. EZEL. VAN LIER, *die ja* Med. Doct. *is, maar wien ik*

ik mij schamen zou, den naam van ambtgenoot te geven, zijn eindelijk van de pers gekomen. Noch de verregaande onkunde en kwakzalverij (*) *die*

(*) Het is ons plan niet, en het bestek laat dit ook niet toe, de menigvuldige bewijzen hiervan aan te geven: onder een aantal, heb ik slechts de volgende ten voorbeelde willen bijbrengen. „ Men zal," zegt de Schrijver, „ met den Hoogleeraar VAN DER BREGGEN moeten „ instemmen, dat de ondervinding van Dr. C. zich tot zij„ne studeerkamer bepaalt, VOORAL WANNEER HIJ HET EM„ PIRISMUS UIT DE GENEESKUNDE WIL VERBANNEN" (pag. 57). Op eene andere plaats (pag. 58) erkent de Schrijver, „ dat DE KOEPOKINENTING OP EMPIRIE GEVESTIGD IS" en herhaalt, „ dat ze zonder eenige voorbereiding en in „ ALLE voorwerpen, in ALLE jaargetijden, en in ALLE om„ omstandigheden, *zonder eenigen hinder*, kan ondernomen „ worden." Doch, genoeg over deze onbeschaamde kwakzalverij: Wat nu de onkunde des Schrijvers betreft, wij willen alleen aanmerken, dat hij, onder anderen, van LINNAEUS, CAMPER, HERDER en G. BAKKER zegt (pag. 120) „ dat deze „ beroemde mannen den MENSCH VAN EEN' AAP WILDEN DOEN „ AFSTAMMEN;" terwijl juist deze geleerden aangetoond hebben de absurditeit van dit denkbeeld, niettegenstaande zij in de organisatie van den mensch en den aap zeer veel overeenkomst hebben waargenomen. Maar, als of de domheid van den Schrijver hier niet al genoeg bleek, laat hij er onmiddelijk op volgen, „ deze „ zelfde Hypothese is wederlegd geworden door, der Wijs„ begeerte van KANT toegedane, mannen, zoo als SCHEL„ VER en DOORNIK," terwijl deze twee Schrijvers juist dit gevoelen hebben verdedigd; hetgeen ieder, die hunne geschriften kent, genoegzaam bekend is. Indien nu

die deze Schrijver ſchier op iedere pagina aan den dag legt, noch de onbehoorlijke toon, waarin hij zich uitdrukt, hebben mij in het minste bevreemd; maar dat een in het Neologisme geheel verzonken en tot het verderfelijkſte Deisme vervallen Schrijver opentlijk verklaart, „ dat (het zijn zijne eigene woorden) de aanwending van God-„ geleerde leerſtellingen op wetenſchappelijke on-„ derwerpen derzelver voortgang belemmert.... „ en dat het meer dan ongerijmd is, een weten-„ ſchappelijk onderwerp met Theologiſche argumen-„ ten te willen ſtaven," en door deze ſtelling (waarvan ook ieder Godvrezende Jood zou gruwen) het H. Woord van God, die gezegd heeft, dat Hij den mensch wetenſchappen leert, (Ps. 94), *en* dat de vreeze des Heeren het beginſel der wetenſchap is (*Prov. I.*), *gruwzaam verloochent, dat, zeg ik, zulk een vrijdenker zich vermeet, over den Godsdienst eens Christen te oordeelen, dat is eene ſtoutmoedigheid, die mijne verwachting verre te boven gaat, en mij nader bewijst, wat de Geneeskunde der 19*de *eeuw is, waarin zulke wezens de pen voeren. — De echte Geneeskundigen, die Waarheid en Licht van boven verwachten,*

de Heer VAN LIER de menigvuldige door hem aangehaalde werken met dezelfde aandacht gelezen heeft, als die van LINNAEUS, CAMPER, HERDER, BAKKER, SCHELVER en DOORNIK, dan loopt hij gevaar, het *non defenſoribus istis* van de Vaccinatores zelven te moeten aanhoren!

ten, zien uit de hoogte neder op dat ſoort van Schrijvers, die den invloed des Allerhoogſten voor de vorderingen der wetenſchappen ſchadelijk durven noemen, en, des menſchen beſtemming vergetende, als kruipende wormen aan het ſtof der aarde blijven kleven!

Wat nu de lasteringen en menigvuldige perſonaliteiten betreft, welke in deze zoogenaamde critiſche aanmerkingen tegen mij gevonden worden, deze laat ik onaangeroerd; ja, zelfs vind ik mij verplicht, dit product aan iedereen, die de waarheid onpartijdig wil onderzoeken, ter lezing aan te bevelen; de gronden en de beginſelen, die men ter aanprijzing der Vaccine ook hier (en wel onbewimpeld) heeft gebezigd, te vergelijken met die, waarop ik gemeend heb haar te moeten beſtrijden. Het geweten van ieder rechtſchapen man kan reeds door deze vergelijking alleen wakker worden.

Doch genoeg hiervan; wij ſchudden het ſtof van onze voeten.

Zij nu, die op de meer dan gewoone uitgebreidheid dezer Voorrede het een of ander hebben aan te merken, deze kunnen bij de beroemde Vaderlandſche Geleerden, de Heeren A. VAN STIPRIAAN LUISCIUS, C. G. ONTIJD en M. J. MACQUELIN, *ſprekende over den beruchten kwakzalver, Dr.* INNOCENSA DELLALENA, *mijn antwoordt vinden:* „ DAAR „ DE MENSCHEN (*'t zijn hunne eigene woorden*) „ OVER HET GEHEEL NOG ZOO ZOT ZIJN, DAT ZIJ

„ ZICH

„ ZICH GESTADIG DOOR ALLERLEI SOORT VAN KWAK-
„ SALVERIJEN EN WONDEREN LATEN WEGSLEPEN,
„ KAN MEN NIET TE VEEL MOEITE DOEN, OM DIT
„ KWAAD UIT TE ROEJEN; DAAR EENE ZORGELOOZE
„ TOEGEVENDHEID IN DIT STUK NOG MEER AF-
„ DWALINGEN ZOUDE VEROORZAKEN." *Geneeskundig Magazijn*, 4de *Deel*, 3de *Stuk.*)

WEDERLEGGING DER RECENSIE,

GEPLAATST IN DE

VADERLANDSCHE LETTEROEFENINGEN

VOOR

Januarij 1824.

HAEC CUM SACRA SINT, SACRIS HOMINIBUS DEMONSTRANTUR, PROPHANIS VERO NEFAS PRIUSQUAM SCIENTIAE SACRIS INITIATI SINT.

HIPPOCRATES.

LE DOUBLE ET INVARIABLE CARACTÈRE DU PHILOSOPHISME MODERNE (EST) L'IGNORANCE ET L'EFFRONTERIE.

C. DE MAISTRE.

Het is inderdaad eene onaangename en lastige taak, die ik op mij genomen heb, om de geschriften, tegen mijne bestrijding der Vaccine uitkomende, ook dan te wederleggen, wanneer ze eene verregaande onkunde verraaden en blijkbaar aan de verfoeilijkste beginselen en roersels van het menschelijk hart hun oorsprong verschuldigd zijn. De belangrijkheid echter en teerheid van het onderwerp, de levendige, en door die tegenschriften steeds vermeerderde overtuiging van de hoogstverderflijke strekking der Vaccine, het bezef, dat ik aan het Publiek eenigermate verschuldigd ben rekenschap van mijn gedrag hieromtrent te geeven, en vooral de noodzaaklijkheid, om de onbevooroordeelde lezers en de ouders, wien het welzijn van hun dierbaar kroost aan 't hart ligt, te toonen met welke drogredenen men de Vaccine wil verdedigen, ziedaar de *motiven*, die mij al het onaangename van *anticritieken* te schrijven

doen over het hoofd zien en mij ook nu dwingen de pen op te nemen tegen de recensie, te vinden in de Letteroeffeningen.

In de eerste plaats dan hadt ik mij gevleid, na mijne beandwoording op den voorloopigen brief van den Hoog-Geleerden Heer VAN DER BREGGEN, geen tegenstand te zullen vinden, dan van rechtschape, hoe ook andersdenkende, mannen, wien 't eeniglijk om de waarheid te doen was en die in gemoede overtuigd zijnde van het verkeerde van mijn denkwijze, zich plichtshalve gedwongen gevoelden tegen mij, ja met kracht, met ernst maar niet met laagheid, met valschheid, haat en nijd zich te verzetten. Ik herhaal 't, eene edelmoedige strijd had ik verwacht, en ik durf er bijvoegen, het recht van te eischen.

Dan deze hoop en billijke verwachting zag ik weldra verijdeld, toen ik het eerste nommer der Vaderl. Letteroeffeningen van dit jaar in handen kreeg. Immers daar de Recensent zich niet schaamt de honendste en afschuwlijkste uitdrukkingen tegen mij te bezigen en zijn naam blohartig verzwijgt, zoo kon ik niets goeds verwachten van iemand, die zich door deze in het oog lopende lafheid bij ieder rechtschapen man, hij moge over de zaak in questie denken zoo hij wil, van eene zoo verachtlijke wijze doet kennen.

De

De bloodaart moge nu dit masker, of liever dit voorbehoedmiddel, gebezigd hebben om, bijaldien zijne verregaande onkunde, kwade trouw en befpottelijke verwaandheid door mij in de wederlegging ontmaskerd werden, van eene openbaare fchande bevrijd te blijven, in zijne eenzaamheid en voor zijn geweten zal ik hem desniettemin doen bloozen.

Overigens misgunnen wij de nacht haare uilen en vleermuizen niet, maar jagen hen weg, zoodra dit lastig gevogelte zich in 't gebied des lichtherauts vertoont!

Wij zullen echter in de wederlegging dezer recensie (die volkomen als een aanhangfel mag befchouwd worden, van het tweede hoofdftuk mijner beftrijding, waarin ik de onwettige middelen heb vermeld, waardoor men de Vaccine zocht door te drijven) wij zullen, zeg ik, in deze wederlegging ons door dezelfde beginfelen laten befturen, waarop wij onze eerfte bijdrage hebben gegrond: en geen wonder: de waarheid is één, haare wapenen zijn fteeds dezelfde: en gelijk die der logen gluipachtige lafhartigheid, valschheid en kwade trouw zijn, zoo moeten zij, die in 't licht en voor de waarheid ftrijden, vrijmoedigheid, oprechtheid, hooge ernst en ijver voor haare

 zaak,

zaak, met 't oog op God, van wien alleen de kracht komt, als hun beukelaar, als hun fchild en zwaard befchouwen, waardoor zij ieder aanval van den logen blijmoedig, gerust en als uit de hoogte kunnen afweren.

Het oogpunt, waaruit wij deze Recenfie te befchouwen hebben, is geheel verfchillend van dat, waaruit ik mijne beftrijding gemeend heb te moeten bewerken. De Recensent fchrijft, zoo als hij zelve getuigt, *veeleer voor den zwakken, die gaarne eenige hulp en teregtwijzing ontvangt, dan voor den zelfdenker*, enz.; wij, daarentegen, verklaren juist voor den zelfdenker te fchrijve, dat is voor den zoodanigen, die zijn oordeel gebruiken wil en zich niet door het gezag, van wie 't ook zij, laat wegflepen, en terwijl de R. zich wendt *tot elk die hooren wil en kan.* zoo wendt ik mij tot elk, die onderzoeken wil en kan, gelijk ik zulks op verfcheide plaatfen van mijn werkje heb aangemerkt en hier herhaal.

In de eerfte plaats begint de R. met het beoordeelen, niet van het werk, maar van de bedoeling, en dus van het hart des Schrijvers: ftilzwijgende ga ik de lasteringen, hier door den R. gebeezigd, voorbij, en zou de wartaal even zoo onaangeroerd laten, ware het niet dat

zij-

zijne kwade trouw hier reeds zichtbaar wordt Immers, terwijl hij het daarvoor wil laten doorgaan, alsof ik de Geneeskundige argumenten tegen de Vaccine bij mij zelve als de minst gewichtige beschouwd hadt, zoo vergeet hij hierbij aan te merken, dat ik 128 pagina's *alleen* aan het Geneeskundig gedeelte en de 92 overige aan de twee volgende hoofdstukken heb gebezigd: en deze onbeschaamde durft mij van list te beschuldigen!

Hij eindigt de periode over mijne bedoeling met de woorden, *dat ik onbevooroordeeld en eenvoudig als Medicus moest geredeneerd hebben*, 't geen uit de zamenhang blijkt, niet anders te beteekenen, dan dat eene godsdienstige beschouwing hier overtollig, zoo al niet gevaarlijk en verderflijk is. Is nu de schrijver dezer recensie een leek ('t geen men uit de drogredenen in dezelve schier op iedere pagina voorkomende zou moeten opmaken) hij worde dan met kracht binnen zijne grenzen terug gedreven, wanneer hij zich vermeet het edelste en nuttigste fak in de maatschappij aldus te verneederen en het heilig verband van Godsdienst en Geneeskunde zoo onbeschaamd te ontkennen; maar is hij een Geneesheer, hij blooze over de weinige maar zoo veel verfoeilijksch in zich bevattende

 woor

woorden, hier door hem gebezigd, en onderzoeke wat de eigenlijke geneeskracht is voor hem, die *eenvoudig als Medicus redeneert.* Neen, neen, hij leere van mij, die als Geneesheer de heiligheid mijner betrekking tot den Hemel dankbaar erkennen en gevoelen mag, dat de Geneeskunde van God is, en dat, zoo ze niet door de van Hem afstroomende kracht en levensgeest geheel bezield is en werkt, zij onwaardig is dien voortreflijken naam te voeren, zijnde alsdan niet anders dan eene gewettigde en voor den wareldlijke rechter straffeloos uitgeöeffende moordenaarskunst, die beide, ziel en lichaam, met het doodlijkst venijn bezoedelt, in plaats van den lijdenden tot troost, den kranken tot verademing te strekken, waartoe ze door de neerbuigende liefde van onzen eenigen Geneesheer en Heiland tot ons uit den Hemel is afgezonden.

Men wachte zich dus van het denkbeeld, als wilde ik *of* de Geneeskundige, *of* de Godsdienstige argumenten als bijredenen aangemerkt hebben, daar ik verklaar ieder hoofdstuk even belangrijk, even gewichtig te beschouwen, overtuigd dat er niets Geneeskundig goed en waar bestaat, dat Godsdienstig ongeoorloofd zou zijn, en omgekeerd, dat

het-

hetgeen Godsdienſtig ongeoorloofd is, nimmer Geneeskundig voordeelig *kan* zijn.

De Recenſent nu, na aldus de recenſie van mijn werk, dat, volgens hem, een verachtelijk ſtilzwijgen tiendubbel verdiend hadt, te hebben aangevangen, en na mij van list beſchuldigd te hebben, gaat over tot de bewijzen van mijne (zoo hij zich uitgedrukt) *verregaande en voorbeeldelooze dweepzucht*, *mijn mysticisme*, *of liever volſlagen krankzinnigheid* uit drie plaatſen van mijn werk aan te voeren. Op het eerst gekozen voorbeeld acht de R. alle aanmerkingen overbodig: wij hebben dus hier niets te wederleggen. Het tweede betreft de affchuwlijke, en ik herhaal 't, de Godslasterlijke dichtregelen op JENNER. Na mijne woorden te hebben aangehaald, vervolgt de R. aldus: „ *Wat moet men toch wel zeggen, Lezer! van zulk een wezen, dat of dom genoeg is om dichterlijke uitdrukkingen, die men duizendmaal bezigt, voor Godslastering uit te krijten of kwaadaardig genoeg om, tegen beter weten aan, verontwaardiging te huichelen, over iets,* DAT ZONDER EENIGE KWADE BEDOELING GEZEGD IS?"

Deze phrase van den bloodaart zou ik ſtil-

 zwij-

zwijgende hebben voorbijgegaan, ware 't niet dat zijne diepe onkunde zich hier duidlijk te kennen gaf.

Immers, ik ſpreek tot den Lezer, die zijn oordeel gebruiken wil, en vraag hem of hij den moord, die *zonder oogmerk* en *bij ongeluk* geſchiedt is, beſchouwd als niet hebbende plaats gehadt? hij zal mij zekerlijk andwoorden, dat 't feit als zoodanig nimmer kan ontkent worden, *quia factum infectum fieri nequit*; maar te recht zal hij den moordenaar een ongelukkig mensch noemen: welnu, zoo doe ik ook, en noem Godslastering, het geen 't inderdaad is, het moge nu, ('t geen ik altijd gaarne en in liefde wil aannemen) *zonder eenige kwade bedoeling gezegd zijn*; ja, in dat geval komen mijne woorden juist van pas: „ Afſchuwlijke geest des tijds, tot welke razernijen brengt gij den ongelukkigen mensch!"

Het derde door den R. gekozen voorbeeld begint met deze woorden:

„ Christen! waakt ende bidt!" hierop zegt de R. in *parentheſi* „ l. WAAK EN BID!" *foei! dat hadt* BILDERDIJK *u toch beter moeten leeren.* Op deeze ezelachtige betweeterij zou ik kunnen andwoorden, dat zoo lang ik het

Evan-

Evangelie lezen kan in de gezegenden Staten-Vertaling, die zoo zichtbaar de teekenen draagt van Gods goedkeuring, ja, niet dan onder het gedurig afſmeken van licht en kracht van boven ondernomen, voortgezet en voltooid werd, ik mij aan deze vertaling hoop te houden en dus voor als nog niet van ſints ben, (ook dan niet, wanneer ik een enkel perſoon aanſpreek) het ſlappe en nieuwmodiſche WAAK EN BID van den R. te gebruiken, in plaats van de krachtige uitdrukking WAAKT ENDE BIDT, nemende gaarne zulk eene *Archaïsmus* voor mijne rekening (*). — Daar intusſchen in de tweede uitgaave van mijn werkje het woordje *Christen* (hoewel van achteren gezien, zonder noodzaaklijkheid) veranderd is in *Christenen*, en de R. deze uitgaave toont te kennen, zoo hadt hij deze gantſche tusſchenrede, zijne onkunde of kwade trouw aan den dag leggende, kunnen weglaten, tenzij hem ook het woordje *ende* mishaagde. — Verder, na een geheel uit haar verband gerukte plaats, waarin ik mijn gevoelen

(*) Diergelijke voorbeelden van eene *pluraliteit* in 't werkwoord, waarmede men enkele perſoonen aanſpreekt, vindt men in menigte in de gemelde vertaling; onder anderen *Matth.* IV: 10, VIII: 4, 13, 22, IX: 6 en 9, XVI: 23, enz., enz.

len over het verſoeilijk *magnetismus* te kennen gaf, te hebben overgenomen, zoo eindigt de Schrijver dit eerſte gedeelte zijner recenſie met de volgende woorden: „ Wij ſtappen er „ dan bij deze van af en merken alleen dit „ nog aan, dat de zoo even aangehaalde woor„ den van CAPADOSE ons gegronden *hoop* gee„ ven op de aanſtaande tweedragt en den daar„ uit voortſpruitenden ondergang van deeze „ nieuwe kinderen der duisternis. Immers het „ *magnetismus* is onder al de voortbrengſelen „ dezer eeuw bijna het eenigſte dat genade „ vindt in de oogen van DA COSTA, en wordt „ daarentegen bij CAPADOSE hier en elders voor „ duivelsch uitgekreten. Wij hebben *dus reden* „ *van ons te vleijen* met de ſpoedige en *letter„ lijke* toepasſing van het gezegde van onzen „ Zaligmaker (MARCUS III : 26.) *Indien de* „ *ſatan tegen zich zelven opſtaat en ver„ deeld is zoo kan hij niet beſtaan, maar* „ *heeft een einde.*"

Op dezen uitval (dien ik, in zoo verre zij perſonen betreft, ſtilzwijgende voorbij ga) heb ik alleenlijk aan te merken, dat ik mij genoodzaakt acht den ellendeling in zijne ongoddelijke hoop en vreugde te moeten ſtoren, door hem te toonen hoe jammerlijk hij zich bedriegt,

zoo

zoo hij meent dat het *magnetismus* door DA COSTA geprezen wordt, daar niemand, tenzij geheel door den geest dezer eeuw verblindt, uit de woorden door dien Schrijver *in zijne bezwaren* gebezigd, deze zoo onjuiste gevolgtrekking zou kunnen maken. Immers, wanneer ik tegen de ongeloovigen beweer, dat de zonde bestaat, zal dan hieruit volgen, dat ik de zonde prijs en voorsta? Zoo doet de R., die alleen, omdat DA COSTA van het bestaan van 't *magnetismus* gewag maakt en 't zelve in zoo verre verdedigd, hieruit besluit, dat hij 't voorstaat en goedkeurdt! Wij raden den R. in 't vervolg voorzichtiger te zijn en zich niet al te spoedig te verblijden.

Wij willen ons nu eenige oogenblikken ook met 't geneeskundig gedeelte der recensie bezig houden, hoewel zoo kort mooglijk: geen onpartijdige lezer immers zal van mij verwachten, dat ik den schrijver op den voet volge, daar ik in dat geval het eerste kapittel *mijner bestrijding* zou moeten herhalen en daarenboven de meeste argumenten door den R. gebezigd van dien aard zijn, dat het meer dan waarschijnlijk is dat hij een leek is in de Geneeskunde, waarmede wij ons niet te diep willen inlaten. Ik zal echter den zin van ie-

iedere argumentatie zoo veel mooglijk trachten na te gaan, om hiermede te bewijzen, dat de gantſche recenſie drie beginſelen ten gronde liggen, *onkunde*, *kwade trouw* en *verwaandheid.*

Reeds bij den aanvang openbaart zich des R. kwade trouw, doordien hij de vier claſſen van Geneesheeren, door mij aangegeven, en de beginſelen waaraan ik de gronden der Vaccinatores voor hadt te zullen toetſen, over het hoofd ziende, dadelijk tot de verdeeling der Geneeskundige argumenten overgaat. Hetgeen ik dus als *baſis* geſteld heb, waarop mijne geheele beſtrijding ruſt, gaat de R. met opzet ſtilzwijgend voorbij, wel gevoelende, dat hierin de wederlegging van alle de drogredenen der Vaccinatores als opgeſloten ligt.

Wat nu de verdeeling in arg. negativa en poſitiva betreft, hierover nader (*).

Op

(*) Het is hier de plaats eene aanmerking te maken, die ook op de volgende bladen toepasſing heeft, en hierop neêr komt. Wij hebben voorgenomen beide recenſien, zoowel die der *Letteroeff.* als des *Recenſents ook der Recenſenten* te wederleggen, daar 't ons nu toeſchijnt, dat de ſchrijver der eerſte recenſie geen Geneesheer is en echter op ſommige plaatſen nagenoeg dezelf-

Op de beſtrijding der eerſte grondſtelling van de Vaccinatores heeft de R. vier aanmerkingen, die wij op de volgende wijze wederleggen.

Hij zegt namelijk:

1°. Niet alle geneesmiddelen, die groote kracht uitoefenen, zijn gevaarlijk, enz.	1°. Hierover in de volgende recenſie nader.
2°. Al ware ook de kracht, die de vatbaarheid vernietigt, grooter dan die de beſtaande ziekte beſtrijdt, ook dan is het groot gevaar (bij de Vaccine) nog niet bewezen, enz.	2°. Door de rede en de ondervinding is het juist bewezen (dat namelijk, naarmate 't een of ander middel in kleiner gave eene grootere werking doet en tevens minder uitwendige teekenen oplevert, hetzelve des te gevaarlijker is). Ik heb dus het recht ook van de Vaccine hetzelfde vast te ſtellen, terwijl 't juist de

zelfde tegenwerpingen als de *Recenſent ook der Recenſenten* in 't midden brengt, zoo hebben wij goed gevonden, die plaatſen hier ſlechts met één woord aan te wijzen, ons voornemende hierop nader terug te komen.

de R. is, die bewijzen moet, dat bij de Vaccine hieromtrent eene uitzondering plaats heeft, hetgeen men vruchtloos in deze recensie zoeken zal. — Overigens wanneer de R. de onmooglijkheid van dit allergewichtigst bewijs, ten voordeele der Vaccine te leveren, inziende, onmiddelijk hierop vervolgt: „ Wij „ verwijzen den Schrij- „ ver naar deszelfs ei- „ gene verklaring, (bl. „ 7) *dat 'er in de na- „ tuur oneindig veel „ gevonden wordt, dat „ verre verheven is „ boven den hoogsten „ trap van mensche- „ lijke redenering,"* zoo bewijst de R. hier hoe onbeschaamdelijk hij mijne woorden verdraait en zijne on-

onkunde met kwade trouw tracht te bedekken. Immers hij breekt mijne phrafe in 't midden af, daar ik daadlijk op de aangehaalde plaats laat volgen, ... *maar dat 'er niets beftaat of kan beftaan, dat tegenftrijdig is met andere bewezene waarheden, of dat zich zelve vernietigt.*

3°. Dat de argumentatie tegen de Vaccine zich even gemakkelijk op de natuurlijke kinderpokken laat toepasfen, die de toekomende vatbaarheid voor deze ziekte in het lichaam vernietigt, enz. dat het intusfchen waarfchijnlijk is, dat er eene fterke overeenkomst beftaat tusfchen de wijze, waarop de kinderpok-

3°. Ook hier toont de R. zijne verregaande onkunde; terwijl de Vaccinatores wel begrijpende, dat men nimmer zou kunnen ftaande houden, dat de vaccine de kinderziekte zelve, voor en aleer dezelve beftaat, vernietigt, als van zelve daartoe zijn gekomen om te veronderftellen, dat er eene uitroeijing van

de

ken en waarop de vaccine *de kiem van en de* AANSTAANDE *vatbaarheid* voor de ziekte vernietigen.

4°. Dat, al gaf men ook toe, dat de vaccine een gift ware, zulks niets tegen dezelve zou bewijzen, daar verre de meeste vergiften, in kleine hoeveelheden toegediend, dikwerf heilzame gevolgen hebben.

de vatbaarheid voor deze ziekte plaats hadt, zoo gaat de R. hierin nog al verder en maakt gewag van de vernietiging van eene AANSTAANDE of TOEKOMENDE vatbaarheid! *O lepidum caput!*

4°. Wij ontkennen niet dat de vergiften dikwerf (en vooral voorzichtiglijk gebezigd) heilzame gevolgen hebben kunnen, maar blijven desniettemin beweren, dat ze ſteeds gevaarlijke middelen zijn: dit eenige bedoelde ik op *die* plaatſe, en herhaal dus mijne woorden, *dat de vaccine als gift deelt in die eigenſchappen, welke tot het wezen van alle giften behoort; namelijk van gevaarlijk te zijn.*

De

De overige aanmerkingen van den Rec. tegen hetgeen ik voor had in deeze eerste grondstelling te bewijzen, dragen even zeer de kenmerken van *kwade trouw* en *onkunde.* Onkunde, daar de Schrijver niet inziet, dat de voorbeelden van doodlijke gevallen op de Vaccine volgende, alleen door mij worden aangehaald, ten bewijze, dat en JENNER en zoovele Vaccinatores met hem dwalen, als zij beweren, *dat niemand ooit gevaar loopt door de Vaccine het leven te verliezen:* maar ook des R. kwade trouw is hier weder zichtbaar, daar hij de woorden, op gemelde plaats door mij gebezigd en waarop ook voornaamlijk moet gelet worden, met opzet verzwijgt. Zij luiden aldus: „ *Overigens verlangen wij dit niet te ver uit te strekken, en bekennen, dat zulke rampspoedige gevallen van* ZICHTBAAR *noodlottige of zelfs* DOODLIJKE *uitwerkselen der Vaccine hoogst zeldzaam zijn: genoeg echter om de stelling omver te werpen, dat niemand ooit gevaar loopt door de Vaccine het leven te verliezen.*

Hetgeen de R. tegen de wederlegging van de tweede grondstelling aanmerkt, verraadt al weder gebrek aan kennis en opzettelijke vervalsching mijner woorden. Het eerste blijkt,

daar hij van meening is, dat het *parallel* tusschen de Inoculatie en Vaccinatie in deze grondstelling voorkomende, *door mij* gemaakt wordt, terwijl de Vaccinatores zelve deze vergelijking als een der bewijzen voor hunne zaak hebben daargesteldt.

Maar ook des R. kwade trouw blijkt uit de volgende woorden. „ De Schrijver erkent zelf „ dat het *post hoc*, *ergo propter hoc* geene genoegzame bewijskracht in zich sluit, en dat „ het niet zeker is of de lijders buiten de Vaccine van dien uitslag waren vrijgebleven, en „ wat voert hij nu aan, om zich te verdedigen? „ Dat, zoo men dien uitslag niet beschouwt als „ een gevolg der Vaccine, hij ook recht heeft „ om te ontkennen, dat het bevrijd blijven van „ de kinderziekte uit de Vaccinatie voortvloeit."

De zin intusschen, die ik aan de bedoelde, doch hier vervalscht voorkomende woorden heb gehecht, is deze: dat, *bijaldien* de Vaccinatores de meerdere scherpte in de vochten en hieruit ontstane uitslagziekten, bij gevaccineerden waargenomen, niet als gevolg der Vaccine beschouwen, daar het *post hoc*, *ergo propter hoc* geene genoegzame bewijskracht (namelijk voor de volstrekte zekerheid) in zich sluit, wij *in dat geval* ook het recht hebben

de-

dezelfde gevolgtrekking (juist of onjuist) tegen de Vaccine te maken, door het argument te *retorqueeren* en ook andere bewijzen dan het *post hoc, ergo propter hoc* te verlangen, om het bevrijd blijven van de kinderziekte voor een gevolg der Vaccinatie te beschouwen, vermits, volgens de getuigenis der geloofwaardigste mannen, zooveele menschen (men denke slechts aan BOERHAAVE, die zoo dikwerf aan *Epidemien* was blootgesteldt) sterven, zonder ooit de pokken gehadt te hebben. — En wanneer de R. er bijvoegt, dat er geene evenredigheid tusschen beide gevallen bestaat, zoo beroept hij zich op het gering getal dergeenen die *dadelijk* na de Vaccine aan huidziekten lijden, terwijl ik gewag maak van de menigvuldige gevaccineerde kinderen, die in vervolg van tijd door uitslagziekten meer dan de niet gevaccineerden gekweld worden.

Op onze aanmerkingen over de derde grondstelling der Vaccinatores vinden wij bij den R. eenige losse woorden, die wij, daar ze geene wederlegging en dus ook geene valsche redenering bevatten, (hetgeen in deze Recensie onafscheidelijk is), onaangeroerd voorbijgaan.

Wij zijn nu tot de vierde grondstelling gekomen, die niet kan verdedigd worden, dan met wegwerping van al datgeen, waardoor

 zich

zich een *Medicus* van een *Agyrta* onderſcheidt.

Wij zullen echter in de wederlegging van des R. wartaal kort zijn, zoowel daar ik in de volgende recenſie hierop terug zal komen, alsook omdat de R. de vergelijking maakt tusſchen de Vaccine en andere zoogenoemde voorbehoedmiddelen, gelijk het gebruik van bloedzuiverende middelen bij het uitbarsten eener pest-epidemie, de zuivering der lucht, de afzondering van het beſmet voorwerp, enz. waarvan ik in mijne *eerſte Bijdrage* genoeg meen gezegd te hebben.

Echter kan ik niet nalaten den Lezer aandachtig te maken op des R. kwade trouw, onkunde en belachelijke verwaandheid, die zich ook hier alweder duidlijk te kennen geven. Zijne kwade trouw blijkt uit de volgende valſche citatie. „ Maar," zoo vervolgt de „ R., wij willen den Schrijver liever met „ zijne eigene wapenen beſtrijden. Hij zelf er- „ kent, dat de grijsaard minder vatbaarheid voor „ de kinderziekte heeft dan de zuigeling, *doch* „ *meer kracht heeft dan deze tot het gelukkig* „ *doorſtaan der Vaccine*, enz." Uit deze plaats, die men vruchtloos in mijne *Beſtrijding* zoeken zal, hoewel dezelve onbeſchaamdelijk door

de

de R. met de bladzijde wordt aangewezen, maakt hij besluiten en syllogismen, die alleen daarom lezenswaardig zijn, omdat ze met de geheele Recensie in een naauw verband staan, en bewijzen, dat de Rec. uit valsche *postulata* en *praemissa*, om zich *consequent* te blijven, geene juiste, maar valsche *conclusiones* heeft willen trekken, waarin hij inderdaad uitmuntend geslaagd is.

Maar wij wilden ook zijne onkunde of verwaandheid bewijzen. Hooren wij hem zelven. „De Schrijver noemt dit gevoelen (namelijk dat de vaccine in alle omstandigheden, en op alle personen, zonder onderscheid, dezelfde uitwerking zou hebben) eene schandelijke kwak- „zalverij, en zegt hier veel, dat behartiging „verdient over de verschillende behandeling van „een en dezelfde ziekte bij onderscheidene indi- „vidus. Doch hoezeer wij het hierin met hem „vrij wel eens zijn, twijfelen wij echter of dit „de goede zaak wel veel schade zal toebrengen, „daar wij ons genoegzaam overtuigd houden dat „bovenstaande stelling geenszins door het meer- „derdeel der Geneeskundigen zoo onvoorwaar- „delijk omhelsd wordt, als de Schrijver 't wil „doen voorkomen, enz." Is nu de R. een ge-

nees-

neeskundige, dan verraadt hij hier eene verregaande onkunde.

Immers zelfs voor een oogenblik toegegeven, dat sommigen voorzichtig genoeg zijn, om 't kind, dat eene *morbeuse affectie* heeft, niet te vaccineeren; niemand zal ontkennen, dat noch de ouderdom, noch de kunne, noch 't jaarsaisoen, noch 't bijzonder gestel van ieder individu bij de Vaccinatores in aanmerking wordt genomen, het geen juist de kwakzalverij uitmaakt. Maar is de R. (het geen meer dan waarschijnlijk is) een leek, hoe bespottelijk is dan zijne verwaandheid, als hij onder den schijn van edelmoedigheid erkent, *dat ons gezegde veel bevat, dat behartiging verdient en dat hij 't hier met ons vrij wel eens is.*

De vijfde door mij aangehaalde grondstelling der Vaccinatores komt hierop neêr: De Inoculatie vermeerdert de sterfte, de Vaccine vermindert niet alleen het getal sterfgevallen aan de kinderziekte, maar ook de algemeene sterfte. Hiertegen merkt de R. aan, dat ik, buiten twijfel, het gezegde der Vaccinatores over den invloed der Vaccine op de algemeene sterfte of verdraaid voordraag of verkeerd begrepen heb.

De onkunde en de onbeſchaamdheid des R. verbieden mij hierop te andwoorden. Hij ſtelle dan en veronderſtelle wat hij wil: ik beroep mij op degenen, wien de geſchriften der Vaccinatores bekend zijn.

Wij vinden hier verder de volgende plaatſen:

1°. De R. ontkent de ſtelling, dat de verhouding van geboorte, ſterfte en bevolking niet naauwkeurig kan worden opgegeven, zeggende dat dit tegen de rede en de ondervinding ſtrijdt, daar beide leeren, dat er alleen in enkele aanzienlijke koop- of hoofdſteden eenige onzekerheid hieromtrent beſtaat.

1°. Hier tegenover ſtel ik de woorden van twee Geleerden, die de Vaccine zelve ten ſterkſte verdedigen. FRIEDLANDER namelijk, die eene onvermoeide en buitengewone vlijt aan het onderzoek van dit allerbelangrijkst onderwerp heeft beſteed, verklaart zelf, dat niets *ſchijnbaar* gemaklijker en *inderdaad* moeilijker is dan eene optelling (*denombrement*), zoo men dezelve wil in het werk ſtellen op eene aanzienlijke bevolking, enz.

 Maar

Maar ook een onzer vaderlandſche Geleerden geeft zelfs in een geſchrift ten voordeele der Vaccine, zijn gevoelen op dit punt aldus te kennen. „ Ik weet, hoe voorzichtig men zijn moet in het afleiden van gevolgen, uit ſterflijstên opgemaakt: op hoe veele omſtandigheden men behoort te letten, zoo men voor zijne ſtellingen met genoegzaame zekerheid wil te werk gaan: wat ſpreek ik van zekerheid, zoo moejelijk te bepalen in elke wetenſchap, doch vooral in zulk eene als door het opzamelen van hier en daar verſtrooide ſtukken ter naauwernood verkregen wordt!"

2°. Op mijn gezegde dat zij, die zich met

2°. De bovengenoemde kundige FRIEDLANDER

de burgerlijsten hebben bezig gehouden, ten einde den goeden invloed der Vaccine te toonen hoogstwaarſchijnlijk van kwade trouw te beſchuldigen zijn, merkt de R. aan, dat deze ſtelling nog dwazer is, omdat zij eene *onbewijsbare lastering* behelst, die zich zelve omverwerpt.

DER maakt uitdrukkelijk gewag van de onderſcheidene belangen, waardoor zij, die met de *optelling* belast zijn, of wel de burgers zelve, de ware reſultaten *of verbergen of vervalſchen.*" Maar ook behalven deze getuigenis hebben wij bewezen, dat veele beroemde mannen volkomen tegenſtrijdige gevolgen uit de ſterflijsten hebben opgemaakt: ſommigen namelijk beweerden, dat het uit die burgerlijsten bleek, dat de Inoculatie de ſterſte verminderde, anderen, dat juist die lijsten den nadeeligen invloed der inenting op de ſterfte aantoonden, en eindelijk de Vaccinatores beweren op dezelfde gronden het nut der Vaccine te

te kunnen bewijzen, hetgeen onmooglijk is te verklaren, tenzij uit de vervalſching der lijsten, en dus de kwade trouw, waarmede men hieromtrent is te werk gegaan; wij geven dan den R. volkomen toe, dat ons gezegde eene *onbewijsbare lastering* behelst; dat is zoodanig eene, die niet kan bewezen worden lastering te zijn: terwijl ik mij overtuigd houde, dat ieder onpartijdige des R. menigvuldige lasteringen onder de bewijsbare, ja zelfs blijkbare, zal rangſchikken.

Op de overige aanmerkingen des R. hierna.

Na aldus de beſtrijding van de *negat. arg.* der Vaccinatores *voet voor voet gevolgd en*, zoo als de R. vertrouwt, *geheel en al ontzenuwd te hebben*, gaat hij over tot de beſchouwing

wing der vijfde positie van de *positieve argum.*, daar de vier eerste in de voorige behandeling reeds vermeld waren.

Hier vinden wij de volgende uitdrukking: „Men moet *of* met CAPADOSE de kinderziekte, „die zeer zeker duizende slagtoffers maakt, ja „zelfs hem, die ze eens gehad heeft, voor 't „vervolg niet beveiligt, ongestoord laten voort-„woeden, *of* de Inoculatie die zelve tot de „verspreiding der ziekte aanleiding kan geeven „en den lijder dikwijls wegsleept, kiezen *of* „eindelijk de Vaccinatie, die voor niemand ge-„vaarlijk is en in verre de meeste gevallen een „voorbehoedmiddel oplevert, *algemeen trach-„ten in te voeren.*

„Het komt er slechts op aan, om één uit „deeze drie wegen te verkiezen; en de keuze „zal wel bij niemand, die doordenkt, twijfel-„achtig zijn."

Dit geeven wij den R. volkomen toe: ja, op *deeze voorstelling* zal niemand in zijne keuze aarselen: maar de voorstelling zelve is valsch en hierdoor vervalt dus het geheel argument.

Immers er staat eene vierde weg open, door den R. of uit onkunde of met opzet niet aangewezen, en waarop hier juist alles aankomt.

Men

Men moet 1°. *noch* de kinderziekte ongeſtoord laten voortwoeden (welke ſtelling de R. zich niet ſchaamt aan mij toe te ſchrijven), 2°. *noch* haar door de Inoculatie, 3°. *noch* door de Vaccine trachten te voorkomen, maar 4°. de kinderziekte, even als alle andere ziekten, trachten *te genezen*, als ze werkelijk beſtaat en de verſpreiding der beſmetting te voorkomen op dezelfde wijze als men de overige beſmettelijke ziekten beteugelt door zuivering, door afzondering, ja, bij ſterke Epidemiën, door *cordons ſanitaires*, maar nimmer door de ſtooring der beſtaande gezondheid.

Deze vierde weg mag de *via regia* genoemd worden, en is zoowel door de zuivere redeneering als door de ondervinding van eeuwen, ja ſints er beſmettelijke ziekten beſtaan, als de beste erkend en aangeprezen. Nu vraag ik, op mijne beurt, aan ieder, die ſlechts denken kan, of hij wel eens aarſelen zal welke dezer *vier* wegen hij de voorkeur geeve?

Ja (zegt de R. met nadruk) wij herhalen het, men moet de Vaccine algemeen trachten in te voeren, enz.

Waarſchijnlijk wil de R. de dwangmiddelen, die alleen in ſtaat zouden zijn de Vaccine al-

algemeen in te voeren, met deze woorden billijken.

Dat hij zoodanig eene ſtelling (die, om geen aanſtoot te geeven, zoo bedekt en voorzichtig mooglijk wordt voorgedragen) verdedigt, verwondert mij geenszins daar laagheid, hoe afkeerig ook van alle wettige onderwerping, ſteeds de verfoeilijkſte geweldenarij voorſtaat en onderſteunt.

Wat mij betreft, ik blijf bij mijne ſtelling, dat zoowel de rechtſtreekſche als zijdelingſche dwangmiddelen, die men zich thands niet ſchaamt in alle landen aan te wenden, om de Vaccine door te drijven, onder die Godtergende geweldenarijen moeten gerekend worden, waardoor de geest der duisternisſe ſteeds het gebied heeft willen voeren over het geweten en het hart van hen, die de ſtem der plicht wenſchen gehoor te geeven! Ja, afzichtelijk noemde ik zulk eene gewetensdwang en herhaal het met nadruk, met kracht zonder vrees en opentlijk niet als een lafaart, die zijn naam verzwijgt.

De ongegrondheid van het zesde *arg. poſit.* der Vaccinatores heb ik trachten aan te toonen door de ſtelling, dat de vatbaarheid voor de kinderziekte nimmer kan uitgeroeid worden: hetgeen ik nader ontwikkeld en beweZEN

zen

zen heb, mij beroepende op de beginſelen en geſchriften der echte Pathologen.

De R. maakt hier vier aanmerkingen:

1°. Dat de onderſcheiding tuſſchen *vatbaarheid* en *gelegenheidsoorzaak* op vele ziekten niet toepasſelijk is en dikwijls niet meer dan een bloot woordenſpel, enz. — Het is beneden de waardigheid eens Geneesheers op zulk eene grove onkunde als de R. (de vatbaarheid gedurig met de geneigdheid verwarrende), hier verraadt, eenig andwoord te geeven.

Overigens wil men het gevoelen, door mij verdedigd, kennen, men wachte zich wel hetzelve in des R. voorſtelling te zoeken, die de ſchaamteloosheid heeft mijne woorden zoodanig te verdraajen, dat ik genoodzaakt ben den lezer naar de plaats zelve, in mijn Werkje voorkomende, te verwijzen.

2°. Op de door mij verdedigde ſtelling, dat de mensch geboren wordt met de vatbaarheid voor alle mooglijke ziekten, daar dit eene droevige eigenſchap der menſchelijke natuur is geworden na den val van onzen Stamvader, heeft de R. eenige aanmerkingen, die alweder zijne kwade trouw en verwaandheid bij diepe onkunde aan den dag leggen. Wij willen van ieder een voorbeeld leveren.

De

De R. bewijst zijne kwade trouw, wanneer hij mij van onkunde beſchuldigd, als hebbende de *époque* van 't bekend worden der kinderziekte eerst op de 12de eeuw geſteld: immers deze ſchrijffout werdt in de eerſte uitgaave onder de drukfeilen achter 't werk geplaatst, aangeteekend en in de tweede uitgaave in den tekst zelve behoorlijk veranderd. Kan nu de onbeſchaamdheid wel immer verder gaan? Maar men moet ook zijne verwaandheid leeren kennen, die inderdaad beſpottelijk is: hooren wij hem zelve: „ Schoon de kinderziekte veel ouder is dan de Schrijver, met wiens *Historiae Medicinae* het er ſlecht ſchijnt uit te zien, hier opgeeft, en ſchoon een' Leek, die nooit in de medicijnen geſtudeerd heeft, hem hier nog een aangenaam nieuwtje vertellen kan, dat IJEZID, de tweede *Khalif* van den ſtam der *Ommayaden*, die in het jaar 683 van CHRISTUS ſtierf, door de kinderziekte geſchonden was, en dat ABOUL ABBAS, de eerſte uit het Huis der *Abbaſiden*, in het jaar 753 aan de kinderpokken overleed (ABULFEDA, A. M. T. I. p. 398. II. p. 6); zoo blijven wij altijd nog op eene zeer *reſpectable distantie* van ADAM, en vinden de kwaal in het Oosten en bij de Arabieren alleen," enz. — Verbeeldt

zich

zich nu in ernst de R., die hier getuigt een' Leek te zijn, ja, ten overvloede zegt, nooit in de Geneeskunde gestudeerd te hebben, alsof dit niet van elders duidlijk genoeg bleek, mij op zulke grove feilen te betrappen? Waarlijk *quo indoctior eò impudentior!* De gantsche uitkraming en tentoonstelling zijner Arabische geleerdheid (waaraan wij niets willen te kort doen) hadt hij dus gerustelijk kunnen achterlaten, daar ze mij nu dwingen hem toe te roepen: *ne sutor ultra crepidam!*

Maar wij zeiden, dat ook des R. onkunde hier kennelijk was: immers hij zelve merkt aan, „dat, zoo men in de dagen, toen de „kinderziekte naar *Europa* werdt overgevoerd, „de middelen gekend hadt, men haar dadelijk „hadt kunnen weren, *even als men nog heden* „*pest en geele koorts met goed gevolg buiten* „*het beschaafd Europa sluit*, enz."

Ziet nu de domoor niet, dat hij in deeze weinige woorden mijne bestrijding der Vaccine juist billijkt en voorstaat, daar ik zelve niet anders gewild heb, dan dat men de kinderziekte zou tegengaan, *even als alle andere besmettelijke ziekten?* Of kent hij ook eene soort van ezels- of zwijnenpokken, waarmede men heden de pest of de geele koorts buiten

het

het beſchaafd *Europa* ſluit, even als de koepokken tegen de kinderziekte worden aangewendt?

In de derde plaats maakt de R. met veel ophef van woorden, dreigementen, waarſchuwingen, enz. gewag van eene door hem geheel verkeerd opgevatte en niet begrepen noot, waarin ik het, ieder Geneeskundigen, geen bloot *Empiricus*, bekend vraagſtuk over 't *al* of *niet* beſmettelijk zijn der Epidemisch heerſchende ziekten behandeld heb. Wat ik hierop verder heb aan te merken, zal in de volgende recenſie blijken.

Hetgeen de R. in de vierde plaats tegen de door mij aangegevene voorbeelden, ter opheldering van de latere ontwikkeling eener aangeboren vatbaarheid, in het midden brengt, is louter onzin, hoewel de R. hierdoor *al het onbegrijpelijk dwaze en ongepaste mijner ſtelling in een helder daglicht* (zoo als hij zegt) *meent geſteld te hebben.* Intusſchen wil ik niet tegenſpreken, dat mijne beſtrijding *voor hem* veel onbegrijpelijks bevat; iedere bladzijde zijner recenſie getuigt mij althands, dat hij zeer weinig van dezelve begrepen heeft.

Eindelijk zijn wij tot de beſchouwing van

't laatfte argument gekomen: *De Vaccine fchaadt de gezondheid.* Alle de dwaaze ftellingen, die de R. mij hier toefchrijft, alle zijne declamatiën en zoogenaamde geestige invallen veeleer zotheden over *eene der kwaadaardigfte en listigfte aanmerkingen* (zoo als hij ze noemt) laat ik onaangeroerd, geen lust hebbende mij met zulke beuzelingen een oogenblik bezig te houden, en zoo als STAHL zegt: *contentus unicè intelligi ab intelligentibus.*

Ziedaar nu, om des R. eigene woorden te gebruiken, *zijn gemotiveerd oordeel over een gevaarlijk prulfchrift, waarin hij de nietigheid onwederfpreeklijk* meent bewezen te hebben: voor en aleer hij echter de pen neêrlegt, geeft hij een nieuw en opmerklijk bewijs zijner onkunde en gebrek aan logica, welke met het overig gedeelte dezer waarlijk niet gevaarlijke recenfie in een volkomen verband ftaat.

Het betreft, namelijk, het oordeel over het laatfte boekje, dat JENNER in 't licht heeft gegeven; hooren wij den R. zelven over mijnen *listige en fchijnbaar gewichtige bedenking* (zoo als hij zich uitdrukt): „ De Schrijver zoekt „ JENNER als een' groven Empirist ten toon te „ ftellen en beftrijdt hem, niet door argumenten,

maar

„ maar door het aanhalen eener recenſie in de „ *Vaderl. Letteroeff.* van Maart l. l., waar dat „ boekje wordt afgekeurd, (om juister te ſpreken, had de R. moeten zeggen, waar dat boekje wordt beſchouwd ALS GESCHIKT TOT DE AANPRIJZING EENER GROVE EN VERSTANDELOOZE EMPIRIE, hetgeen de woordelijke uitdrukking is, aldaar gebezigd.) „ Indien het genoeg zij „ (zoo vervolgt de R.) auctoriteiten aan te „ halen, zonder iets te bewijzen, dan kunnen „ wij tegen deze recenſie eene andere over- „ ſtellen in den *Recenſent ook der Recenſen-* „ *ten*, Julij 1823, bl. 368, (zonderlinge uitval voor een Recenſent in de *Letteroeffeningen!*) „ maar (zoo zegt hij alverder) dit behoeft niet „ eens.” Hierna verwachte ik, en waarſchijnlijk veele lezers met mij, dat de R. geene auctoriteiten, maar bewijzen van de voortreflijkheid van JENNERS boekje zou in het midden brengen, doch des R. *logica* is verheven boven het gezond oordeel, en bewijst dit ten volle, als hij zegt: „ Wij durven er zonder „ ſchroom bijvoegen, dat een der bedaardſte, „ geachtſte en oudſte Geneesheeren onzes Va- „ derlands dat boekje met zijne goedkeuring „ vereerd en JENNER’s *methode* als hoogst- „ verkieslijk beſchouwt.”

Zoo zien wij, hoe de R. de auctoriteiten verwerpt, maar van 't gezag in 't gebied der kunsten en wetenschappen zoo afkeerig niet schijnt. *O misera stultilia hominum!*

Eindlijk op mijne verklaring (waarin ik standvastig blijf volharden) om namelijk dáár, waar ik eenigen invloed heb en waar mijn' raad iets vermag, dezelve te bezigen, om ouders en voogden van het gevaarlijke en nadeelige der schijnbaar zachtwerkende Vaccinatie te overtuigen, gevoelt zich de R. *plichtshalve geroepen* de aandacht van het Gouvernement te vestigen. Indien hij nu van meening is mij hierdoor vrees te hebben aangejaagd, zoo leeze hij aandachtig hetgeen ik in deze wederlegging gezegd heb, en make dan het besluit.

Wat nu des R. vervloekingen en lasteringen, waarmede hij zijne recensie eindigt, betreft, wij vergeven hem dit; ja, danken er God voor; wetende, dat JESUS CHRISTUS tot zijne discipelen gezegd heeft, dat de wareld hen haten moest.

Wij eindigen met de woorden van een vermaard Kerkvader: *Tria tantummodo vestimentorum genera sunt piis, aut in veste nigra*

iis lugendum aut in rubra persecutio toleranda aut in nivea triumphus agendus. Nihil referre putemus, cujus coloris ſint vestes quas hic gerimus, dummodo tandem veste nivea conſpicui in aeternum cum CHRISTO *gaudeamus.* Hiertoe zij des Heeren genade met ons! *Amen!*

WEDERLEGGING DER RECENSIE,

GEPLAATST IN DE

RECENSENT OOK DER RECENSENTEN.

Decemb. 1823.

Medici pro defendenda EXPERIENTIA *hoc argumento ſolent uti, quod ingens ille disſenſus circa remediorum vires et applicationem non destruat ipſam experientiam et ad ſtabiliendam hanc unicè opus ſit ut reſpiciamus ad numerum eorum, qui medicamentum in morbo vel malè vel prosperè ſuccesſisſe affirmant: imo ſi mille fuerint qui bonum esſe medicamentum pronuntient, centum vero qui contrarium asſerant, tunc dicunt, majori numero plus esſe credendum, quam aliis qui coutrarium obſervarunt minori numero. At vero nec haec argumentandi ratio difficultatem expedit;* UTPOTE A NUMERO ET MULTITUDINE IDEM SENTIENTIUM NON ADSTRUENDUM EST VERITATIS CRITERIUM.

HOFFMANN.

Wanneer ik de thands voor mij liggende Recensie met de voorgaande vergelijk, dan wordt ik al ras gewaar, dat ze beide in veele opzichten elkander gelijk zijn, in veelen echter van elkander verschillen. Beide recensenten komen hierin voornaamlijk overeen, vooreerst dat ze hunne recensiën *voor het groote Publiek* hebben ingericht, *daar zij* (volgens hunne eigene woorden) *het onnoodig oordeelden een geneeskundig betoog voor de in de kunst ervarenen te schrijven*: zij zijn in de tweede plaats elkander daarin gelijk, dat zij niet, zoo als het dengeenen betaamt, die de waarheid voorhebben te verdedigen, alle vrees voor openbare tentoonstelling afleggen, en in de overtuiging van de zuiverheid hunner zaak, openlijk durven te voorschijn komen, maar

 veel-

veeleer zich achter de door lafheid opgeworpen verſchanſingen van het *anonyme* verbergen en vandaar hunne pijlen tegen den vijand afſchieten, die, hoe zwak, hoe gering ook in zich zelve, ontrefbaar is, zoo lang de vreeze Gods en de liefde voor de waarheid zijne wapenrusting blijft.

Maar wij zeiden ook, dat beide recenſiën in veele opzichten verſchillen: immers in de wederlegging hierboven hebben wij duidlijk en, zoo wij meenen, onlochenbaar bewezen, dat de Schrijver, zoo al niet een leek, althands in de geneeskunde voorzeker geheel onervaren is: wij hebben verder getoond, hoe hij eene, ieder rechtſchapen man verontwaardigende vloed van lasteringen heeft uitgeſtort, die aan de onzuivere bron van haat en nijd zijn oorſprong verſchuldigd is. Niets dergelijks vindt men in deeze tweede recenſie: hier is de Schrijver blijkbaar een geneeskundige en waarſchijnlijk een oud *practicus*, daar hij zelve getuigt reeds 24 jaar gevaccineerd te hebben: hier vinden wij geene hatelijkheden, of liever woede, maar alleen eene zekere groote mate van hoogmoed en minachting voor de jeugdige nog weinig ondervinding hebbende Geneesheeren, waardoor bij hem, op verſcheide plaatſen, eenige veeleer

knor-

knorrige, dan wel kwade trekken voorkomen. Deze, den ouderdom eigen en zeer verſchoonbare zwakheid, zal mij echter niet beletten, om den R., bij eene volledige en, zoo wij hopen, krachtige wederlegging zijner woorden, met die achting te behandelen, welke het den arts betaamt zijnen kunstgenoot den jongeren den bejaarde te betonen.

Voor en aleer wij echter ter zake komen, willen wij hem twee aanmerkingen ter ernſtige overdenking meêdeelen: In de eerſte plaats vragen wij hem, of hij zich nog wel herinnert, dat juist de Vaccine haare aanneming, doordrijving en algemeene verſpreiding verſchuldigd is aan de onvoorzichtigheid en roekeloosheid der jonge Doctoren en aan de zucht, om al wat nieuw is, met blinde ijver aan te kleven en na te jagen, het geen voorzeker ten alle tijden den kranken zeer veel kwaads heeft berokkend, maar nimmer meer dan op dat tijdſtip, toen ook de ouderdom in de maalſtroom van het *Neologisme* in de Geneeskunde (en waarin al niet!) werdt meegeſleept en als verzwolgen.

Maar wij willen hem, in de tweede plaats, de woorden herinneren van een zeventigjaarig grijzaart en geneesheer, van wiens uitgeſtrekte ge-

geleerdheid, kunde, voorzichtigheid en rechtſchapenheid van caracter zijne menigvuldige geſchriften ten getuigen ſtrekken, een man, van een uitſtekend *genie*, en die, in onze dagen vooral, niet genoeg kan aangeprezen worden, ik meen den grooten HOFFMANN, die over de jeugd en de ervaring het volgende zegt:

„ Onbillijk of liever lasterlijk is het oordeel
„ niet alleen van het volk, maar ook van ge-
„ leerden, ja zelfs van Geneesheeren, dat een
„ Theorist een ſlecht Practicus is, en dat hij
„ wijzer en kundiger is, die vele kranken, dan
„ die ſlechts weinige onder zijne behandeling
„ heeft. De oorſprong van deeze dwaling ligt
„ daarin, dat, daar zij de Geneeskunde niet
„ dan na veel arbeid, tijd en ondervinding
„ meenen verkregen te hebben, gelijk dit in-
„ derdaad zoo is, zij hieruit opmaken, dat
„ hij, die veele zieken behandelt, bekwamer
„ is dan denzulken, die gewoon is met juist-
„ heid en waarheid over de ziekten te rede-
„ neeren, maar weinige patienten heeft. Zeker
„ de ondervinding, dat is, het naauwkeurig
„ gadeſlaan van die dingen, welke of voor- of
„ nadeelig zijn, moet bij de uitvinding der Ge-
„ neeskunde de eerſte plaats toegekend worden
„ en heeft in de volgorde de voorrang boven

„ de

„ de *rede.* Doch daar nu de Geneeskunde reeds
„ zoo lang bestaat en gedurende zoo veele
„ eeuwen bij zoo veele volkeren en in onder-
„ scheide klimaten bij herhaling waarnemingen
„ op zoo veele individus door de kundigste man-
„ nen gemaakt zijn en tevens door hen aangetee-
„ kend is wat 't lichaam schadelijk of voordeelig
„ zij, zoobehoeven wij niet meer aan de ondervin-
„ ding te blijven hangen, maar moeten ons daarop
„ toeleggen, om de geneesmiddelen, wier gevol-
„ gen bekend zijn, *op bijzondere personen, in*
„ *bijzondere ziektetoestanden, op bepaalde wij-*
„ *ze, geschikte tijd en plaats toe te passen*
„ *en dezelve met onderscheiding aan te wen-*
„ *den. En deze bijzondere geneeswijze be-*
„ *staat alleen in de voorzichtigheid, het be-*
„ *leid en het oordeel des Geneesheers en wordt*
„ *verkregen uit eene naauwkeurige vergelij-*
„ *king van de ziekte met den aart der genees-*
„ *middelen en uit een beredeneerd onderzoek*
„ *van alle de omstandigheden.* Het is ook
„ niet te ontkennen, dat die met zulk eene
„ naauwgezetheid, beleid en oordeelskracht be-
„ gaafd is, door de praktijk zelve veel in ken-
„ nis toeneemt en versterkt wordt. *Een goede*
„ *Theorist is dus, na de eenparige getuige-*
„ *nisse der echte Geneesheeren, zulkeen, die*

„ *de*

„ *de Theorie en redeneering op de geſchiede-*
„ *nis der ziekten en geneesmiddelen toepast,*
„ *en zoowel de ondervinding met de rede als*
„ *deze met de ondervinding in verband tracht*
„ *te brengen. Zoodat een goede Theorist niet*
„ *dan een goed Practicus wezen kan.* Van daar
„ dat des Geneesheers oordeel of wel zijne theo-
„ rie, van de vereischte hulpmiddelen voorzien en
„ op de ondervinding gegrond, de kunst groo-
„ telijks bevordert, de oorzaaken en bronnen
„ der ziekten opſpoort, met eene bijzondere
„ vlugheid de reden geeft waarom het een vóór
„ het ander nadeelig is, de ouden met de nieu-
„ we in een gelukkig verband weet te bren-
„ gen, zijne geneeskundige behandeling met
„ juistheid en onderſcheidskennis weet te wij-
„ zigen naar *verſchillende klimaten, ſaiſoenen,*
„ *perſonen, ouderdom en levenswijze,* het be-
„ hoorlijk gebruik der geneesmiddelen van het
„ misbruik naauwkeurig weet te onderſcheiden,
„ *daarenboven de minder veilige geneezing*
„ *van anderen gemaklijk doorziet* en ſoms in
„ nieuwopkomende toevallen een geſchikter en
„ nader weg ter geneezing weet te erkennen. —
„ *Van dit alles is hij, die alleen op de prak-*
„ *tijk ſteunt, hoe menigvuldig ook het getal*
„ *zijner patienten zij, geheel verſtoken, zoo*
„ *hij de waare, de zuivere Theorie mist.*

„ In-

„ Intusschen is het vrij algemeen, maar inder-
„ daad zeer dom de *ondervinding* (*), aan
„ te halen, waar het gezond verstand, de
„ overweging der bijzondere omstandigheden,
„ de kennis van het voorwerp en de oorzaak
„ zijner ziekte, alsmede de wijze, waarop de
„ geneesmiddelen werken, geheel ontbreeken."

„ Voor 't overige moet men echter niet
„ ontkennen, dat ook bij den Theorist veele
„ dwalingen gevonden worden, wanneer iemand
„ naar ijdele hersenschimmige veronderstellingen
„ (†), in duistere en nietsbeteekenende woor-
den

(*) Ieder, wien de zaak der waarheid, waar dit ook zij, ter harte gaat, moest eens zijnen Geneesheer *cathegorice* afvragen, op welke gronden de Vaccinatores hun gevoelen blijven verdedigen: hij zal steeds hetzelfde andwoordt krijgen. „ DE ERVARING" zal de een zeggen, „ DE ONDERVINDING" zegt de andere, en de arme leek zal voor zijne vermetele vraag moeten boeten, en zich hiermede te vreden houden.

(†) Zij, die ook in mijn werkje slechts ijdele en hersenschimmige denkbeelden meenen te zien, moesten eens onderzoeken of niet mijne gronden de ware, de door alle beroemde Geneesheeren verdedigde gronden zijn, en of mijne veronderstellingen niet onder die moeten gerekend worden, welke aan *zuivere beginselen* hun oorsprong verschuldigd zijn. Ik onderwerp mij dus volkomen aan het geen de diep geleerde HOFFMANN hier ter plaatse zoo van de Empiristen als Theoristen aanmerkt.

„ den vervat, veeleer dan naar zoodanige ver-
„ onderſtellingen, die op zuivere beginſelen
„ gegrond zijn, zijn praktijk wil inrichten, en
„ hiermede die klasſen van geneesmiddelen
„ tracht te verwerpen, welke *door alle eeu-*
„ *wen* en bij alle volkeren zich door het ge-
„ bruik en de toeſtemming van anderen aan-
„ beveelen. Hier geldt de ſpreuk, dat een
„ onkundige Theorist ook een onkundig Prac-
„ ticus is, zoo hij namelijk naar deze naakte
„ en valſche Theorie zijn geneeswijze wil in-
„ richten."

Deze citatie, die mij zoo belangrijk is voorgekomen, dat ik ze in zijn geheel heb willen overnemen, bevat het andwoord op alle de door den R. gemaakte aanmerkingen *over de jeugd en onervarenheid eens Schrijvers, die zich* (zoo als hij zich uitdrukt) *tegen eene algemeene meening, welke* DE ONDERVINDING *van* 25 *jaren voor zich heeft, durft verzetten.*

Zonder nu op de bijkomſtige en andere perſonen en geſchriften betreffende, aanteekeningen van den R., eenig *regard* te ſlaan, ga ik onmiddelijk tot de eigenlijke recenſie mijner *Beſtrijding der Vaccine* over, zullende de-

zel-

zelve letterlijk volgen en zoo mooglijk geheel wederleggen.

In de eerſte plaats dan worden de door mij aangewezen vier hoofdklasſen van Geneesheeren, die de praktiſche Geneeskunde onderling verdeelen, opgenoemd. Op de beſchrijving, welke ik van de eerſte, tweede en vierde klasſe gegeven heb, maakt de R. geene aanmerking hoegenaamd; wij veronderſtellen dus en meenen daartoe het recht te hebben, dat de R. ze volkomen beaamt, hetgeen wij den lezer verzoeken wel in aanmerking te nemen, bijaldien ik mij op de gronden, daar ter plaatſe verdedigd, in 't vervolg meermalen zal moeten beroepen.

Eene enkele aanmerking maakt de R. op de derde klasſe van Geneesheeren, welke ik beſchouwd heb als de zoodanigen, die het midden meenen te houden tusſchen de *Empiristen* en *Systematici*, terwijl ze, van nabij gezien, de nadeelige ſtrekking van beider *methode* in zich vereenigen: hierop zegt de R. *dat hij meent*, *dat deze klasſe grootendeels in mijne herſenen beſtaat*, *maar* (zegt hij verder) *het denkbeeld zelve is nieuw*. Daar deze woorden van den R. volſtrekt geen tegenbewijs, maar alleen eene afkeuring bevatten, zoo willen

 len

len wij ons hiermede niet lang ophouden.

Na aldus de kenmerken, waardoor zich de ware en zuivere Geneeskunde, de *Empiria rationalis* van alle andere verkeerde beschouwingswijze onderscheidt, te hebben aangewezen, zoo laat ik hierop volgen:

„ Laat ons nu eens het stelsel der Vaccinatores onderzoeken, en de gronden, waarop „ dit steunt, aan de bovengemelde beginselen „ toetsen."

De R. zegt nooit gehoord te hebben, dat de koepokinenters een *stelsel* omhelzen, enz. Dit is louter woordenspel; ieder weet, wat ik hierdoor wil verstaan hebben; zoo de R. nu eenig ander woord, mits de zin behoudende, hiervoor wil stellen, het zij hem vergunt. Intusschen zou ik zeer wel het woord STELSEL *der Vaccinatores* kunnen verdedigen, als behorende tot het *Systema Empiriae rudis* of de *Routine*, waarvan ik boven gewag heb gemaakt, en dat geen steun, geen grond heeft, dan alleen in het onbedrieglijke der zintuigen, of, zoo als de R. zegt, *in millioenenmaal herhaalde ondervinding*, die inderdaad *millioenenmaal* zeer ten onrechte aldus genoemd werdt: de R. denke slechts op hetgeen men van de Inoculatie zeide, en hij zal mij dit

voor-

voorzeker moeten toegeven, zoo hij ter goeder trouw is.

Zeer verwonderd was ik echter deze grove *Empirie* door eene valſchelijk voorgedragen Citatie uit mijn werkje te zien verdeedigen: de R. namelijk beroept zich op mijne woorden (*dat er in de werkingen der Natuur veel gevonden wordt, verheven boven de hoogſte trap van menſchelijke redenering*), maar breekt mijne phraſe in het midden af, even als zulks door den ellendigen R. in de *Letteroeffeningen* gedaan is, 't geen ik boven bewezen heb en op deze plaats den Lezer herinner.

Verder zegt de R. „ *dat ik een overtollig* „ *werk verricht heb door de* Inoculatie *met* „ *de Vaccine in eenige* parallel *te brengen,* „ *hetgeen alleen te pas kwam voor 25 jaren,* „ *toen de Vaccine in de Geneeskunde een ge-* „ *heel nieuw verſchijnſel was, enz.*"

Intusſchen heeft de R. op eene andere plaats beweerd, „ dat het nut der Vaccine reeds voor „ 20 jaren door de Vaccinatores genoegzaam „ bewezen werdt, enz." — is het nu niet natuurlijk, dat hij, die dit gevoelen wil beſtrijden, de gronden, waarop men *toen ter tijde* het voordeelige der Vaccine wilde ſtaven,

herhalen en wederleggen moet? Doch de R. ſchijnt het doel van het eerſte gedeelte mijner geneeskundige beſchouwing niet recht begrepen te hebben; immers ik wilde juist dezelfde wapenen, waarvan zich de Vaccinatores bediend hebben, om de Inoculatie te beſtrijden, thands tegen de Vaccine zelve wenden; hierin ligt de kracht van mijne argumentatie op meer dan eene plaats, en tevens het bewijs van de verblindheid, waarmede men de Vaccine heeft willen doordrijven.

Aangaande de *eerſte grondſtelling*, waarin het volgende voorkomt, „ dat de koepokſtof „ geen zachtaardig en veilig middel zijn kan; „ omdat *naar mate* een geneesmiddel in kleiner gave eene grootere werking doet en te„ vens minder uitwendige teekenen oplevert, „ hetzelve *des te gevaarlijker* noodzaaklijk „ zijn moet," merkt de R. aan, dat deze ſtelling niet eens van alle geneesmiddelen waar is, en ten bewijze hiervan voert hij de *Sulphas Chininae* aan, zeggende, „ dat deze in zeer „ kleine giften, ſpoedig, zonder een eenig „ uitwendig teeken van hare werking te toonen „ afgaande koortſen geneest; en (voegt hij er bij) „ *wie is er, die beweren kan, dat dit* „ *middel gevaarlijk is?!*"

Hier-

Hierop merk ik aan: 1°. dat ik van alle voorbarigheid in de Geneeskunde en van alle beslissende uitspraak over nieuwe en nog niet genoeg bekende geneesmiddelen zeer afkeerig ben, dat ik mij dus wel zal wachten een middel, wat dit ook zij, dat eerst sedert weinige jaren in gebruik is, voor *veilig* te verklaren.

Maar 2°. wat de *Sulphas Chininae* in het bijzonder betreft, dat deze zeer zeker behoort gerangschikt te worden onder die jaarlijksch in getal toenemende middelen, welke het werkzaamste gedeelte in eene geconcentreerde staat bevatten, waarvan *sommigen* zeer spoedig doodlijk, of kracht en leven ondermijnende, *allen* voorwaar, geen uitgezonderd, *meer* of *min* gevaarlijk zijn. Onder de niet *geheel veiligen* breng ik de *Sulphas Chininae*, zonder dezelve daarom te verwerpen, maar genoeg, om haar met eene *bijzondere* voorzichtigheid en beleid aan te wenden, even als ik somtijds de *gevaarlijke* middelen, de vergiften bij voorbeeld, genoodzaakt ben te gebruiken, die *ook* in kleine hoeveelheid, spoedig en zonder eenig uitwendig teken van hare werking te toonen, sommige ziekten geneezen.

Eindelijk merk ik aan, 3°. dat de R. niet moest vragen of de *Sulphas Chininae* gevaar-

lijk is, maar of ze (in kleinere giften, enz. groote werking doende) gevaarlijker is dan de kina zelve? en op deze vraag andwoord ik zonder aarſelen, dat dit middel, hoewel vele hoedanigheden hebbende, waardoor ik 't zelve, in *ſommige* gevallen, boven de *Cortex* den voorkeur geef, echter door mij als gevaarlijker beſchouwd wordt, (ſteeds bedenkende, dat ik het werkzaamſte en ſcherpſte gedeelte der *Cortex*, in weinige greinen geconcentreerd, toedien) even als het *acidum prusſicum* gevaarlijker is dan de *aqua Lauro-Ceraſi*, het *morphium* dan het *opium*, zijnde beide concentratiën van het krachtigst werkende gedeelte, dat, wat het *eerſte* betreft, in de *aq. Lauro-Cer.*, als het ware, gedilueerd voorkomt, en ten opzichte van het *tweede* in het *opium* met andere deelen gemengd aanwezig is: het *Cautè! parcè! nec temerè!* van den beroemden Hoogleeraar HARLESS, aangaande het, zonder twijfel oneindig gevaarlijker *jodium*, moet ook bij de *Sulphas Chin.* (*) en alle middelen, die in kleine gave groote werking doen, in aanmerking genomen worden: wel-

licht

(*) Men denke ſteeds dat de *Cinchonine* van aart gelijkvormig is aan de *Strychnine*, *Morphine*, *Veratrine* en andere *alcaloiden*, welke veelal eene verwoestende kracht op 't lichaam uitoeffenen.

licht is deze wenk niet geheel onpas, daar men heden bij den buitenlander zoowel als in ons Vaderland met een, mijns inziens, te groot vertrouwen, dit middel voor *veilig* verklaart en met voorbarigheid, zoo al niet met onvoorzichtigheid, dikwerf aanwendt, vergetende, zoo als de uitmuntende GAUBIUS zeide, *Medicinam esse* PRUDENTEM *directionem*, enz. Doch keeren wij tot de Recensie terug.

Wat de woorden van HOFFMANN betreft, die ik ter bevestiging van mijn gevoelen heb aangehaald en die de R. veronderstelt, dat ik niet begrepen heb, het zal ieder onpartijdig Geneesheer (wij hadden bijna gezegd, ieder, die Latijn verstaat) zeer zeker bevreemden, dat de R. eene geheel verkeerde uitlegging dezer *passage* voor de eenvoudige en eerste betekenis der woorden schijnt te verkiezen. Wij willen de plaats eens letterlijk vertalen, gelijk wij zulks reeds achter de *tweede uitgave* gedaan hebben.

„ De verstandige onder de Geneesheeren
„ merken op, dat er geene ziekte veilig uitge-
„ roeit wordt, tenzij eene hevige strijd tus-
„ schen de Natuur en de ziekte zelve vooraf-
„ gaat, en dat eerst dan als zoodanig een' strijd
„ aanwezig is, de hoop op herstel bijblijft.
„ Maar dat het een' kwaadaartigen en gevaar-

„ vollen ziekte-toeſtand bewijst, zoo de Na-
„ tuur de kracht hiervan niet gewaar wordt,
„ zoo er zich geene tegenwerking, geen' ſtrijd
„ hoegenaamd voordoet."

Zoo nu de R. deze vertaling onjuist blijft noemen, hij leeze de plaats bij den Schrijver zelve, en hij zal voorzeker uit het verband, met hetgeen volgt, moeten beſluiten, dat ik mij met recht op HOFFMANN's woorden beroepen heb, niet als een volkomen bewijs voor de waarheid (dat nimmer in eenig menſchelijk gezag mag noch kan gezocht worden), maar ter bevestiging van een gevoelen, dat door de rede en de ondervinding van alle tijden bewezen is.

Maar wij vinden ook in de Recenſie ter deezer plaatſe het een en ander aangaande de doodlijke gevolgen der Vaccine, waarvan de R. de mooglijkheid erkent en in enkele gevallen ook de waarheid van onze ſtelling ſchijnt aan te nemen, echter zoodanig, dat hij alle middelen in het werk ſtelt, om de oorzaak hiervan niet aan de Vaccine zelve toe te ſchrijven: nu eens zal men, volgens den R., in aanmerking moeten nemen, *dat de opgave van het Heelk. Genootſchap te London* (waarin van de doodlijke gevolgen der Vaccine op eenige weinigen wordt gewag gemaakt) *gedaan*

is,

is, toen de Vaccinatie nog in hare kindschheid was, dan weder *dat* MOOGLIJKE *onvoorzichtigheid of onkunde van den Vaccinator veel tot dezen ongunſtigen uitſlag zullen hebben bijgedragen*, en eindelijk, *dat op zulk eene masſa van* (gevaccineerde) *voorwerpen eene ligte ongeſteldheid van de maag den dood na zich kan ſlepen!*

Alle deeze uitvluchten voorbijgaande, herhalen wij, in de *eerſte plaats*, dat de doodlijke gevolgen (*dadelijk* op de Vaccinatie volgende) voorzeker zeldzaam zijn, genoeg echter om de ſtelling te verdedigen, dat deze kunstbewerking *ſoms* doodlijk en altijd gevaarlijk is: maar wij merken, in de *tweede plaats*, aan, dat ook *in onze dagen*, zoowel bij den nabuur als in ons eigen vaderland, voorbeelden beſtaan van hoogstgevaarlijke en het leven bedreigende gevolgen, die men na de Vaccinatie heeft waargenomen en die noch aan *eene bijkomende ongeſteldheid* van het gevaccineerd voorwerp, noch *aan de onvoorzichtigheid of onkunde van den Vaccinator*, maar alleen aan de meer dan gewoon zichtbaar werkende kracht van het koepokgift moeten worden toegeſchreven. Om dit te bewijzen, willen wij een allerbelangrijkst artikel over dit onderwerp, te vinden in het onlangs uitgekomen Deel der

werkzaamheden van het Koninklijk - Nederlandsch Institut in zijn geheel overnemen, en de overdenkingen, die hetzelve bij ons heeft opgewekt, onze lezeren meedeelen. —— Wij vinden namelijk het volgende in het

Bericht van de werkzaamheden der Eerste Klasse van het KONINKLIJK-NEDERLANDSCH INSTITUUT VAN WETENSCHAPPEN, LETTERKUNDE EN SCHOONE KUNSTEN. (Zesde Deel, p. 14.)

„ Hoezeer de koepok-inenting te beschouwen „ zij als eene zeer lichte bewerking, die in „ haar beloop doorgaans van geene bezwarende „ toevallen vergezeld gaat, gebeurt het echter „ nu of dan, dat zich, staande de uitbotting „ en verzwering der Pokjes, eenige verschijn- „ selen vertoonen, *die meer of min onrust* „ *baren aan* LIGT BEVREESDE *ouders* (*). De „ aart der ziekte intusschen schijnt naauwlijks te „ doen vermoeden, dat 'er zich zoo geduchte „ toevallen aan paren kunnen, die het leven des „ ingeënten in gevaar brengen. Geen wonder „ der-

(*) Deeze woorden zijn althands niet toepasselijk op de volgende gevallen.

„ derhalven, dat de Heer (F. E.) VERBEECK,
„ grootelijks getroffen werd door omſtandighe-
„ den, die, ſtaande de werking der koepok,
„ HET LEVEN ZIJNER LIJDERS BEDREIGDEN.

„ Hij vond niet onvoegzaam, de aandacht
„ der Klasſe hierop te bepalen in eene voor-
„ lezing, *over eenige zeldzame verſchijnſe-
„ len, bij de koepokken waargenomen.*

„ Op den 9den Nov. des jaars 1820 de
„ koepok bebbende ingeënt aan een kindje van
„ zes maanden, verliepen de eerſte dagen na
„ de kunstbewerking onder de *gewone gunſtige
„ teekens*, zoodat de Heer VERBEECK op den
„ negenden dag geene zwarigheid maakte, om
„ van de ontlokene vaccine, *de welgevormde
„ ſtof* over te brengen op een jongetje, oud
„ ongeveer negen maanden.

„ Het eerst ingeënt kind bleef intusſchen
„ gelukkig voortgaan met de verdere ontwikke-
„ ling der koepok, tot den avond van den
„ *twaalfden* dag: er kwam nu eene hevige
„ koorts: de arm en het aangezicht waren
„ ontſtoken: de huid droog en brandend en
„ het kind lag als verſlagen.

„ Slechts het zog eener gezonde min genie-
„ tende, kon men, *als oorzaak dezer verſchijn-*

„ *ſe-*

„ *ſelen, niet wel eenige fout in het gebruikte*
„ *voedſel aannemen.*

„ Den volgenden dag vertoonden zich nieu-
„ we verſchijnſelen. De geheele huid was
„ bezet met een groot aantal roode ſtippen.
„ Het eerſte vermoeden kwam op het ontſtaan
„ van mazelen, terwijl het verder beloop der
„ ziekte het ongegronde van deeze meening
„ deed inzien. Op den vijftienden dag immers
„ waren de ſtippen reeds overgegaan tot zeer
„ uitgebreide roode en meestal rondachtige
„ vlekken, de kleinſte ter grootte eener dub-
„ beltje en de uitgebreidſte ter grootte van een'
„ gulden.

„ De koorts had intusſchen afgenomen, de
„ huiduitwaſeming was algemeen en gunſtig,
„ het kind minder vervallen; het nam de borst
„ der minne, die het tot nu toe hadt gewei-
„ gerd, wederom met graagte en ſliep daarop
„ gerust. Van dien tijd af ging het voort in
„ beterſchap, de roode vlekken verdwenen ge-
„ regeld, *de opperhuid ſchilferde af* en het
„ kind herſtelde volkomen.

„ Eerst toen vernam de Heer V., dat het
„ kindje, waarvan de koepokſtof, ter inenting
„ voor dit voorwerp genomen was, op den *twaalf-*
„ *den* dag der uitbotting door gelijke toevallen

„ was

„ was bezocht geweest, en dat deze op de„ zelfde wijze, na eenige dagen, geweken „ waren.

„ Deze laat bekomene inlichting veroorzaakte „ hem veele bekommering voor het knaapje, „ hetgeen hij met koepokstof van het zoo even „ vermeld lijdertje had ingeënt, te meer nog, „ daar hij, *geen vermoeden op eenig kwaad* „ *hebbende*, ook van deezen tweeden wederom „ op een paar jonge kinderen de koepokstof „ hadt overgebracht.

„ De loop der verschijnselen ging ondertus„ schen *geregeld* bij het knaapje, dat met de „ stof van het eerstgemelde kind was ingeënt, „ tot dat zich op den *twaalfden* dag eene „ hevige koorts opdeed, de ontsteking op den „ ingeënten arm zeer vurig werd, zich van „ den schouder uitstrekkende tot aan den elle„ boog, terwijl het aangezicht en het geheele „ lichaam met uitgebreide en onregelmatige „ roode vlekken bedekt raakten.

„ *Het geheel gestel leed zeer veel onder* „ *deeze toevallen*, er *kwamen verschijnselen* „ *op*, DIE VOOR HET LEVEN VAN HET KNAAPJE „ DEDEN VREEZEN, een der uitgebotte koepok„ ken geraakte in verzwering en ontlastte eene „ beduidende hoeveelheid etter; er vormde zich

„ op

„ op denzelfden arm nog eene verzwering, die
„ men genoodzaakt was te openen. *Eindelijk*
„ *nochthands*, *was men gelukkig genoeg*, *om*,
„ *onder gepaste behandeling*, OOK DIT KIND *te*
„ *behouden*.

„ Nu ſchoot dan nog het laatſte ingeënte
„ paar kinderen ter nadere opmerking over.
„ Bij een dezer, zijnde een meisje, deed zich
„ geen enkel bijzonder verſchijnſel op, dan
„ eene meer dan gewone plaatſelijke ontſteking
„ op den arm, die onder eene pap van brood
„ en Goulardwater ſpoedig week.

„ Bij het ander kind, zijnde een jongetje,
„ bleef alles wel gedurende de eerſte dagen:
„ doch op den *negentienden* dag der inenting
„ begon de arm op nieuw te zwellen en te
„ ontſteken. Deze toevallen, die met koorts,
„ onrust en zeer groote ongeduldigheid van het
„ kind gepaard gingen, hielden ruim twee da-
„ gen aan, wanneer zij door breede roode
„ vlekken op die deelen van het lichaam,
„ waar zich de huid bij poezelige kinderen
„ plooit, gevolgd werden.

„ Alle verſchijnſelen weken hier echter ſpoe-
„ dig en *zonder* AANMERKLIJKEN *kommer voor*
„ *het levensbehoud*.

„ Door

„ Door *bijzondere redenen* (*) en omſtan-
„ digheden, die de Heer V. onnoodig oordeel-
„ de, voor de Klasſe open te leggen, was
„ ook van dit kind de koepokſtof op een
„ wichtje van omtrend drie maanden ingeënt.
„ Hier liep alles ten gunſtigſte af. Op den
„ *twaalfden dag* openbaarden zich ſlechts hier
„ en daar op den voorarm eenige roode plek-
„ ken, die, onder de aanwending van eene
„ verzachtende pap, binnen weinige dagen
„ weken.

„ De Heer V. trekt als waarſchuwende les
„ uit deze verſchijnſelen het gevolg, dat de
„ koepokinenting, hoewel zich doorgaans tot
„ eene lichte onpasſelijkheid bepalende, ſom-
„ tijds ook wel met zware toevallen, *die zelfs*
„ *het*

(*) Mijn geachte Ambtgenoot vergeeve mij de aanmerking, dat er, mijns inziens, nimmer *bijzondere redenen* kunnen beſtaan, die de verdere verſpreiding van een zoo zichtbaar ſchadelijke ſtof, waarvan Zijn Ed. reeds de nadeelige gevolgen op meer dan een lijder hadt waargenomen, gevolgen, die het leven zelve der hiermede ingeënte voorwerpen hadden bedreigd, in ſtaat zijn te billijken. — Ik beroep mij op de derde gevolgtrekking, die de Heer V. zelve uit deze waarnemingen heeft gemaakt.

„ *het leven in gevaar brengen*, kan gepaard
„ gaan:

„ Dat het niet onverſchillig is, of het voor-
„ werp, waarvan de ſtof genomen wordt, eene
„ ware en goedaardige vaccine, of tevens
„ eenige zeldzame toevallen hebbe opgeleverd.

„ Dat in het laatſte geval de voorzichtig-
„ heid ſchijnt te gebieden, dat men zich van
„ het aanwenden dier ſtof onthoude ter voort-
„ planting op anderen." Hier eindigt het Bericht.

Nu vraag ik of wel ooit deze waarſchuwing en aanprijzing van voorzichtigheid (hoe ook welgemeend door den geachten Schrijver, wien wij voor de meedeeling van deze waarnemingen onzen oprechten dank verſchuldigd zijn) eenig nut zouden kunnen te weeg brengen?

Immers 1°. het is een algemeen voorſchrift en door de Vaccinatores met alle nadruk aangeraden, verdedigd en meest in acht genomen, dat de ſtof, waarmede men vaccineert, niet ouder dan *negen dagen* zij, hetwelk als een der hoofdvereischte wordt opgegeven van eene *ware* vaccinatie.

2°. Het blijkt uit de bovengemelde gevallen, dat alle die ſchrikbaarende verſchijnſelen zich eerst verſcheide dagen *na den negenden* dag hebben vertoont. —— Nu vraag ik

3°. Hoe zal men ooit kunnen weten of ook de ſtof, die men *binnen de negen eerſte dagen volgens het bepaald voorſchrift* van het eene kind op het ander overbrengt, geene doodlijke gevolgen zal te weeg brengen? Geen uitvlucht is in de vermelde waarnemingen mooglijk: hier kan men niet zeggen, de ſtof hadt de kenmerken van echtheid niet. — Immers, zij was *welgevormd* (men zie boven) — noch dat de kunstbewerking haren natuurlijken loop niet gehadt heeft. —— want, *zij hadt de gewoone gunſtige teekenen* opgelevert en de *loop der verſchijnſelen ging geregeld tot op den twaalfden dag.* — Noch eindelijk, dat er wellicht eene ongeſteldheid in de maag bijkwam.— Immers de Heer VERBEECK verklaart uitdrukkelijk, dat *men als oorzaak dezer verſchijnſelen niet wel eenig fout in het gebruikte voedſel kan aannemen.* Alles is hier dus naar den regel en naauwkeurig in acht genomen en niettegenſtaande de hoogstmooglijke voorzichtigheid, niettegenſtaande alle gunſtige teekenen gedurende de eerſte negen dagen voorhanden waren, zoo deeden zich echter, *de geneesheer zelve geen vermoeden op eenig kwaad hebbende*, op den twaalfden dag of later, bij vijf onderſcheide voorwerpen meer of

min gevaarlijke, bij eenigen zelfs den dood bedreigende toevallen op, *die men eindelijk gelukkig genoeg geweest is* door Gods genade te overwinnen.

O gij, roekelooze Geneesheeren dezer eeuw, leest en overdenkt ernstig, welk eene uitzinnigheid u verblindt, zoo gij meendt in de afzichtelijke koejensmet een *schuldeloos* en *veilig* middel te vinden! O, dat uwlieder geweten ontwake en dat ze, terwijl gij het moordend lancet in handen neemt, u met luider stemme toeroepe: „ Wie weet of ik niet dit onnoozel „ wicht den dood in de armen stort!"

Ziedaar nu, wat men van het veilige der Vaccine denken moet! Gij, ouders, die op aarde geen grooter schat hebt dan de panden, door den ontfermenden God u geschonken, leest ook gij met aandacht, onderzoekt uit liefde voor de waarheid, vraagt licht van uwen Heiland en besluit vrijmoediglijk, zonder u door bedreigingen, van welken aart (*) ook, te

(*) Men maakt zich geen denkbeeld van de voorbeeldelooze woede, ja meer dan tijgerachtige wreedheid, waarmede men in onze jammerlijke dagen en in het Christelijke *Europa* te werk gaat, om de afzichtelijke Vaccine door te drijven. Ziet hier maatregelen en dwangmiddelen, die door den Erfvijand van ADAM's roost,

te laten afschrikken! —— De Hemelsche Vader, die ook uw kroost lief heeft en gadeslaat, zal,

kroost, door den menschen-moorder zelven schijnen uitgedacht te zijn. Volgens de *Medic. Jahrb. d. K. K. Oster. staat.* (*Neue Folge*, I. B. III St. Wien 1823, p. 154.) heeft men 't, opdat de Vaccine door geene tegenstand meer worde gestoordt, voornaamlijk daarop toegelegd, om den ongehoorzamen te straffen, door hen met openbare schande (*offentlichen Prostitution*) te overladen: „ hiertoe zullen dan tabellen moeten dienen, die voor 't „ raam moeten geplaatst worden, waarop staat: *Warnung* „ *vor Gefahr*, zoodra de kinderziekte zich vertoont bij „ kinderen, die men niet heeft gevaccineerd: openbaart „ zich daarentegen de kinderziekte bij denzulken, die ge- „ vaccineerd waren, dan zal men, om de schande niet op „ de ouders te doen rusten, op genoemde tabellen schrij- „ ven: *Hier zijn de Natuurlijke pokken ontstaan, doch zon-* „ *der de schuld der Ouders.* —— Sterft er een kind, dat „ niet gevaccineerd was, aan de kinderziekte, dan mogen „ noch de bloedverwanten of vrienden, noch de Priester „ het lijk volgen, opdat de schuld der ouders gestraft „ worde en ook opdat men op andere ouders afschrikkend „ zou werken." (*Um jene altern, welche dass heilsame der Impfung verkennen, und sofort ihre kindern der Natürlichen Blattern preis geben,* ZU BESTRAFEN *und dadurch auch auf andere* ABSCHRECKEND EINZUWERKEN!) *Decret. der Vereint. Hofkanzley an das Mährischschles. Gubern.* v. 31 Oct. 1822.

En zulke middelen, o mijn God! zoudt Gij behoeven, om uwe weldaden op het menschdom uit te storten! Welk een gruwel!

zal, die op Hem betrouwt, met ongenaakbare vlammen zijns geests ommuren!

Keeren wij tot de recensie terug: wij zijn dan gekomen tot de aanmerkingen des R. op de wederlegging van *de tweede grondstelling* der Vaccinatores, waarop ik meen te voren genoegzaam geandwoordt te hebben.

Wat ik in de bestrijding van *de derde grondstelling* heb in het midden gebracht, wordt door den R. bijna niet wederlegd. Immers hij stemt toe, dat eene algemeene inenting met koepokstof eene bijna onuitvoerbaare zaak zou zijn. „ Of de Overheden echter (zoo vervolgt de R.) „ geene bevoegdheid „ hebben, de Vaccine *des noods met geweld* „ in te voeren, *willen wij liefst niet beslis-* „ *sen.*" Wat men van deze halve en voorzichtige aanprijzing van geweldadige maatregelen ter doordrijving der Vaccine te denken hebbe, laat ik aan ieders geweten over. De R. moge nu deze questie *liefst niet beslissen*, wij voor ons zoeken het andwoord niet te ontwijken en beslissen met ronde woorden, dat zulk eenen dwang met alle Godlijke en menschlijke wetten strijdig is.

Eindelijk zijn wij tot de *vierde grondstelling* genaderd, waarin ik de stelling der Vac-

ci-

cinatores, *dat men de koepokſtof aan alle voorwerpen, zonder onderſcheid, kan mededeelen, en geen leeftijd, geen ſaiſoen, geene natuurlijke ongeſteldheden iemand van de koepokken wederhouden*, eene *abſurditeit* genoemd heb, en de wijze, waarop de Vaccinatie werkelijk en alom geſchiedt, beſchouwd heb, als behoorende tot de grofſte kwakſalverij, voor den Geneesheer beſchamende en voor de wetenſchap zelve vernederende.

Dit argument heeft bij mij den grond gelegd tot een geneeskundig onderzoek der Vaccine, en deed mij weldra beſluiten haar opentlijk te beſtrijden, terwijl ik hetzelve aan allen onpartijdigen en oordeelkundigen Geneesheeren, ja, aan allen, die hun gezond verſtand gebruiken willen, zij mogen overigens tot de geletterden behooren of niet, tot ernſtige overdenking, bij herhaling, aanbeveel, te meer, daar ik hetzelve niet blotelijk geſteld of veronderſteld, maar gegrond heb op de beginſelen der ware Geneeskunde, met van alle eeuwen erkende Natuurkundige (*Phyſiologiſche*), Ziektekundige (*Pathologiſche*) en *Therapeutiſche* waarheden bewezen, ja onwederlegbaar betoogd heb, als houdende in zich opgeſloten het caracter, het eenig kenmerk der Geneeskunde,

waar-

waardoor zij zich in heiligheid en waardigheid van de onedele, grove en alleen aan het ſtoflijk zintuig geboeide kwakſalverij onderſcheidt.

Dit argument intusſchen heeft de R. voor te wederleggen; laat ons zien hoe hij hierin te werk ga. Hij zegt namelijk:

„ Of niet ſommige natuurlijke ongeſteldheden „ den arts, bij *afwezigheid van eene Epide-* „ *mie*, van het vaccineren behooren af te hou- „ den, wil R. niet beoordeelen, veelmin te- „ genſpreken. (Dit is reeds eene concesſie.) „ Het overige van de ſtelling neemt hij echter „ geheel voor zijne rekening (d. i. voor rekening van iemand, wiens naam onbekend is!) „ en houdt alle redenering van C., daartegen „ ingebragt, voor *abſurditeit* en ijdel ge- „ zwets; voor een uitkramen van nutteloozе „ en ſlecht aangebragte geleerdheid, geſchikt „ om het Publiek, hetwelk de *ſophismen*, „ daarin opgeſloten, niet in ſtaat is te waar- „ deeren, te verblinden."

Zoo nu de R. hier ter goeder trouw was en niet hardnekkig en zonder oordeel de Vaccine voorgenomen hadt *per fas et nefas* te verdedigen, hij hadt alsdan *mijne ſophismen*, geſchikt om het Publiek te verblinden, enz. moeten wederleggen, te meer, daar hij boven ge-

getuigd heeft *juist voor het Publiek en niet voor deskundigen* te ſchrijven.

Doch de R. vindt het raadzamer mijne gronden geheel over te ſlaan en vervolgt aldus: „ Wat bedoelt C. toch met het gezegde (bl. „ 40—41.) waarbij hij de voorbehoedende „ kracht van de Vaccine, ter wering van de „ kinderziekte, vergelijkt met de vernietiging „ van de vatbaarheid voor de koorts, door „ middel van de kina? De koorts toch heeft „ zeer verſchillende oorzaken, terwijl de vat- „ baarheid voor de kinderziekte altijd dezelfde „ en onveranderlijk is, hetzij wij dezelve ont- „ moeten bij het kind, bij den man, den „ grijzaard of de vrouw." Op deeze woorden merk ik het volgende aan:

1°. Dat men een voorbeeld nimmer verder dan het vergelijkingspunt nemen moet.

2°. Dat des R. uitdrukking: „ *de koorts* „ *toch heeft verſchillende oorzaken*, enz." hier ter plaatſe niets afdoet, daar ik van de vatbaarheid voor de koorts gewag maak.

3°. Dat het eene valſche en tegen de rede en de ondervinding ſtrijdende ſtelling is, dat de vatbaarheid bij voorwerpen van verſchillende jaren een en dezelfde of onveranderlijk is, enz.; waartegen ik mij uitvoerig en opzettelijk in

mijn Werkje verklaard heb, zijnde juist het tegendeel bij ieder echt Pathologus, zoowel bij de oude als bij eenige nieuwere Schrijvers, volkomen erkend en aangenomen. — Onder de laatſten behoort de getuigenis van den nog bloeijenden Hoogleeraar HARTMANN (*), die zich in zijne uitmuntende *Pathologie* aldus uitdrukt:

„ Van de eerſte vorming tot den zoogenaamden natuurlijken dood doorloopt het menschlijk lichaam (*organismus*) veele graden van ontwikkeling en afval, die de onderſcheide tijdperken des levens daarſtellen. In ieder tijdvak ſtijgt het *organismus* langzaam, onder *bepaalde afſtand*, tot op het toppunt van de hoogſte ontwikkeling der bewerktuiging of daalt even zoo weder af en levert aldus *in ieder tijdvak* eene *andere geſteldheid* van leven en bewerktuiging, *eene andere* betrekking tot den buitenwareld en, INGEVOLGEN HIERVAN, OOK EENE ANDERE VATBAARHEID VOOR ZIEKTEN.

In de wederlegging van de vijfde grondſtelling der vaccinatores had ik beweerd, dat de ver-

(*) *Theoria morbi seu Pathologia generalis, &c auct.* P. C. HARTMANN, *M. D. Pathologiæ et Pharmacologiæ Professore publ. ord. in universitate Vindobomenoi. Vindob.* 1814. *pag.* 335.

vermindering der ſterfte van eene plaats of land, en nog minder van het geheele menschdom, nimmer kan bewezen worden, zelfs niet door behoorlijk ingerichte burgerlijsten. — Dit is het hoofdargument hier ter plaatſe en de R. zelve ſchijnt dit te moeten toeſtemmen, daar hij zegt, dat dit zeker zeer waar is, „ maar (voegt hij er bij) *het is bij de geleer-* „ *den eene bewezene daadzaak.*" Indien dit laatſte het geval was, dan hadt ik hier ter plaatſe iets overtolligs geſchreven, doch dat dit zoo niet is, bewijs ik reeds uit de woorden, aan het hoofd van deze grondſtelling geplaatst, zijnde een uittrekſel uit een werk ten voordeele der Vaccine, door een onzer Geleerden geſchreven; maar ook behalven deze getuigenisſe kunnen wij, en voorzeker ook allen, die met aandacht de werken der voorſtanders van de Vaccine gelezen hebben, met ons zoo veele plaatſen aanwijzen, waarin duidelijk de invloed der Vaccine op de *algemeene* ſterfte met groote loftuiging geroemd is, dat wij ons gerust op het oordeel der aandachtige lezers zouden kunnen verlaten. Wij willen desniettemin een en ander voorbeeld bijbrengen, om ons gezegde te ſtaven.

1°. Een der voornaamſte Koepokinenters in

London, de Heer LETTSOM, getuigt, dat JENNER aan het menschlijk geslacht *om niet* de middelen geschonken heeft, om jaarlijksch 800,000 individus of 2500 iederen dag te behouden.

2°. BERTHOLLET, PERCY en HALLÉ drukten zich in hun rapport aldus uit: „ De vermin„ dering der sterfte en de geëvenreedigde ver„ meerdering der bevolking.... zijn onlochen„ bare bewijzen van het voordeelige dat wij van „ JENNER's ontdekking te wachten hebben." En op eene andere plaats: „ De Vaccine, be„ schouwd in betrekking *met de Maatschap„ pij in 't algemeen* heeft een voorrecht dat „ geen *inoculatie* hebben kan, namelijk, van „ de pok-epidemien te beteugelen en te doen „ verdwijnen, van de sterfte, de eerste levens„ jaren bedreigende, aanmerklijk te verminde„ ren, en, *ingevolgen hiervan, ook de be„ volking sterk te bevoordeelen.*"

3°. De in de geschiedenis der Vaccinatie vooral zoo beroemde HUSSON zeide in 't jaar 1821: „ Het is zeker, dat de Vaccine aan de „ bevolking schenkt alle diegeenen, die de kin„ derziekte zou weggerukt hebben. Alleen in „ *Frankrijk* is zij in staat om in één eeuw „ drie millioen individus in het leven te be-

„ hou-

„ houden, wier invloed op de koophandel, „ de kunſten en wetenſchappen en op de innige „ kracht van den Staat (*la force réelle de* „ *l'Etât*) onberekenbaar is.

„ Deeze ſtelling is gegrond op de berekening „ van LA CONDAMINE, die in 1754 ſchreef, „ dat, zoo de Inoculatie in *Frankrijk* algemeen „ zoude zijn ingevoerd geworden; ſedert 't jaar „ 1722, d. i. gedurende 32 jaren, men het leven „ geſpaard hadt aan nagenoeg een millioen men- „ ſchen, ZONDER HUN NAGESLACHT TE REKENEN!"

4°. Ook in ons Vaderland heeft de Hoogleeraar VAN DER BREGGEN onlangs het volgende gezegd: „ JENNER mocht den gezegenden „ ouderdom van 74 jaren bereiken, zijne goe- „ de werken onmiskenbaar achterlatende, in „ het dankbare hart van tijdgenooten en nako- „ melingen blijvende voortleven, in den on- „ vergankelijken dank der volken zijne ware „ belooning vindende, daar het Europeeſche „ alleen hem jaarlijks het behoud van meer „ dan 400,000 menſchen te danken heeft."

Na alle deze getuigeniſſen meen ik te mogen beſluiten, dat de R. genoodzaakt is of de genoemde Schrijvers niet onder de *geleerden* te noemen (het geen ik naauwlijks veronderſtellen mag) of te bekennen, dat hij zich

be-

bedrogen heeft, meenende dat mijne wederlegging van het gevoelen der Vaccinatores aangaande den invloed der Vaccine op de *algemeene* ſterfte, *bij de geleerden*, zoo als de R. zegt, *eene bewezene daadzaak is.*

Hierna volgen eenige aanmerkingen aangaande de ſterfte in de Vondelingshuizen. De R. toont hieruit mijn gevoelen volſtrekt niet begrepen te hebben. Hij zegt namelijk:

„ C. wil uit de verbazende ſterfte in de „ Vondelingshuizen bewijzen, dat de Vaccine „ op die ſterfte invloed heeft." Uit deze voorſtellingswijze zou men al licht op het denkbeeld komen, als hadde ik willen beweren, dat de ſterfte grooter is in die geſtichten, ſints er de Vaccine ingevoerd werdt. Immers dat de R. het zoo begrepen heeft, bewijzen zijne uittrekſelen uit het werk van GIRTANNER, die zelfs dan, wanneer ik gezegd hadt, dat de ſterfte in de Vondelingshuizen na de Vaccine vermeerderd was, nimmer met eenig recht tegen mij zouden kunnen aangevoerd worden, het geen ik ſtraks breeder zal uiteenzetten. Doch de aandachtige lezer zal uit de plaats zelve, in mijne *Beſtrijding* te vinden, eene geheel andere gevolgtrekking maken. De loop mijner denkbeelden komt hierop neer:

In-

Indien de Vaccine werkelijk de ſterfte verminderde, (zoo als hare voorſtanders beweren) dan moest dit voornaamlijk in die geſtichten blijken, waarin deze kunstbewerking algemeen wordt aangewend. Wij vinden intusſchen, dat de verbazende ſterfte, die men vóór de Vaccine in die huizen hadt waargenomen, thands nagenoeg dezelfde is. Ergo is het *abſolut* getal dooden op een bepaald getal kinderen niet veranderd.

Indien het nu bewezen is (gelijk het ieder Geneesheer genoegzaam bekend is), dat de kinderziekte *eertijds* nagenoeg een derde van de bevolking in de Vondelingshuizen wegſleepte, indien het verder bewezen is (gelijk het althands geen voorſtander der Vaccine ontkennen zal), dat de Vaccine de epidemien der kinderziekte zoo niet geheel, althands voor 't grootſte gedeelte, daar ter plaatſe heeft doen ophouden, zoo vraag ik of de ſterfte niet aanmerkelijk, en wel voor een derde, moest verminderd zijn, hadt niet diezelfde Vaccine, die de ſterfgevallen aan pokken zoo kennelijk verminderd, een' zeer nadeeligen invloed op het geſtel, waardoor het getal der ſterfgevallen aan andere ziekten zoo zichtbaar vermeerderd is?

En het is hierom, dat ik mijn vraag herhaal, of er wel ooit vóór de Vaccine, toen

de

de kinderziekte zoo veele ſlachtoffers maakte, meer geſtorven zijn dan 93 à 94 van de 100, gelijk de Vaccinatores zelve bekennen, dat ook na de invoering der Vaccine in de Vondelingshuizen te *Weenen* waargenomen wordt?

Wij zeiden ook, dat, zelfs ingevalle ik inderdaad beweerd hadt, dat de Vaccine in de Vondelingshuizen de ſterfte vermeerderde, ook dan des R. aangehaalde plaatſen uit GIRTANNER veeleer deze veronderſtelling nader zouden toelichten dan dezelve omverwerpen. Immers wanneer er in het eene geſticht, *na de invoering der Vaccine*, in 20 jaren 37,607 kinderen zijn ingenomen en na dit tijdſtip ſlechts 1020 overig waren, dan zal er noodzaaklijk 36,587 geſtorven zijn, terwijl in het ander huis *vóór de invoering der Vaccine* in 16 jaren (van 1774 tot 7790) 101000 kinderen zijn ingekomen, waarvan 15000 overig bleven en dus 86000 ſtierven. De proportie nu van het getal overgebleven tot 't getal opgenomen kinderen ſtaat in het eerſte geſticht als 1 tot 36 à 37, in het tweede als 1 tot 6 à 7. — Zoo zien wij, dat de ſterfte meer dan vijfmaal grooter is in het Vondelingshuis, alwaar de kinderen gevaccineerd zijn, dan in het ander, vermits er van 36 à 37 kinderen 35 à 36 ſterven, terwijl in

het door den R. bijgebracht voorbeeld van 6 à 7 kinderen 5 à 6 ſterven.

Verder zegt de R. het volgende naar leiding van GIRTANNER: „ In een aanzienlijk Duitsch „ Vorſtendom, dat ongeveer ſedert 20 jaren „ een Wees- en Vondelingshuis in zijne hoofd- „ ſtad opgerigt heeft, is tot heden (1794) „ ſlechts een eenige vondeling tot mannelijke „ jaren gekomen." Hierop merk ik aan:

1°. Dat dit volſtrekt niets bewijst, vermits wij niet weten hoeveele kinderen in dat huis zijn ingekomen.

2°. Dat het zeer waarſchijnlijk is, dat er in een geſticht, waar in 20 jaren een vondeling de mannelijke jaren bereikt, de ſomma der overgeblevene kinderen, *onaangezien hunne ouderdom*, proportioneel grooter moet zijn dan 1020 op 37607, waaronder wellicht geen enkel kind zestien jaren is oud geworden.

Hetzelfde geldt aangaande het derde door den R. bijgebracht voorbeeld, waaruit blijkt, „ dat er in *Casſel* in 18 jaren (*van* 1763 *tot* „ 1781) 740 kinderen in het Vondelingshuis „ werden opgenomen, en dat van deze de „ helft beneden de 8 jaar ſtierf, en naauwlijks „ tien het veertiende jaar bereikten."

Immers het is ons niet te doen om te weten,

ten, hoeveel de ouderdom van 14 jaren bereiken op 740, maar hoeveel het totaal der overgeblevene kinderen bedraagt, hetgeen hier alleen in aanmetking moet genomen worden, vermits op een getal van 740 kinderen zeer wel zelfs geen enkel den ouderdom van 14 jaren zou kunnen bereikt hebben, en evenwel de totale ſterfte hier minder zijn dan in andere geſtichten van dien aart. — Volgens de onlangs gegevene opgave van de ſterfte in *Rusland* weten wij, dat er in 't jaar 1821 het verbazend getal van 969 boven de 100, en zelfs twee tusſchen de 145 en 155 geſtorven zijn, 't geen voorzeker, na evenredigheid van de ſterfte in 't algemeen, in geene vergelijking komt met andere landen, zou men nu het recht hebben om te zeggen, dat de ſterfte in *Holland* b. v. grooter moet zijn dan in *Rusland*, *omdat* (let wel!) op een gegeven getal inwoners zeer weinigen den ouderdom van 100 jaren bereiken? Indien ik eens de woorden van GIRTANNER aannam en daarenboven toegaf (hetgeen ik echter ſtellig niet doe) dat thands in de Godshuizen op 740 kinderen een groter getal de ouderdom van 14 jaren bereikt, dan vóór de invoering der Vaccine, zou ik dan immer hieruit mogen opmaken, zoo als de R. ver-

verlangt, dat de Vaccinatie de ſterfte aldaar verminderd heeft? Indien men eene kunstbewerking hadt uitgedacht, waardoor ⅛ſte gedeelte van het menschdom den ouderdom van 150 jaren kon bereiken, maar te gelijker tijd de overige ⅞ſte gedeelten naauwlijks 45 jaren oud wierden, zou het dan niet al zeer vreemd zijn, *hieruit* te willen opmaken, dat die kunstbewerking de ſterfte verminderde? En ziedaar echter de gevolgtrekking, die men uit des R. citatie uit het Werk van GIRTANNER, in tegenoverſtelling van mijn gevoelen, zou moeten maken.

Nu vraag ik ieder, die oordeelen kan, wat men van de verblindheid des R. zeggen moet, die, na deze voorbeelden te hebben aangehaald, met de volgende woorden beſluit: „ *Zoo men nu reſultaten uit de ſterfte in* „ *Vondelingshuizen afleiden wilde, dan zou* „ *zulks ten voordeele der Vaccine moeten uit-* „ *vallen, want de door ons aangeteekende* „ *daadzaken hadden plaats ten tijde, dat de* „ *Vaccine nog niet bekend was.*" Intusſchen blijkt 't genoegzaam, dat die *daadzaken*, of *geene* reſultaten opleveren, of juist het tegendeel bewijzen, d. i. den nadeeligen invloed der Vaccine op de ſterfte.

Men vergete overigens niet, dat ik nergens gezegd heb, dat de ſterfte in de Vondelingshuizen door de Vaccine vermeerderd is, maar dat mijne ſtelling eene beſtrijding is van het gevoelen van hen, die aan de Vaccine eenen voordeeligen invloed op de abſolute ſterfte toe kennen.

Maar geheel anders is het gelegen met de *relative* ſterfte, en wij geeven ieder Vaccinator geredelijk toe, dat er een boven alle vergelijking grooter getal kinderen *voorheen* aan de kinderziekte ſtierven, en dat de Vaccine dus in dit opzicht, en ook alleen hierin eenen gunſtigen invloed heeft, doch daar andere ziekten ſints de algemeenwording der koepokinenting en vermeerderen en doodlijker worden, zoo ziet men hoe valsch, ja, hoe onberedeneerd het gevoelen van hen is, die in de vermindering der kinderziekte eene vermeerdering der bevolking ſtellen. De waarheid van onze ſtelling aangaande het meer en meer doodlijk worden van eertijds naauwlijks gevaarlijke ziekten, zullen bejaarde lieden, die zich hunne kindschheid herinneren, en vooral onpartijdige geneeskundigen, die de bewijzen in handen hebben, voorzeker moeten erkennen. Wij willen

len dit zoo kort mooglijk, maar onwederlegbaar, aantoonen, ons beroepende op de getuigenis der Vaccinatores zelve. Ik zeg, zoo kort mooglijk, want een uitgebreid vertoog van dit allerbelangrijkst en nog niet in een helder daglicht geplaatst onderwerp, zou een geheel werk op zich zelven kunnen worden. Nemen wij bijv., om van geene andere ziekten te ſpreken, alleen de mazelen en roodvonk. De Geneesheeren, die de ondervinding raadplegen en met de fakkel der oordeelkunde toelichten, zullen mij voorzeker moeten toeſtaan, dat (enkele jaaren van Epidemien uitgezonderd) deze twee genoemde ziekten tegenswoordig niet alleen meer individu's aangrijpen, dan voorheen, maar ook buiten allen twijfel veel gevaarlijker, ja doodlijker zijn geworden. Dit feit moest bij alle Geneeskundigen zoodanig bekend zijn, dat ik alleen bij de herinnering hieraan zou moeten kunnen volſtaan, nu wij echter ſterflijsten bezitten en men gewoon is de Vaccine hiermede te verdedigen, zoo willen wij eens nagaan welk een reſultaat zij opleveren alleen met betrekking tot de mazelen. Wij zullen hiertoe de kundigſte en algemeen geachtſte Schrijvers als onze vraagbaak kiezen.

 Vol-

Volgens de opgave, ons door MORRIS (*), SÜSSMILCH (†), GRAUNT (§) en anderen nagelaten, opdat men de relative ſterfte aan bijzondere ziekten in *London* zou kunnen nagaan en onderling vergelijken, worden wij het volgende gewaar:

(*) CORBYN MORRIS, *Observations on the past growth and present State of the City of London.* London 1751.

(†) J. P. SÜSSMILCH, *Die Göttliche Ordnung* &c. Berlin 1762. Tom. II. pag. 410 &c.

(§) JOHN GRAUNT, *Natural and Political Observation on the bills of mortality.* London 1759. 4°.

Ge-

Gedurende 10 jaren, zijnde	Totaale ſterfte jaarlijksch.	Sterfte aan kinderpokken.	Sterfte aan mazelen.	Onder 1000 doden is dus de proportioneele	
				Sterfte aan kinderpokken.	Sterfte aan mazelen.
van 1675 tot 1684.	20695.	1738.	65.	84.	3.
van 1685 tot 1694.	23379.	1651.	22.	71.	1.
van 1695 tot 1707.	20555.	911.	81.	44.	3.
van 1708 tot 1717.	22648.	2051.	110.	(*) 90.	4.
van 1718 tot 1727.	27095.	2376.	205.	87.	7.
van 1728 tot 1737.	26725.	2155.	150.	80.	5.
van 1738 tot 1747.	26247.	1891.	197.	72.	7.

(*) Het is zeer opmerklijk, hoe in 70 jaren, het tijdſtip, waarin de kinderziekte het meest gewoed heeft, ſlechts 90 van ieder 1000, en dus nog geen $\frac{1}{10}$de gedeelte aan de kinderziekte geſtorven is. Een duidlijk bewijs, dat de pokken op verre na zoo doodlijk niet zijn, als men algemeen denkt. Doch dit in 't voorbijgaan.

 Zie-

Ziedaar nu lijsten, gehouden gedurende eene reeks van 70 jaren, *vóór dat de Vaccinatie bekend was.* Wanneer wij dezelve door elkander ſlaan, vinden wij, dat de proportie der *relatieve* ſterfte aan de kinderziekte tot de *abſolute* ſterfte ſtaat, als $75\frac{1}{2}$ tot 1000, terwijl de mazelen in datzelfde tijdperk nog geen 5 op de 1000, dat is op de 200 dooden naauwlijks één enkele hebben weggeſleept.

Laat ons nu eens van den anderen kant zien hoedanig diezelfde verhouding *na het tijdſtip van de invoering der Vaccine* zich heeft voorgedaan. Hier zullen wij de getuigenisſen der voorſtanders van de Vaccine liefst kiezen, opdat men ons niet van partijdigheid zou kunnen beſchuldigen. Onder dezen nu behoort ook de geleerde ROBERT WATT (*), die door eene onbegrijpelijke en boven alle uitdrukking wonderbaarlijke verblinding zich als een voorſtander der Vaccine doet kennen in een geſchrift,

(*) *Treatise on the History, Nature, and Treatment of* CHINCOUGH, *including a variety of cases and Dissections; to which is subjoined an* INQUIRY *into the relative mortality of the principal Desases of Children, and the numbers, who have died under ten years of age in* Glasgow, *during the last thirty years. By* ROBERT WATT. *M. D.* Glasgow 1813.

ſchrift, waarin ik voor de ſtelling, die ik hier verdedig, juist de ſchoonſte en treffendſte bewijzen gevonden heb, welken ik mijnen lezeren niet onthouden mag. Hij heeft namelijk in *Glasgow*, alwaar hij de Geneeskunde met veel roem uitoeffent, zich bepaaldlijk met het onderzoek aangaande de kinkhoest en andere, den eerſten leeftijd vooral kwellende, ziekten, bezig gehouden en met dit oogmerk de voorhanden zijnde ſterflijsten moeten nagaan, toen zijn aandacht bijzonder getroffen werdt door de ongelijke verhouding van 't getal geſtorvene aan bepaalde ziekten tot de algemeene ſterfte. — Hij verzamelde dan de lijsten, die van het jaar 1783 tot en met 1812, en dus in een tijdvak van 30 jaren, aanwezig waren, en het is uit deze opgave, dat wij hetgeen tot ons onderwerp behoort, zullen uittrekken.

Wij zouden, wel is waar, met het jaar 1802 kunnen beginnen, daar wij boven genoegzaam bewezen hebben hoedanig eene verhouding er plaats hadt *vóór dat de Vaccine werdt ingevoerd*, echter willen wij ons gaarne de moeite getroosten (opdat de waarheid van onze ſtelling des te meer in het oog loope) met het jaar 1783 een' aanvang te maken.

VóóR DE ALGEMEENE INVOERING DER VACCINE IN GLASGOW.				NA DAT DE VACCINE ALGEMEEN WAS GEWORDEN.			
periode van een jaar.	Sterfte aan kinderpokken	Sterfte aan mazelen.	Algemeene sterfte.	periode van een jaar.	Sterfte aan kinderpokken	Sterfte aan mazelen.	Algemeene sterfte.
1783.	155.	66.	1413.	1802.	156.	168.	1770.
1784.	425.	1.	1628.	1803.	194.	45.	1860.
1785.	218.	0.	1552.	1804.	213.	27.	1670.
1786.	348.	2.	1622.	1805.	56.	90.	1671.
1787.	410.	23.	1802.	1806.	28.	56.	1629.
1788.	399.	1.	1982.	1807.	97.	16.	1806.
1789.	366.	23.	1753.	1808.	51.	787.	2623.
1790.	336.	33.	1866.	1809.	159.	44.	2124.
1791.	607.	4.	2146.	1810.	28.	19.	2111.
1792.	202.	58.	1848.	1811.	109.	267.	2342.
1793.	389.	5.	2045.	1812.	78.	304.	2348.
1794.	235.	7.	1445.				
1795.	402.	46.	1901.				
1796.	177.	92.	1369.				
1797.	354.	5.	1662.				
1798.	309.	3.	1603.				
1799.	370.	43.	1906.				
1800.	257.	21.	1550.				
1801.	245.	8.	1434.				

Wan-

Wanneer wij nu deze twee colommen opnemen, dan zien wij dat *vóór de invoering der Vaccine in* GLASGOW op het totaal ſterfgevallen $\frac{1}{5}$ (ruim) aan de kinderziekte en nog niet $\frac{1}{74}$ſte gedeelte aan de mazelen moet worden toegeſchreven: terwijl *ſedert de Vaccine algemeen werdt aangenomen*, niet meer dan nagenoeg $\frac{1}{19}$ aan de kinderziekte, maar daarentegen $\frac{1}{12}$ aan de mazelen ſterven. De *vermindering* dus van ſterfte aan pokken (zijnde van $\frac{1}{5}$ tot $\frac{1}{19}$) is verre na zoo groot niet als de vermeerdering der ſterfgevallen aan de mazelen (zijnde van $\frac{1}{74}$ tot $\frac{1}{12}$).

Ziedaar nu wat die ſterflijsten, waardoor men zoo vaak de Vaccine heeft willen verdedigen, opleveren, en wel dezulke, die door voorſtanders der koepokinenters gemaakt zijn, en althands niet kunnen verdacht worden van vervalſching ten nadeele der Vaccine zelve. — Maar wij bezitten meer bewijzen voor de waarheid der door mij verdedigde ſtelling: nemen wij b. v. ſommige der voornaamſte Schrijvers vóor en na de invoering dier kunstbewerking; en wij zullen eene onlochenbare bevestiging van ons gevoelen vinden, daar de eerſte ons de mazelen (*) en roodvonk, OVER HET ALGEMEEN,

(*) Ik noem hier met opzet mazelen en roodvonk bij el-

MEEN, als lichte en zelden gevaarlijke, de laatſte als gevaarvolle en licht doodlijke ziekten afſchilderen. De groote SYDENHAM, van wien BURSERIUS getuigde, dat hij een der voortreflijkſte Geneesheeren was, en in het doorgronden der aart van de onderſcheidene ziekten zoo ervaren, dat hem de meeste groote geleerden hebben nagevolgd, zeide van de mazelen, dat ze volſtrekt zonder eenig gevaar zijn, zoo ze ſlechts met oordeel behandeld worden (*omni prorsus periculo vacent Morbilli, si modó peritè tractentur* (†).

Diezelfde Schrijver, ſprekende van de *rood-*

vonk

elkander, omdat deze twee ziekten in de bovengemelde lijsten niet ſchijnen afzonderlijk opgegeven te zijn, 't geen waarſchijnlijk aan de groote verwandſchap van beide moet worden toegeſchreven, welke verwandſchap door ſommige Schrijvers zelfs tot eene volkomene *identiteit* van aart gebracht is: zoo zeide reeds MORTON: „ *Scar-* „ *latinam prorſus eamdem esſe cum morbillis censeo et ſolo* „ *efflorescentiae modo ab illis distare, qui pari ratione in-* „ *ter variolas destinctas et confluentes est. Exulet ergo* „ *per me e censu morborum haecce febris, niſi cuipiam* „ *morbillorum confluentium titulo eam in posterum deſignare* „ *voluerit.*" Oper. Med. *Amſtel.* 1696. P. III. pag. 43.

(†) TH. SYDENHAMI *Opera Omnia.* Ed. Genev. 1757. 4°. Tom. I. p. 121.

vonk en van de eenvoudige wijze, waardoor hij gewoon was dezelve te genezen, laat hierna volgen: „ Door deze eenvoudige behande-
„ ling kan men de roodvonk, die naauwlijks
„ de naam van ziekte verdient, zonder eenige
„ moeite noch gevaar verdrijven." (*)

De onsterflijke BOERHAAVE, wiens bijzondere geleerdheid in alle de takken der Geneeskunde, en wiens onderscheidingskennis van den aart en vorm der ziekten, niemand lichtelijk zal ontkennen, spreekt slechts in 't voorbijgaan van de mazelen en van den roodvonk, en is er zoo verre van verwijderd, om die ziekten voor gevaar-

(*) „ *Simplici hac et naturali planè methodo, hoc morbi*
„ nomen (*vix enim altius assurgit*) *sine molestia, aut pe-*
„ *riculo quovis facillime abigitur. Cum e contra si plus*
„ *negotii ægris facessamus vel lectulis continenter incar-*
„ *cerando, vel cardiacis aliisque remediis supervacaneis*
„ *nimis doctè (ut vulgo videtur) secundum artem supra*
„ *modum ingestis, morbus statim intenditur, et æger non*
„ *rarò nulla alia de caussa, quam nimia Medici diligen-*
„ *tiâ, ad plures migrat.*" L. l. pag. 162. — Wij zien dus hieruit of dat de aart der roodvonk des tijds veel zachter was dan in onze dagen, of dat de hedendaagsche Geneesheeren eene de natuurwerking stoorende behandeling in deze ziekte in het werk stellen. Wellicht moeten beide oorzaken tegenswoordig in aanmerking genomen worden.

vaarlijk of ooit doodlijk uit hun wezen te beschouwen, dat hij het niet eens noodig geacht heeft eene bijzondere behandeling derzelven aan te wijzen.

BOERHAAVE's trouwe Commentator, de geleerde VAN SWIETEN, die, zoo als wij weten, verscheide jaren na BOERHAAVE geschreven heeft, zegt uitdruklijk aangaande de meergemelde uitslagziekten, *dat de* prognosis *niet moejelijk zal zijn, vermits men weinig kwaads hiervan te vrezen heeft* (*).

ELLER, SPRÖGEL, LIEBERKÜHN, en andere beroemde Geneesheeren, getuigen, dat zelfs in de sterke Epidemie van mazelen, die in den jare 1751 in *Berlin* geheerscht heeft, de natuur der ziekte volstrekt niet gevaarlijker was dan in andere tijden, en zelfs dat zij geen enkel kind daaraan verlooren hebben.

ROSENSTEIN, die zich zoo bijzonder op de ziekten der kinderen heeft toegelegd, verklaart zelfs in 38 jaaren slechts eene enkele Epidemie van roodvonk te hebben waargenomen.

HOFFMANN getuigt insgelijks, dat de mazelen, op zich zelve genomen, weinig gevaar heb-

(*) *Ger. Lib.* BAR. VAN SWIETEN, *Comm. in* HERMANNI BOERHAAVE *aphorismos.* Tom. II. pag. 406.

hebben, en dat ze dikwerf, vooral onder het volk, zonder geneeskundige hulp, maar alleen door een behoorlijk dieet, genezen worden (*).

Gedurende de 30 jaren, dat CULLEN en anderen in *Engeland* geleefd hebben, bedroeg de ſterfte aan mazelen ſlechts $\frac{1}{100}$ſte gedeelte van de gantſche ſterfte, en volgens de ſterflijsten van *London* ſtierven er eertijds tien of elf op duizend (†).

Laat ons nu eens hier tegenover ſtellen de getuigenisſen, welke ons de nieuwere Schrijvers opleveren, die na de algemeene invoering der Vaccine beide deze ziekten hebben onderzocht.

De beroemde Göttingſche Hoogleeraar RICHTER (§) getuigt, dat, terwijl men eertijds de roodvonk zeer zelden Epidemicè zag heerſchen en dezelve voor eene zeer goedaartige ziekte hield,

(*) FR. HOFMANNI *Opera Omnia.* Tom. II. pag. 63.

(†) ROB. WATT. l. l. p. 384.

(§) *Die Specielle Therap. Zweiter Band*, pag. 440 &c. Berlin 1813. — Zelfs dan, wanneer deze ziekten epidemicè heerschten, waren ze niet dan zelden in gevaar te vergelijken met de tegenwoordig algemeen waar te nemen boosaartigheid derzelven. Wij zonderen ſteeds enkele zware Epidemiën uit.

hield, die geene geneesmiddelen, maar alleen een gepast diëet ter genezing vorderde, men ſedert verſcheide jaren geheel andere waarnemingen gemaakt heeft. „ *Epidemien keren nu zeer* „ *dikwijls weder, en de ſterfte hieraan is* „ ZEER GROOT." Op eene andere plaats zegt hij het volgende: „ Het ſchijnt uitgemaakt, „ dat in de laatſte tijden deze ziekte (de „ roodvonk) aan boosaartigheid toegenomen „ heeft, en dat deze koortſige uitſlag, over „ het algemeen, verre de gevaarlijkſte is."

REIL merkt te recht aan, dat het niet onwaarſchijnlijk is aangezien de menigvuldige ſedert verſcheide jaren in *Duitschland* waargenomen Epidemiën van roodvonk, dat deze ziekte, of wel eenige andere doodlijke kwaal, de plaats der door de koepokinenting zoo zeer verminderde kinderziekte (REIL zegt: *fast verdrängten kinderblattern*) innemen zal, en eenige bladzijden verder: „ Zal de roodvonk, „ zoo als het zich thands doet aanzien, daar „ ze reeds zes jaren lang zonder ophouden in „ onze ſtreken woedt, de plaats innemen der „ kinderpokken, dan zij men vooral bedacht „ om deze ziekte *inteënten* (*)!"

In

(*) REIL. l. c. pag. 146.
Alweder eene *inenting!* Zoo vinden wij dan voor de kin-

In het voortreflijk werk over de ziekten der kinderen van HENKE (*) vinden wij dezelfde getuigenisse aangaande het toenemen der roodvonk. „ Sedert de zestiende eeuw," zegt hij, „ toen SMETIUS en SENNERT de roodvonk het „ eerste beschreven hebben, werdt ze door alle „ groote geneeskundigen van tijd tot tijd waargenomen, en in de laatste 20 jaaren heeft „ ze zich meer dan te voren in *Duitschland* „ vertoont, en bij enkele Epidemiën in eene „ schrikbarende form."

Op eene andere plaats erkent hij, dat de

kinderziekte eene koepokinenting van JENNER, voor de pest eene pestinenting volgens ROSENFELD, voor de roodvonk een roodvonkinenting volgens REIL, voor de mazelen een mazeleninenting volgens HOME &c., en wie weet voor welke ziekte meer geroemd en geprezen! Men stelle zich eens die dwaze inentingsgeneeskunde in den praktijk voor den geest, en men zal gewaar worden, dat de Geneesheeren, dien weg volgende, weldra gehouden zullen zijn *ex officio* de gezonde menschen ziek te maken! Ziedaar de droevige wending, die de zoo zeer geroemde geneeskunde dezer eeuw vooral schijnt aan te nemen! Geen wonder, waar 't eenig en alleen levendigmakend beginsel ontbreekt, daar heerscht wanorde en dood!

(*) ADOLPH HENKE, *Handbuch der Erkenntnisſ und Heiling der Kinderkrankheiten*, I B. p. 394 &c. 1818.

de roodvonk, welke door SYDENHAM, DE GORTER en andere oude Geneesheeren waargenomen is, tot de goedaartige ſoort moet gerangſchikt worden.

Ook HUFELANDS *Journal* heeft op meer dan eene plaats de ſprekendſte bewijzen, dat de roodvonk veelvuldiger en gevaarlijker is, dan eertijds. HUFELAND zelve getuigt (†), „ dat de „ roodvonk, helaas! gedeeltelijk in de plaats „ der pokken getreden is en ſomwijlen niet veel „ minder wegrukt dan deezen." Zonderling, echter, hoe diezelfde Schrijver, die het feit niet ontkennen kan, en die zich, ondanks hem zelven, als gedrongen voelt, de invoering der Vaccine met de meer dan voorheen verwoestende roodvonk in verband te beſchouwen, alles in 't werk ſtelt, om dit denkbeeld (hoe waar hetzelve ook zij) in verblindheid af te wenden. Immers wij vinden, dat die Schrijver zich reeds in 1820 (§), ſprekende over het gebruik der Belladonna tegen de verſpreiding der roodvonk, aldus uitgedrukt heeft: „ Het is niet te ontkennen, dat de roodvonk „ ſedert de laatſte tien jaren meer algemeen en „ dood-

(†) HUFELAND, *J. d. Pr. Heilk.* April 1823. p. 12.
(§) HUFELAND, l. l. August. 1820.

„ doodlijker geworden is dan te voren, waar-
„ aan voorzeker de invoering der Vaccinatie
„ aandeel heeft, doch op eene zeer onſchul-
„ dige, ja zelfs haar roem bevestigende wijze,
„ daar er ſedert haare weldadige uitbreiding
„ een grooter getal kinderen in 't leven blij-
„ ven, en gevolglijk niet alleen meer de
„ roodvonk krijgen kunnen, maar ook juist
„ daardoor een grooter getal met eene ziek-
„ lijke of doodlijke aanleg de roodvonk ge-
„ vaarlijker krijgen."

Wat deze verontſchuldiging der Vaccine betreft, hoewel dezelve een ſchijn van waarheid hebbe, zullen wij echter haare ongerijmdheid en de dwaling, waarin HUFELAND verkeert, zoo wij hopen, duidlijk bewijzen, zoowel aangaande de meerdere verſpreiding der genoemde uitſlagziekten, alsook betreffende het meerder gevaar, waarmede dezelve tegenswoordig verbonden zijn. Wat het eerſte betreft, het is waar, dat het getal kinderen, die thands bij de onlochenbaare vermindering der ſterfte aan de natuurlijke pokken in het leven blijven, uit den aart der zake een ruimer veld aanbieden voor de verſpreiding der mazelen en roodvonk, doch hier zal ſlechts eene proportioneele vermeerdering in aanmer-

king komen. Stellen wij, bij voorbeeld, dat er van 1000 kinderen voorheen 200 aan de kinderziekte en 20 aan de mazelen en roodvonk ſtierven, dan zal, vermits door de vaccine 200 kinderen in het leven behouden worden (wij willen dit eens toegeeven) zeer zeker de ſterfte aan beide genoemde ziekten vermeerderen; doch in welke proportie? Niet zoo als HUFELAND ſchijnt aan te nemen, met 200, 't geen eene valſche rekening is, vermits er ſlechts eene bepaalde en wel geringe hoeveelheid van deze bij de 20 moeten gevoegd worden. Immers, zoo er van 1000 kinderen 20 aan de mazelen en roodvonk ſtierven, dan zal van de 200 ſlechts 4 omkomen, welke de gantſche vermeerderiug op het getal der aan de *morbilli* en *ſcarlatina* ſtervende kinderen, zou moeten uitmaken. Doch is dit het geval? Dat HUFELAND zelve, of welke voorſtander der Vaccine ook, deze vraag onpartijdig beandwoorde en beſlisſe. —— De Engelſche Geleerde WATT, hoewel de Vaccine verdedigende, kan echter de boven alle proportie vermeerderde ſterfte aan de mazelen niet ontkennen. „In de kinderziekte," zegt hij, „hebben wij de ſterfte gebracht tot op een „vijfde van het geen ze voor 25 jaren bedroeg,

„doch

„ doch in hetzelfde tijdvak heeft de mazelen
„ elfmaal meer weggerukt.”

„ Dit is eene waarheid, zoo in het ooglopende,
„ dat ik verbaasd sta, dat dit niet de aandacht
„ heeft opgewekt van bejaarde Geneesheeren, die
„ in de gelegenheid geweest zijn de sterfte aan
„ de mazelen in vroegere jaren te vergelijken
„ met die, welke, vooral de laatste vijf ja-
„ ren (*), hen noodzaaklijk is moeten zijn
„ gebleken.”

Maar wij stellen in de tweede plaats, wat den aart der tegenswoordig heerschende roodvonk en mazelen betreft, dat ze gevaarlijker en doodlijker zijn dan voorheen, hetgeen nimmer den gewaanden gunstigen invloed der Vaccine zal kunnen staven.

Immers HUFELAND, die dit denkbeeld schijnt te koesteren, moet noodzaaklijk de stelling verdedigen, dat het getal kinderen *met eene zieklijke en doodlijke aanleg* thands (naar evenredigheid) groter is dan vóór de invoering der Vaccine, hetgeen wij hem gaarne toegeeven,

(*) Deze geleerde schreef in 1813: hoe sints dat tijdstip de sterfte aan mazelen, en vooral roodvonk, bijkans jaarlijksch toeneemt, zal voorzeker ieder Geneesheer moeten bekennen.

ven, daar wij een der krachtigſte bewijzen hierin vinden voor de waarheid onzer ſtelling aangaande de ondermijnende kracht van het zoo algemeen koepokgift, waarmede voorzeker een derde van het totaal der thands jaarlijksch geboren wordende kinderen beſmet wordt.

Wij maken dan uit deze beſchouwing de volgende *concluſiën:*

1°. Na de invoering der Vaccine is de kinderziekte buiten twijfel minder algemeen verſpreid en aanmerklijk afgenomen in gevaar.

2°. Sints dat tijdſtip zijn de mazelen en roodvonk buiten twijfel meer algemeen waargenomen en zonder vergelijking gevaarlijker en doodlijker dan voorheen.

3°. De invloed der kinderziekte op het geſtel des lijders (die dezelve gelukkig doorgeſtaan heeft) is zeer gunſtig, daar ze (om met WATT (†), den voorſtander der vaccine, te ſpreken) de geneigdheid van het lichaam, om door andere beſmettelijke ziekten te worden aangedaan, vermindert, en zoo die ziekten zich werklijk vertoonen, haaren aart zachter maakt.

4°. De invloed der Vaccine op de kinderziekte is minder gunſtig ('t geen wij ſtraks nader

(†) L. l. pag. 379.

der zullen bewijzen) dan ze ongunſtig is op de mazelen en roodvonk, hetgeen de Vaccinatores niet zonder verdriet genoodzaakt zijn te bekennen.

„ Hoe nieuw ook" (zegt de meergemelde Engelſche geleerde) (*) „ en vreemd het „ denk-

(*) Watt. l. l. p. 378 en p. 392 alwaar hij hetzelfde aangaande de vermeerdering der *Scarlatina* zegt. Wij kunnen echter niet ontveinzen, dat, hoewel de Schrijver zich ſtellig als voorſtander der Vaccine doet kennen, echter op meer dan eene plaats eene zekere dobbering en twijfel in zijn gemoed ſchijnt te zijn opgekomen: wij meenen dit uit de volgende plaats te mogen opmaken: „ Het blijkt thands (zegt hij) dat de hoop op eene zoo „ aanmerkelijk verminderde ſterfte onder de kinderen, „ door de invoering der Vaccinatie, die met zoo veel „ vuur door ieder menſchenvriend werdt aangenomen, „ eene bedrieglijke hoop geweest is, althands wat *Glasgow* „ betreft. Men heeft den Schrijver onder het oog ge- „ bracht, dat zijne opgave juist geſchikt was, om zeer „ verderflijke gevolgen (*injurious effects*) te hebben, daar „ ze het vooroordeel van het volk zou kunnen verſter- „ ken. Hierop antwoordt hij, dat, zoo het vooroordeel „ alleen kan overwonnen worden door het verbergen „ der allerbelangrijkſte feiten, hij niet van meening is „ daartoe de hand te bieden, tot zulk eene groote prijs. „ Indien het uit de ſterflijsten blijkt, dat de mazelen, „ wat ook de oorzaak zij, in zoo weinige jaren (hij „ ſchreef dit in 1813) tienmaal doodlijker geworden zijn, „ dan

„ denkbeeld moge ſchijnen, men is genood-
„ zaakt te bekennen, dat toen de kinderziekte
„ in volle kracht was, zij het vermogen hadt
„ de

„ dan is het meer dan tijd, dat de Geneesheeren van
„ het feit kennis krijgen."

„ De heviğſte Vaccinatores hebben nimmer beweerd,
„ dat de Vaccine meer zij dan een tegengift voor de kin-
„ derziekte, en hiervan geeven de lijsten de duidlijkſte
„ bewijzen, daar de ſterfte aan deze ziekte eene vermin-
„ dering is te beurt gevallen van bijkans 20 ten honderd
„ tot minder dan vier. Wij moeten echter met droefheid
„ erkennen, dat de ſterfte over het algemeen niet veel
„ verminderd is; maar men kan de ſchuld hiervan niet op
„ de koepokinenting werpen; de hooge gedachten, die wij
„ ons van haare voortreflijkheid maakten, mogen eeniger-
„ mate gedaald zijn, wij zijn haar ſteeds dankbaarheid
„ ſchuldig. Heeft ze al niet zoo veel, als men verwacht-
„ te, in het leven behouden, zij heeft echter de ſchoon-
„ heid van 't menschlijk geſlacht bewaard en meenig
„ een voor veel pijn en ſmart beveiligd!"

Deze wonderbaarlijke gevolgtrekking des Schrijvers moet, mijns inziens, alleen aan die verblinding worden toegeſchreven, waarmede zelfs de kundigſte mannen geſlagen zijn, zoodra zij de zaak der Vaccine voorhebben te verdedigen; eene verblinding, waardoor ook deze uitmuntende Schrijver geheel over het hoofd ziet, hoe diepdoordringend de werking van het koepokgift noodzaaklijk wezen moet, zal ze voor de kinderziekte beveiligen, of, zoo als HUSSON zelve getuigt, het weeſſel der vaste deelen eene andere geſteldheid geeven!

„ de mazelen te verzachten, en nu, daar ze
„ grootendeels verdreven is, de mazelen lang-
„ zamerhand derzelver plaats hebben ingeno-
„ men, dien ze nu werkelijk bekleden. Het
„ doet mij leed dit te moeten vastſtellen, doch
„ de feiten, wat *Glasgow* betreft, zijn te over·
„ tuigende, dan dat men nog eenigen twijfel
„ zou koesteren!"

Na deeze lange uitweiding, wier belangrijkheid echter ons doet hoopen, dat dezelve den waarheidlievenden onderzoeker niet te onpas zal gekomen zijn, maar wellicht anderen tot eene meer opzettelijke uiteenzetting van dit allergewichtigst punt zal opgewekt hebben, keeren wij tot de recenſie terug.

Wij waren gebleven tot aan de tweede bezwaar tegen de vijfde grondſtelling der Vaccinatores. — De R. ſpreekt hier over den invloed der Geneeskunde, en heeft ook hier mijne meening niet juist voorgedragen, waaruit verwarring van denkbeelden en valſche gevolgtrekkingen bij hem ontſtaan zijn. Wij moeten de ſterfte van twee onderſcheide ſtandpunten beſchouwen, die zeer algemeen, doch zeer ten onrechte verward worden. Het eene betreft de algemeene ſterfte, dat is het geheel der individus, die het leven verliezen; deze

ſterfte is dus, in eene zekere zin, de ontvolking in tegenſtelling der bevolking, die uit het getal geboorne ontſtaat: en het is juist in dezen zin, „dat ik gezegd heb, dat het voor„beſtemd getal perſonen ongeſtoord in eenen „bepaalden tijdsomloop den weg van al het „vleesch zal moeten inſlaan, en dat de Genees„kunde geen invloed hebben kan op de bevol„king en de ſterfte, BEIDE UIT EEN HOOGER „STANDPUNT BESCHOUWD." (Het is al zeer vreemd, dat de R. deze woorden, waar het juist geheel en al op aankomt, heeft vergeten, of althands verzwegen, waardoor mijn gevoelen, zoo als de R. ze voordraagt, onverſtaanbaar wordt, zoo al niet voor eene *abſurditeit* moet doorgaan). Het is juist uit dat hooge ſtandpunt, dat de Vaccinatores de algemeene ſterfte beſchouwen als zij zeggen, dat de Vaccine jaarlijksch 400,000 perſonen in het leven houdt en dus de bevolking zoo aanmerklijk doet toeneemen. Ik herhaal dus mijne ſtelling en voeg er bij, dat de Geneeskunde op het getal der individus, die het leven verliezen (dat is op de *algemeene* ſterfte), even min invloed heeft als op het getal jaarlijksch geboren wordende kinderen, en het is om deze rede, dat ik het leven en den

dood

dood van het menschdom, in 't algemeen genomen, niet middelijk maar onmiddelijk in den hand van Hem, die het Begin en het Einde zelve is, gemeend heb te moeten ſtellen. Maar, en dit is de tweede beſchouwingswijze der ſterfte, in eene ondergeſchikte kring, dat is in die kring, waar God door middelen werkt, daar heeft de Geneesheer invloed, namelijk, om individus, die door ziekte gekweld worden, door Gods genade te mogen geneezen en aldus in het leven te behouden, zonder dat de reſultaten hiervan, met betrekking tot de vermeerderde bevolking, in eenige aanmerking komen. — Zeer verkeerd zegt de R. „ Zoo de Geneeskunde ſlechts „ voor eenen zekeren tijd het leven beveiligt, „ dan voldoet ze aan haar doel; wat anders „ doet de Arts in andere ziekten." Het beveiligen van het leven kan nimmer als het eigenlijk gezegd *doel der Geneeskunde* beſchouwd worden. Immers ook het brood, dat men daaglijksch gebruikt, onderhoudt en beveiligt voor eenen zekeren tijd het leven; maar behoort nu het voedſel tot de Geneeskunde? Neen, ik herhaal het, haar *doel is zieken te geneezen*, en nu vraag ik op mijn beurt, met des R. eigene woorden: „ Wat anders doet

„ toch de Arts in andere ziekten?" Wat anders verlang ik dan juist, dat de Geneesheeren niet meer voor de kinderziekte willen doen, dan voor andere ziekten, en dat ze dus te vreden zijnde deze te mogen geneezen, niet tot die onbegrijplijke dwaling komen de andere te moeten voorkomen? Bij alle werkingen zijn twee lichamen of wezens voorhanden, waarvan het eene het werkend beginfel, de kracht bezit, het andere lijdende en ontvangende is: ziedaar ook de betrekking tusfchen den Arts als werker en den zieken als lijder: maar, daar de gezondheid, uit den aart der zaake, in eene krachtige werking beftaat, zoo zal de Geneeskunde of geen invloed op haar uitoeffenen, of eenen zeer nadeeligen. De hamerflag, bij voorbeeld zal op eenen ijzeren bout, of geene werking doen of denzelven in ftukken flaan; maar zoo nu die bout gloejend is gemaakt, en zijn kracht van famenhang vermindert, dan, en dan eerst zal de hamer, hem buigende en vervormende, tot die eindens dienen, waartoe ze dienen moet. Aldus moet ook de ware arts zich als een hamer in de machtige Hand des Allerhoogften befchouwen, die niet gebezigd wordt op fterke, vaste of gezonde lichamen, maar om de zwakke, kranke,

lij-

lijdende natuur tegen den bestormenden vijand, de ziekte, te verdedigen, waartoe de Arts eenig en alleen geschapen is. O! hadt men tegenswoordig slechts geestelijke oogen, om het Evangelie met nederigheid des gemoeds te lezen, en een hart voor haar waarheid blakende, men zou de goddelijke woorden van Hem, die de Waarheid zelve is, ook hier toepassen en erkennen, „ dat zij, die gezond zijn, den Me-„ dicijnmeester niet van noden hebben, maar „ die ziek zijn!"

Wellicht zal iemand uit mijne woorden opmaken, dat dezelfde redenen, waarom ik de Geneeskunde geen' invloed toeken op de vermindering der sterfte, ook bestaan ten opzichte van derzelver vermeerdering, en deze stelling geef ik hem volkomen toe. Maar zal dit dan het onschadelijke der Vaccine bewijzen? Het zij verre: immers deze kunstbewerking behoort volstrekt niet tot de eigenlijke Geneeskunde, wier doel het is te geneezen, terwijl de Vaccine juist de bestaande gezondheid in eene ziektetoestandt (hoe gering deze ook zij) vervormd. Zij behoort dus, wij mogen 't niet verzwijgen, tot die gevaarlijke kwakfalverij, die de gezondheid verwoest en het leven ondermijnt, en als zijnde een moordenaarskunst, ja met kracht moest afgeweerd worden. Het

is

is dus in die kring, waar de Geneeskunde kan gezegd worden individus in het leven te behouden, en de oorlog b. v. gezegd wordt de ſterfte te vermeerderen, dat de Vaccine moet beſchouwd worden als den grond leggende voor eene grootere ſterfte, niettegenſtaande in eene hoogere kring het bepaald en voorbeſtemd getal individu's ongeſtoord den weg van alle vleesch zal inſlaan en geene middeloorzaken, 't zij op de bevolking der aarde, 't zij op de algemeene ſterfte eenigen invloed zullen hebben. Hier in die oneindige bron van allesomvattende wijsheid en boven alle uitdrukking onmetelijke Almacht, waarvoor de Engelen knielen en het aangezicht bedekken, hier verliezen zich alle die middelijke invloeden, welke de menſch, die eene made is (*) op deze aardklomp, het geringſte gedeelte der ſchepping meent uit te oeffenen. Deze, de ziel tot God verheffende waarheid kan de vernuftigſte onder de menſchenkinderen *uit zich zelve* nimmer inzien. Geen SOCRATES, geen PLATO of SENECA heeft dit kunnen gisſen, veel min erkennen, alleen het Woord van God, alleen het gezegend Evangelie dringt het voor CHRISTUS kloppend hart te erkennen, dat Hem, die de hairen op onzen harden ſchedel geteld heeft,

en

(*) JOB 25 : 6.

en zonder Wiens wille geen muschke ter aarde valt, *het algemeen* in eeuwigheid behoort en ons, zijne van Hem geheel afhankelijke schepsels, onmacht, onvermogen. Alleen de Christen, ik herhaal 't, kan, tot verheerlijking van zijnen Hemelschen Vader, in aanbidding uitroepen: U KOMT DE SCEPTER TOE IN DEN HEMEL EN OP HET AARDRIJK, en, tot verneedering van zich zelve, zijn onmacht erkennen en zeggen: IK BEN EEN ONNUTTE DIENSTKNECHT (*). Goddelijke waarheid, die geen wareld, geen vleesch of bloed, zelfs aan de vernuftigste en geleerdste mannen, immer heeft kunnen openbaren, maar alleen Gods geest aan de eenvoudig geloovige Christenen tot troost en balsem hunner zielen doet erkennen en aanbidden!

Wij hebben dan gezien, dat er in de wederlegging van het eerste gedeelte mijner geneeskundige beschouwing geene argumenten gevonden worden dan dezulke, die of niets bewijzen of juist het tegendeel van hetgeen de R. voorhadt te bewijzen. Laat ons nu eens zien wat hij op mijne tegenwerpingen van de *arg. positiva* der Vaccinatores aan te merken heeft. De R. schijnt het woord *gift* niet gaaredelijk te willen aannemen, daar hij telkens ach-

(*) LUCAS 17: 10.

achter hetzelve een vraagteken plaatst. Wij willen hem herinneren:

1°. Dat ook de kinderziekte gezegd wordt dan eens aan de pokſtof, dan weder aan het pokgift haar oorſprong verſchuldigd te zijn, en dat dus de koepokſtof even zoo zeker een *virus vaccinicum* of gift is (gelijk ze ook genoemd wordt) als de gewoone pokſtof, eigenlijk als het *virus variolosum*, het pokgift bekend is. Verdere uiteenzetting zou woordenſtrijd worden. Maar

2°. Ook wat de aart der Vaccine betreft, komt zij met die van andere dierlijke vergiften volkomen overeen. Hufeland (*) geeft eene zeer juiste verklaring of *definitie* van het woord vergift, die wij geheel aannemen en op de Vaccine toepasſen. Hij zegt namelijk: „ Er „ beſtaat in de natuur een groot getal en on- „ derſcheide ſoorten van giften: zij werken „ of GEWELDIG of IN HET GEHEIM, (ondermij- „ nende) OOGENBLIKLIJK OF LANGZAAM, VAN „ BUITEN OF VAN BINNEN, ZICHTBAAR OF „ ONZICHTBAAR, en behooren voorwaar tot de „ meest

(*) Hufeland, *l'art de conserver la vie humaine trad. de l'allemand*, 2 *part. Chap. XI. Jena* 1799.

„ meest algemeene en tevens de gevaarlijkste
„ vijanden van het leven."

Doch dit in 't voorbijgaan. — De R. begint met het vijfde *argum. positivum* der Vaccinatores, de vier eerste onder de *negativa* reeds uiteengezet zijnde. „ De Vaccine is een „ zeker altoosdurend en onfeilbaar voorbehoed- „ middel tegen de kinderziekte." Ziedaar het argument, 't welk ik, om de volgende redenen, gemeend heb te moeten verwerpen.

1°. De stelling, *à priori* beschouwd, bevat eene *absurditeit*. „ Ja," zegt de R. „ wanneer men meer aan de letter, dan aan „ den zin der woorden van *altoosdurend* en „ *onfeilbaar* (†) hecht, dan heeft C. gelijk; „ want dat er eenige uitzonderingen op deze „ algemeene en voor een ieder welverstane „ uit-

(†) Dat er onder de Vaccinatores sommigen zijn, die niet alleen de onfeilbaarheid der Vaccine bij 't gevaccineerd voorwerp gedurende zijn gantsche leeftijd hebben aangenomen, maar zelfs tot diens nakomelingen willen uitstrekken, vinden wij in het Werk van een der beroemdste verdedigers der Vaccine, de Heer SACCO, die van gevoelen is, dat een enkele koepokinenting wellicht de vatbaarheid voor de kinderziekte ook bij het nageslacht zal kunnen voor altoos uitroejen!!

„ uitſpraak zijn, is door de ondervinding be-„ wezen.” Daar de R. hier ſchijnt aan te nemen, dat er eene niet altijd zekere zekerheid en niet onfeilbaare onfeilbaarheid beſtaat en het beveiligend vermogen van de Vaccine eigenlijk daartoe betrekt, zoo willen wij hier geen enkele aanmerking maken. — „ Maar,” zegt hij verder, „ het is zigtbaar, dat het „ den Doctor er om te doen is, om allerlei „ *bewijzen* bijeen te zoeken, ten einde aan „ zijn gevoelen regt veel klem bij te zetten.” Mij dacht, dat ieder Schrijver, die zijn gevoelen anderen meedeelen, niet opdringen wil, dit doet, en uit den aart der zaake doen moet; overigens dat een verdediger der Vaccine hiertegen is, verwondert mij geenſins, vermits juist de Vaccine niet na onderzoek en door *bewijzen*, maar door eene doldriftige voorbaarigheid blindelings is aangenomen en doorgedreven. Het zou inderdaad (en dit wil ik volſtrekt niet tegenſpreken) voor den R. gemaklijker geweest zijn, zoo ik ſlechts losſe ſtellingen en geene *bewijzen hadt bijeengezocht, ten einde aan mijn gevoelen recht veel klem bij te zetten.* Doch nu is het niet anders, en het oude ſpreekwoord is bewaarheid: DIE ZOEKT, DIE VINDT!

2°.

2°. Eens aangenomen, dat er een *onfeilbaar* middel beſtaan kan, dan zou de waarheid hiervan ten opzichte der Vaccine eerst na een menſchenleeftijd kunnen blijken. „Maar," zegt de R. „zou de tegenwoordige *generatie* „deze weldaad vooreerst opgeven, ten einde „de volgende in onzekerheid te laten of de „Vaccine wel voor de kinderziekte beveiligt „of niet?" Wonderlijke vraag voorwaar in den mond van een' deskundigen. Immers wat zou de R. wel andwoorden, zoo een of ander kwakſalver, DELALENA bijv., hem zulk een vraag deed aangaande zijn middel, dat hij, even als de Vaccinatores, het hunne, *onfeilbaar* noemt, en, even als zij, als eene *weldaad* aanprijst? — Zoo ik meen zal hij (alle andere reflexiën voor een oogenblik daargelaten) hem andwoorden, dat indien het bewezen is, dat zijn *ſpecificum* een *weldaad* is, hij gereed is hetzelve aan te nemen en te verſpreiden, doch dat juist hierin het hoofdargument, de *cardo quæstionis* ligt opgeſloten; welnu, ziedaar tevens mijn andwoordt, terwijl de beſlisſing of de Vaccine een *weldaad* zij of niet, juist het onderwerp van mijne Beſtrijding uitmaakt. Maar de R. zegt „nu reeds 24 jaren

„ gevaccineerd (†) te hebben, en dat hem
„ nog geen een voorbeeld van besmetting
„ door de kinderziekte is voorgekomen, of-
„ schoon vele van de ingeënten aan de be-
„ smetting blootgesteld waren; en dergelijke
„ ondervindingen," zegt hij verder, „ zijn,
„ zoo als het wereldkundig is, door honder-
„ de, ja duizende Doctoren hier te lande en
„ overal elders gemaakt." Hierop merk ik
aan

1°. Dat ik er verre van verwijderd ben de woorden van eenen 24 jaren gevaccineerd hebbende Arts, na zulk eene stellige verklaring, eenigermate in twijfel te trekken, wat namelijk zijn eigen ondervinding betreft; maar

2°. Dat ik genoodzaakt ben hem tegen te spreken, wanneer hij het daarvoor wil laten doorgaan, als of er geen Geneesheer hier te lande of elders de kinderziekte met alle haare pathognomische verschijnselen, na eene gereegelde Vaccinatie hadt waargenomen. Immers wij

(†) Hieruit blijkt, dat de R. reeds in de allereerste tijden na JENNERS ontdekking heeft gevaccineerd; was ook destijds de thands door hem zoo hooggeroemde ERVARING en ONDERVINDING zijn richtsnoer?! Wonderbaarlijke verblindheid!

wij willen hier niet herhalen de voorbeelden, door koepokinenters zelven wareldkundig gemaakt, waarvan wij eenige weinige in onze bestrijding hebben aangehaald; wij willen niet spreken over de bekentenis, onlangs door voorstanders der Vaccine openlijk gedaan, dat men te voren, om de Vaccine geen nadeel toe te brengen, met opzet heeft moeten verzwijgen die gevallen, waar de kinderziekte zich, na eene geregelde koepokinenting, vertoont heeft, maar dat, nu deze kunstbewerking als gevestigd mag beschouwd worden, men geen gevaar meer loopt de zaak in haar waar daglicht te stellen, alle deze onlochenbaare bevestigingen van mijn gevoelen wil ik zelfs voor een oogenblik daarlaten, maar vraag alleen den R.: waarom, indien mijne stelling zoo *absurd* is, veele voorname geleerden, zowel in ons Vaderland als elders, voorgesteld hebben de Vaccinatie, na een zeker tijdsverloop, te herhalen? waarom zelfs de beroemde Haarlemsche Maatschappij juist over dit onderwerp onlangs eene prijsvraag heeft gemeend te moeten voorstellen? Doch wij willen dit allerbelangrijkst punt, of namelijk de Vaccine nog verdient beschouwd te worden als een (*weinige* uitzonderingen niet eens gerekend)

 ze-

zeker voorbehoedmiddel der kinderziekte *ja* of *neen* op nieuw uiteenzetten en ter kennisſe van het Publiek brengen zoodanige feiten, welke mij eerst, nadat mijne *beſtrijding* het licht hadt gezien, zijn bekend geworden. De R. zal tevens hierin de wederlegging vinden van zijne argumentatie en de bevestiging van die ſtelling, waarvan de R. zegt, dat NIEMAND OOIT ONBESCHAAMDER GESCHREVEN HEEFT: doch hierover nader.

Thands willen wij bewijzen, dat het onmooglijk is dat iemand, die onbevooroordeeld de zaak beſchouwt en in de Geneeskunde niet geheel vreemd is, in onze dagen nog ſtaande houdt, dat men, na eene behoorijke Vaccinatie, de kinderziekte of in 't geheel niet, of niet dan zeer zeldzaam heeft waargenomen.

De waarnemingen, door ENGELSCHE, DEENSCHE en DUITSCHE Geneeskundigen daaromtrent gemaakt, hebben dit punt, mijns inziens, buiten allen twijfel bewezen.

Wat *Duitschland* betreft, wij weten dat GITTERMAN (†), te *Embden*, in het jaar 1819 en

(†) HUFELAND, *J. d. Pr. Heilk.* 1821. April und Mai. Dat deze Epidemie niet alleen goedaartig was bij reeds gevaccineerde voorwerpen, maar ook bij de overige, blijkt hieruit, dat er ſlechts 37 op 444 geſtorven zijn in zes maanden.

en 1820 eene Epidemie van kinderziekte heeft waargenomen en beſchreven, „ en dat het," om zijne eigene woorden te gebruiken, „ on- „ lochenbaar is, dat *een aanzienlijk getal ge-* „ *vaccineerde kinderen* de gewone, doch zeer „ goedaardige, pokken hebben gekregen;" zoodat de Heer GITTERMANN, hoe ſterk ook voor de Vaccine ingenomen, zich genoodzaakt ziet te erkennen, dat dit voorbehoedmiddel niet onvoorwaardelijk als zoodanig moet worden beſchouwd.

Doctor OELZE (†) beſchrijft een ſoort van pokken, die hij bij gevaccineerden heeft waargenomen, toen er eene pok-epidemie te *Neu-Ruppin* uitbrak. Hij noemt deze ſoort van pokken *Varicella Vaccinica*, of liever *Variola Vaccinica*, vermits, volgens de getuigenis des Schrijvers, de grensliniën tusſchen beiden ontbreken.

In *Coppenhagen* heeft men dezer dagen verſcheide voorbeelden gezien van gevaccineerden, die door het *Contagium Varioloſum* of pokgift beſmet werden. Door vriendſchappelijke meêdeeling ben ik in ſtaat geſteld het een en an-

(†) HUFELAND, l. l. Januarij 1822.

ander hieromtrent aan te merken: — Een ze-
„ ker JEDER NIELSEN, brouwersknecht, oud
„ 30 jaren, kreeg het eerst de *natuurlijke*
„ *kinderziekte*, en werd den 13 December
„ des afgelopen jaars in het gasthuis gebracht.
„ Hij meende besmet te zijn aan boord van een
„ vreemd schip in de haven, dat echter ver-
„ trokken was, toen de patient in het hospi-
„ taal kwam. Deze zieke was nooit gevacci-
„ neerd geweest, stond de pokken tamelijk
„ licht door en werdt den 11 Jan. dezes jaars
„ nog onder quarantaine gehouden." — Zie-
daar het eerste besmet voorwerp, waardoor wij
zien, dat het wezenlijk het *Contagium Vario-
losum* was, dat deze ziekte heeft voortge-
bracht.

Nu lees ik in eene particuliere brief van den 17 Januarij dezes jaars van *Coppenhagen* het volgende:

„ Veele ziekten heerschen hier en men is
„ zeer ongerust, daar zich in eenige huizen
„ eene ziekte openbaart, die alle de tekenen
„ heeft van de kinderpokken. De geneeshee-
„ ren noemen dezelve *mitigated small-pox*
„ (*verzachte pokken*), men neemt alle voor-
„ vorgen, om de Epidemie tegen te kaan."

In eene tweede brief van den 24 Jan. wordt ge-

gewag gemaakt van den zoon des *Stads-Physicus* LUND, welke ook door de verzachte of gewijzigde pokken werdt aangedaan: deze ge-„wijzigde pokken bij gevaccineerden zijn (vol-„gens deze tijding) licht te genezen, laten „geene naden op de huid na en zijn niet *dood*-„*lijk*, WEINIGE GEVALLEN UITGEZONDERD."

Eindelijk wordt ook in een Deensch nieuwsblad een Bericht gevonden, hetwelk met de vermelde beſchrijving der ziekte van JEDER NIELSEN begint en aldus vervolgt:

BERICHT AAN HET PUBLIEK.

— — — — — — —

— — — — — — —

„ Den 24 December werd een Student in de „ Geneeskunde met koorts bevangen, verge-„ zeld met zware brakingen, de hik, kramp „ &c. — Daar deze zieke thands 22 jaren oud, „ als kind gevaccineerd was geweest en 6 „ vaccine puisten daarna hadt gehadt *met alle* „ *characteristieke kenmerken van echtheid* en „ met klaarblijkelijke teekenen van conſtitutio-„ neele affectie des lichaams (zwelling in de „ holtens onder de armen en koorts), zoo „ was men in de eerſte dagen onzeker, we-„ gens de eigenlijke aart der ziekte. Den 29 ll., „ 's ochtends, ontwaarde men kleine roode be-

„ grensde vlakken, het eerst op het gezicht „ en aan de handen des lijders, naderhand aan „ de overige gedeelten des lichaams. Onder „ het uitbarſten van dit Exanthem verdwenen „ successivelijk de bovengenoemde toevallen „ van kramp en koorts. Den 30ſten vond men „ de vlakken gevuld, met een helder water- „ achtig vocht. Den volgende 31 December „ kregen de puisten eenen rooden geïnflam- „ meerden omkring en werd het vocht, het- „ welk zij inhielden, troebel en van geelachti- „ ge kleur. Alle de puisten hadden nu *vol- „ maakte gelijkheid met natuurlijke kinder- „ pokken.* Den 2 Januarij begonnen zij in het „ aangezicht te droogen; den 3 en 4 aan de „ overige deelen van het lichaam. — Al de „ korsten waren den 6 Januarij afgevallen, zon- „ der eenig lidteeken na te laten, en de patient „ bevindt zich nu volkomen wel.

„ Deze ziekte behoort, volgens alle derzel- „ ver verſchijnſelen, onder het rubriek van de „ in *Engeland* en meerdere landen genoegzaam „ bekende *mitigated ſmall-pox.*

„ Alhoewel deze ſoort pokken zeer zelden „ gevaarlijk zal zijn en zich ſlechts bij weinige „ gevaccineerde perſonen openbaart, zoo vor- „ dert niet te min de voorzichtigheid, dat ook

„ de-

„ deze pokken *quarantaine onderworpen wor-*
„ *den, ten minſten tot dat de korstjes afge-*
„ *vallen, en de patienten zorgvuldig gezui-*
„ *verd zijn, door warme baden, dewijl men*
„ *door de ondervinding niet geheel zeker is,*
„ *of zij, bijzonder bij niet gevaccineerden,*
„ DE BESMETTING VAN DE NATUURLIJKE KIN-
„ DERPOKKEN KUNNEN UITBREIDEN.

„ Ik heb het als mijne plicht beſchouwd dit
„ ter kennisſe van het Publiek te brengen we-
„ gens het ongegrond gerucht van eene hier
„ in de ſtad heerſchende Kinderziekte - Epi-
„ demie."

Coppenhagen, den 11 Januarij 1824.

(*Get.*) LUND,

Stads Phyſicus, &c.

Waar is nu de onbevooroordeelde, die uit de beſchrijving der ziekte zelve, niet duidlijk gewaar wordt, dat die zoogenaamde *mitigated ſmall-pox*, welke men voor eene nieuwe ſoort van pokken wil laten doorgaan, volſtrekt niet anders is dan eene niet boosaartige, maar echter wezenlijke kinderzikte? wordt dit niet bevestigd, doordien de perſoon van NIELSEN, van wien het *Contagium* zich ſchijnt verſpreidt

te hebben, een Exanthema gehadt heeft, die men niet geaarſeld heeft, met ronde woorden, de *kinderziekte* te noemen, vermits men, door deze verklaring, de koepokinenting geen nadeel toebracht, zijnde het voorwerp niet gevaccineerd? wordt dit niet zichtbaar, wanneer men dezelfde maatregelen, die men gewoon is in het werk te ſtellen, om de verſpreiding der kinderziekte te beletten, ook hier ziet aangewendt? En is het niet ten hoogſte opmerkingswaardig, wanneer de *Stads-Phyſicus*, na dit alles, zijn bericht eindigt met de woorden, *dat het gerucht van eene in* Coppenhagen *heerſchende Kinderziekte-Epidemie* ONGEGROND *is?*

Wij willen nu nog ten laatſte eenige feiten bijbrengen, die ons juist uit dezelfde plaats, van waar de Vaccine het eerst is verſpreid geworden, bij herhaling en in menigte zijn bekend gemaakt, welke alle voor het oog van den onbevooroordeelden ontegenzeggelijk de waarheid van onze hier verdedigde ſtelling in een helder daglicht zullen plaatſen.

De Heer GEORGE GREGORY is (*) ſedert vee-

(*) *Annales de la Litterature medicale Brittannique, par* J. DUBAR, Tom. I, Janvier 1824, pag. 28 enz.

veele jaren Doctor aan het hospitaal voor de Vaccine en de Kinderziekte te *St. Pancras.* Hij is dus meer dan iemand in de gelegenheid geweest de Vaccine te toetſen en na te gaan, of de koepok bij voortduring, OVER HET ALGEMEEN, kan gezegd worden de kinderziekte te vóórkomen. Hij heeft onlangs eenige aanmerkingen over de kinderziekte, die na de Vaccinatie ontſtaat, in het licht gegeven, welke wij, om derzelver belangrijkheid, willen overnemen en ter kennisſe van het Nederlandsch Publiek brengen.

„ Sedert eenigen tijd (zegt hij) hebben wij
„ in *Engeland* genoeg waarnemingen van ont-
„ ſtane kinderziekte na de Vaccinatie gemaakt,
„ om den aandacht en zelfs de vrees van het
„ Publiek te hebben opgemerkt. Wanneer
„ wij de afgeloopen' jaaren overzien, dan kun-
„ nen wij niet ontveinzen dat die droevige ge-
„ vallen ſteeds toenemen. Wij willen dus dit
„ punt trachten op te helderen, niet als ware
„ het om onze nieuwsgierigheid te voldoen,
„ maar als zijnde van een wezenlijk nut. Men
„ ontneemt de zwarigheid niet door te zeg-
„ gen, dat ook de natuurlijke kinderziekte,
„ die geregeld is afgeloopen, den lijder niet
„ altijd bevrijd voor eenen tweeden aanval. De

„ ge-

„ gevallen van kinderpokken na de Vaccine
„ zijn veel menigvuldiger dan die van eene
„ voor de tweede maal ontſtaande kinderziekte.
„ Deze laatſte is altijd door de oude Genees-
„ heeren als iets zeer zeldzaams beſchouwd ge-
„ worden, terwijl er heden weinig Doctoren
„ zijn, die geene voorbeelden van de eerſte
„ gezien hebben. De laatſte werden zelden
„ in het hospitaal voor de kinderziekte waar-
„ genomen; de eerſte, daarentegen, wordt in
„ dat geſticht in onze dagen dikwerf gezien.

„ Het is om dit punt op te helderen, en
„ tevens om te toonen, hoe zoodanige geval-
„ len van kinderziekte na de Vaccine ſteeds
„ vermeerderen, dat ik in de *tabula* I[a]. het
„ totaal opgegeven heb der aan de pokken
„ lijdende voorwerpen, in het hospitaal opge-
„ nomen, in het tijdsverloop van 10 jaren,
„ hierbij onderſcheidende de gevallen, die na
„ eene geregelde Vaccinatie zijn ontſtaan, van
„ dezulke, die op eene onregelmatige koepok-
„ inenting gevolgd zijn (*). Hieruit blijkt,
„ dat

(*) Alle de voorwerpen, hier gebracht, als hebbende de Vaccinatie ondergaan, hadden duidlijke lidteekenen, of, wanneer deeze ontbraken, dan herinnerden zij zich, dat hunne armen ontſtoken waren geweest, of dat de ziekte haren gewonen loop gevolgd hadt. Men heeft de gevallen van mislukte Vaccine uitgezonderd.

„ dat in 1810 de voorbeelden van ontſtane kin-
„ derziekte na de Vaccine op het geheel getal
„ der ingekomen zieken, zijn in de verhouding
„ van 1 tot 30: in 1815 als 1 tot 17: in 1819
„ als 1 tot 6: in 1821 als 1 tot 4 en in 1822
„ als 1 tot 3½.

„ Gedurende de drie laatſte jaren zijn er „ meer dan 100 zoodanige gevallen in het „ hospitaal waargenomen, waarvan de meeste „ onder mijn beſtuur waren."

Verder merkt de Schrijver aan, dat ſommigen wellicht van meening zijn, dat zijne aanteekeningen kwaad kunnen doen, in zoo verre ze ten nadeele der Vaccine ſtrekken, „ *doch*," voegt hij er bij, „ *de roem der* „ *Vaccine is heden zoo gevestigd, dat men* „ *geen gevaar loopt, zelfs op de ſtrengſte* „ *wijze, te onderzoeken alle de verſchijnſe-* „ *len, welke hiertoe eenige betrekking heb-* „ *ben* (*).

„ De

(*) Zeer *naïf* inderdaad is deze bekentenis; wij zien dus dat wij het aan de heden ('t zij met recht 't zij ten onrechte) *gevestigde roem der Vaccine* te danken hebben, zoo men thands de waarheid durft zeggen: immers, volgens den Schrijver, liep men gevaar een ſtreng onderzoek der *Vaccine*, en wat daartoe behoort, in het werk te ſtellen, toen *haar roem* nog niet *gevestigd was!!*

„ De meeste moeders zijn heden gevacci-
„ neerd, zoodat men het volks-vooroordeel
„ thands veeleer ten voordeele, dan wel ten
„ nadeele der Vaccine beſchouwen mag: verre
„ van het kwaade te willen vooruitloopen,
„ zoek ik alleen het algemeen welzijn te be-
„ vorderen door in dit onderzoek te treden;
„ *velen verzwijgen de gevallen van mislukte*
„ *Vaccine en ſchijnen te vrezen hun gevoelen*
„ *hieromtrent te verklaren, of het geſchil-*
„ *punt zonder omwegen aan te vatten.*"

Hierna onderzoekt de Schrijver, zoowel hoedanig de wijziging zij, die de pokſmet in een te voren gevaccineerd voorwerp ondergaat, als ook welke oorzaken daarvan kunnen worden aangewezen. — Hij bewijst, dat men niet in ſtaat is de evenredigheid op te geven, die er tusſchen de voor de tweedemaal ontſtane kinderziekte en tusſchen de zich na de Vaccine vertonende pokken beſtaat: „ *de voor-*
„ *beelden*," zegt hij, „ *van mislukte Vacci-*
„ *natie zijn tegenswoordig veel meer in getal*
„ *dan tien jaren geleden, en men is niet ze-*
„ *ker, dat het* maximum *bereikt is.*"

De wijziging nu, door de Vaccine veroorzaakt, wordt zeer naauwkeurig beſchreven, en zal vooral in de vermindering der ontſteking

van

van de huid moeten gezocht worden, hoewel er alle mooglijke trappen plaats hebben tusschen de twee uiterste wijzigingen, die of zoodanig is, dat de kinderziekte in eene zeer lichte ziekte veranderd is, of wel dat de Vaccine naauwlijks eenigen invloed schijnt gehadt te hebben; het laatste wordt overigens niet dan zeldzaam waargenomen.

Wat nu de oorzaken van dit ontstaan der pokken bij te voren gevaccineerden betreft, deze zoekt de Schrijver zoowel in eene zekere *indiosyncrasie* bij sommige familiën, en ook bij personen van 15 tot 21 jaren, om de pokstof gretig op te nemen, als ook in de menigvuldige onregelmatige Vaccinatiën, die, volgens den Schrijver, volkomen bewezen kunnen worden uit den aart der lidtekens op de armen. Hij eindigt dus met den raad, om die personen, bij welke de lidtekens onregelmatig zijn, op nieuw te vaccineeren, en geeft de volgende lijsten op van de waarnemingen, die hij in het hospitaal van de Kinderziekte en de Vaccine te *St. Pancras* gemaakt heeft.

Op-

Opgave der zieken, welke, na voorafgegane Vaccinatie, de kinderziekte gekregen hebben en in het hospitaal zijn opgenomen, verdeeld in twee onderscheide tijdvakken, ieder van vijf jaren: aldus te kennen gevende de evenredigheid, waarin deze gevallen staan, tot het geheel getal der aan kinderziekte lijdenden.

In het jaar	Totaal der ingekomen.	Kinderziekte bij te voren Gevaccineerde.	Middengetal.
1809	146	4	1 op 36
1810	149	5	„ „ 30
1811	94	6	„ „ 15
1814	79	4	„ „ 20
1815	101	6	„ „ 17
Totaal in 5 jaren	569	25	„ „ 22
1818	58	9	„ „ 6
1819	97	17	„ „ 6
1820	142	25	„ „ 6
1821	117	28	„ „ 4
1822	194	57	„ „ 3½
Totaal in 5 jaren	608	136	„ „ 4½

Opgave der ouderdom, waarin de onderscheide Gevaccineerde personen de kinderziekte gekregen hebben, en in het hospitaal, in de laatste vijf jaren zijn opgenomen.

Onder de 10 jaren	5
van 11 „	2
„ 12 „	1
„ 13 „	2
„ 14 „	5
„ 15 „	3
„ 16 „	7
„ 17 „	14
„ 18 „	13
„ 19 „	11
„ 20 „	18
„ 21 „	13
„ 22 „	9
„ 23 „	10
„ 24 „	9
„ 25 „	4
„ 26 „	3
„ 27 en daarbov.	7
Totaal......	136

Opgave der gevallen van kinderziekte, bij perſonen, die te voren zoowel te London *als ten platte Lande en op onbeſtemde plaatſen gevaccineerd waren.*

Jaargetal.	GEVACCINEERDEN. Buiten London	Te London	Onbeſtemde.	Totaal der Vaccinatiën.
1809	3	1	0	4
1810	4	0	1	5
1811	5	0	1	6
1814	4	0	0	4
1815	5	1	0	6
1818	17	0	2	9
1819	11	1	5	17
1820	6	1	18	25
1821	19	2	7	28
1822	35	6	16	57
Totaal.	99	12	50	161

Opgave van het hospitaal-verblijf der perſonen aan kinderziekte na voorafgegane Vaccinatie lijdende, gedurende het jaar 1822.

Minder dan 7 dagen	12
— „ 14 „	32
— „ 21 „	6
— „ 6 weken	2
Stergevallen	5
Totaal.......	57

Wan-

Wanneer men nu deze lijsten, die juist door een' voorſtander der koepokinenting, en juist in het hospitaal der kinderziekte en vaccine gemaakt zijn, naauwkeurig nagaat en zonder partijdigheid overziet, dan wordt men, mijns bedunkens, duidlijk gewaar:

1°. Dat, tien jaren geleden, onder de 22 perſonen, aan de kinderziekte lijdende, ſlechts een enkel in het hospitaal gevonden werdt, die te voren gevaccineerd was geweest, doch dat daarentegen, in de laatſte jaren, onder 9 gevallen van pokken, 2 gevonden werden, die te voren gevaccineerd waren. De voorbeelden van mislukte Vaccine nemen dus jaarlijksch toe.

2°. Dat tusſchen het zestiende en twee en twintigſte jaar, waarin het lichaam eene nieuwe *periode* van ontwikkeling ondergaat, ook tevens de vatbaarheid, om door de pokſmet te worden aangedaan, ſchijnt levendiger te worden. Een bewijs voorwaar, dat vooral de kinderziekte met de ontwikkeling van het geſtel in een allernaauwst verband ſtaat.

3°. Dat de Vaccine in onze dagen niet eens meer kan gezegd worden *over het algemeen* een voorbehoedmiddel te zijn voor de kinderziekte.

Men denke echter niet, dat de Heer GRE-

GORY

GORY tot deze gevolgtrekkingen gebracht werd: O neen! hij zoude alsdan geen voorſtander der Vaccine hebben kunnen blijven; maar hoe zich nu uit deze moejelijkheid het beste te redden? Het middel is bij der hand: hij wil naamlijk uit de lidtekens bewijzen, dat niet enkele, (het geen wij hem zouden toegeven) maar *verreweg de meeste* gevallen van kinderziekte bij gevaccineerden moeten worden toegeſchreven aan de voorheen met onechte koepokſtof verrichte inenting!

Ik noem dit, gelijk ik in het mijne Beſtrijding genoemd heb, eene erbarmelijke uitvlucht. Getrouw aan hunne gewoone *petitio principii*, maken de Vaccinatores waarſchijnlijk op deze waarnemingen de volgende ſluitrede:

> De kinderziekte ontſtaat *hoogstzeldzaam*, zoo immer na eene geregelde Vaccinatie. In bovengemelde waarnemingen zijn *zeer veele* voorbeelden van ontſtane kinderziekte na voorafgegane Vaccinatie; *Ergo* zijn die Vaccinatiën onregelmatig, onecht geweest.

Zoo er nu, gelijk de Vaccinatores het voorgeven, een zoo groot verſchil beſtaat tusſchen de ware en onechte Vaccine, dan zul-

len er zekere en niet twijfelachtige onderſcheidskenmerken van beiden moeten gevonden worden: en zoo die werkelijk te vinden zijn, van waar dan, dat zoo dikwerf de echte Vaccineſtof, uit eene alle de vereischte hoedanigheden bezittende koepok genomen en op een ander individu ingeënt, de valſche koepok doet geboren worden, die de Vaccinatores zelve getuigen, dat geen voorbehoedende kracht bezit? Van daar ook, dat REIL de ſtelling van JENNER aangaande het bepalen van de echtheid der Vaccine alleen uit de uitwendige teekenen, die zich plaatslijk vertoonen, verwerpt en vraagt, hoe toch datgeen, 't welk eene algemeene dispoſitie des lichaams zal moeten wegnemen, immer zal kunnen plaatslijk zijn? Zeer verkeerd zegt de R., en zeker uit onwetenheid, want wij willen niet gaarne kwade trouw bij hem veronderſtellen, dat REIL ſchreef, toen de Vaccine nog in haare kindschheid was: immers in het vijfde deel van het belangrijk werk *über die Erkenntniſſ und Cur der Fieber*, dat in het jaar 1815, twee jaren na den dood des Schrijvers, in het licht verſcheen, vinden wij in de Voorrede, door Prof. NASSE, de verklaring, dat de hem toegezonde nagelatene papieren van REIL,

on-

onder anderen, nieuwe bijdragen bevatteden over de Pokken, de Vaccine en de Varicellen, zoodat de bearbeiding van deze onderwerpen door den Schrijver niet geschiedt is in dien tijd, toen de Vaccine nog in haare kindschheid was, maar tusſchen het jaar 1812 en 1813.

Maar wij worden duidlijk gewaar, dat JENNER zelve op de menigvuldige waarnemingen van ontſtane kinderziekte, na voorafgegane Vaccinatie, aandachtig is geworden; men verwachtte dus van hem vooral eene ontwikkeling der oorzaken van dit verſchijnſel, en zijn andwoord was ſteeds, dat eene onechte Vaccinatie was voorafgegaan, en om nu dit gewoon *Echappatoir* nader op te helderen, ſchreef hij in 1804 (†) een brief, waaruit wij het volgende overnemen: „ Het is moejelijk," zegt hij, „ en wellicht onmooglijk zonder afbeel-„ dingen, eene naauwkeurige beſchrijving te „ geven der verſcheidenheden, die eene her-„ petiſche aandoening der huid in de koepok-„ ken veroorzaken kan, van de geringſte af-„ wijkingen, die de zekerheid der koepok-

„ in-

(†) *Medical and Phyſical Journal*, August 1804, en HUFELAND l. l. Januarij 1822.

„ inenting niet in den weg ſtaan, tot die on-
„ volkomenheid der puisten toe, die over het
„ algemeen geene zekerheid daarſtelt. Wel-
„ licht bega ik een fout, als ik van eene
„ *volſtrekte onzekerheid der koepokinenting* ge-
„ wag maak, doch ik ben overtuigd, dat het
„ organismus zijne gevoeligheid voor de pok-
„ ſmet en het vermogen, om deze ziekte in
„ haare gewone vorm te krijgen, verliest,
„ naarmate de Vaccine haare volkomenheid na-
„ dert."

En om nu te bewijzen, hoe licht de Vaccine ontaarden kan en de kenmerken van echtheid verliezen, merkt hij aan, dat *eene enkele weiachtige puist, een wondje, of eene vervelling van de opperhuid op een of ander deel van het lichaam, gedurende den loop der Vaccine, voldoende is, om haar voorbehoedend vermogen te doen verliezen.* En het is niet alleen *de daauwworm, eene herpetiſche uitſlag, de zoogenaamde kwade oogen, &c.* die, volgens JENNER, veelmalen de Vaccine doen mislukken, maar zelfs zal (let wel!) *een plekje open huid achter het oor, niet groter dan men met een halve erwt bedekken kan, genoegſaam zijn,* om de koepok zelve haare voorbehoedende kracht te ontnemen, enz.

Waar

Waar is nu de onbevooroordeelde, die hier niet gewaar wordt, dat de uitvlucht van JENNER, om toch de geliefkoosde Vaccine in haare gevestigde roem ſtaande te houden, inderdaad te belachlijk is, om breedvoerig wederlegd te worden? En echter onderſchrijft HUFELAND dit denkbeeld van den ſcherpzinnigen JENNER, ja zelfs geeft hij ter bevestiging eene door hem gemaakte waarneming op, van iemand, bij wien, hoewel de huid zeer gezond was, de Vaccine echter eene onregelmatige loop hadt gehouden, hetgeen hij niet wist waaraan te moeten toeſchrijven, toen hij eindlijk gewaar werdt, dat de lijder het *panaritium* of de Fijt hadt (†)!!

Indien wij nu eens deze ſtelling van JENNER aannemen, dan moest daaruit noodzaaklijk volgen, dat van 10 kinderen, die gevaccineerd worden, zeker 8 de onregelmatige, de minder of niet behoedende koepok zouden krijgen en daarenboven zou ieder Vaccinator, om toch wel te weten of het voorwerp geſchikt is, om gevaccineerd te worden, voor en aleer hij hiertoe overgaat, inderdaad verplicht zijn het kind van hoofd tot teenen na te zien en te onder-

zoe-

(†) HUFELAND l. l. Jan. 1822.

zoeken of er ook hier of daar een puistje, een kloofje of ſchrapje op de huid aanwezig is, waardoor de Vaccine eenen onregelmatigen loop zou kunnen houden, en dus haar voorbehoedende kracht verliezen!

Doch genoeg over zulk eene beſpottelijke kwakſalverij en dwaasheid, die ik aan geen JENNER of HUFELAND, of welken Vaccinator ook, toeſchrijf, maar aan den geest der duisternisſe en verbijstering des verſtands, waardoor iedereen, die als een ijverig verdediger der Vaccine optreedt, hem ondanks, wordt voortgezweept!

Mij maken dus, bij hernieuwing, het volgend beſluit: Daar het bewezen is, vooreerst, dat de ware koepokſtof de valſche dikwerf doet geboren worden, ten andere, dat de zoogenaamde valſche koepokken geen beveiligend vermogen hebben tegen de kinderziekte, en eindelijk, ten derde, dat er geen waar kenmerk beſtaat, waaraan beide van elkander behoorlijk kunnen onderſcheiden worden, zoo houden wij de Vaccine, wat haare voorbehoedende kracht betreft, voor een *onzeker en dikwerf feilend middel.* En zoo zie ik mij gebracht tot des R. wederlegging van de door mij verdedigde ſtelling, dat, namelijk, de *Variolae discretae*, *con-*

ſluen-

fluentes en *Varicellæ* één *in wezen* zijn, en aan een en hetzelfde *contagium* hun oorſprong verſchuldigd zijn, hetgeen ik heb trachten te ontwikkelen. Hierop zegt de R.: „ Onbe- „ ſchaamder heeft wel niemand ooit geſchre- „ ven dan hetgene men nu verder ter beplei- „ ting van deze ſtelling, bladz. 73 en verder, „ vindt aangeteekend: hij doet het voorkomen, „ alsof de Vaccinatores de eerſte zijn geweest, „ die de *Variolae Verae* van de *Spuriae* on- „ derſcheiden hebben."

Op deze zeer onvriendlijke aanmerking zou ik des R. eigene woorden, en voorwaar met meer recht, kunnen bezigen en vragen, of iemand ooit wel onbeſchaamder geſchreven heeft, dan de R. ter deezer plaatſe doet. Immers men zie eens mijne *Beſtrijding* na ter aangehaalde plaatſe, bladz. 73 en verder, en men zal daar niet de valschlijk mij door den R. toegeſchrevene woorden vinden, maar wel de volgende: „ Het was *eerst ten tijde der* „ *Inoculatié* en naderhand der Vaccine, dat „ men *zoo zorgvuldig* bepaalde grensliniën „ tusſchen de ware en de valſche kinder- „ ziekte heeft trachten aan te wijzen, om, „ namelijk, in alle voorkomende gevallen, „ waar het beveiligend vermogen *van een van*

 „ *bei-*

„ *beide inentingswijzen* zou kunnen in twijfel „ getrokken worden, een uitvlucht of *Echap-* „ *patoir* te hebben." — Heb ik hier nu gezegd, dat *de eerſte*, die de ware en de valſche kinderziekte *zoo naauwkeurig* hebben onderſcheiden, *Vaccinatores* geweest zijn, zoo als de R. doet voorkomen, dan wel de Inoculatores? Dat de onpartijdige lezer oordeele. — „ Maar," zegt hij verder, „ ten behoeve van „ *het groote Publiek* (want Doctoren weten „ het) merken wij aan, dat men in alle ge- „ neeskundige boeken, welke, lang voordat „ de Vaccine bekend was, over dit onderwerp „ uitgekomen zijn, de kinderpokken in *ware*, „ waaronder de *discretae* en *confluentes* be- „ hooren, en in valſche pokken *varicellae* „ onderſcheiden vindt, als twee van elkander „ onderſcheidene ziekten." En om deze niets afdoende woorden verder te verdedigen, haalt de R. twee Latijnſche citatiën aan (zeker voor het *groote Publiek*, dat de Latijnſche taal machtig is!) uit de Werken van VAN SWIETEN en BURSERIUS, mannen voorwaar van groot crediet.

Doch waartoe deze toch tegen mij aangevoerd? Zij behoren immers beide tot de Inoculatores, van wien ik juist gezegd heb, dat

zij de eerſte zijn geweest, die *zoo zorgvuldig* bepaalde grensliniën tusſchen de ware en valſche kinderziekte hebben trachten daarteſtellen. De R. dus, die van meening was mijne ſtelling uit deze Schrijvers omverre te werpen, heeft dezelve juist daardoor veeleer bevestigd, waarvoor wij hem dank weten. — Hadt hij intusſchen met meer oplettenheid te werk gegaan en mijn gevoelen (dat trouwens in onze dagen door THOMSON en andere vooral Engelſche geleerden ook wordt verdedigd) met meer ſuccès willen beſtrijden, dan hadt hij de Schrijvers van voor den tijd der Inoculatie moeten raadplegen en bewijzen, dat deze, over 't algemeen, de valſche en echte pokken als twee *in wezen* onderſcheidene ziekten gewoon waren te beſchouwen.

Ik eindig dus ook dit gedeelte met het volgende beſluit: Daar het bewezen is, dat in een en hetzelfde huis, waar de kinderziekte heerscht, het eene kind ſoms de *Variolae Confluentes*, het andere de *Discretae*, en het derde eindlijk de *Varicellae* krijgt, — dat er daarenboven eene zoogenaamde valſche kinderziekte beſtaat, die, volgens HEIM, *wat haar duur, haar verloop en hare verſchijnſelen betreft, zich naauwlijks van de ware kin-*

der-

derpokken onderſcheidt, zoo zijn er ſlechts drie wegen, om het twistgeding te beſlechten, en wel de volgende:

1°. Of men moet met REIL aannemen, dat de pokken bij één en dezelfde perſoon *echt* kunnen zijn, in zoo verre zij de ware kinderziekte bij anderen doen geboren worden, en tevens *valsch*, in zoo verre zij de perſoon zelve voor 't vervolg niet beveiligen voor de kinderziekte!

2°. Of men moet zoo veel onderſcheidene *contagia* aannemen als er onderſcheide ſoorten van pokken beſtaan, zoodat er aan den eenen kant eene *bijzondere* ſmetſtoffe voor de waterpokken, een ander voor de windpokken, een derde voor de ſteenpokken, een vierde voor de ſchapenpokken, enz. en van den anderen kant voor de *Variolae Confluentes* een, voor de *Discretae* een ander, voor de *Siliquoſae* een derde, voor de *Seroſae* een vierde enz. zou moeten beſtaan, hetgeen eene *absurditeit* is!

3°. Of men moet eindelijk (en dit is de eenige aannemelijke ſtelling) erkennen, dat er in alle die pokſoorten zoowel de *Confluentes* als *Varicellae*, ja zelfs de *Modificated Smalpox* niet uitgezonderd, een en hetzelfde *contagium* ten gronde ligt, wiens werking op het dier-

dierlijk lichaam gewijzigd wordt naar het bijzonder geſtel, naar de bijzondere levenswijze des kranken, in één woord, naar de onderſcheide omſtandigheden, waarin hij zich bevindt.

Zoo zijn wij dan genaderd met den R. tot het zesde *argumentum poſitivum*, zijnde op pag. 84 van mijne *Beſtrijding:* er zijn dus alleen van het geneeskundige nog 44 pagina's over, waarin wij voornamelijk hebben aangetoond, dat het onmooglijk is de vatbaarheid voor eene of andere ziekte uit te roejen, zoo als de Vaccinatores het voorgeven, alsmede waarin deze vatbaarheid naar de beginſelen der zuivere ziektekunde moet gezocht worden, en vervolgens breedvoerig hebben bewezen, dat het koepokgift of de koepokſtof uit haaren aart noodwendig eene ondermijnende werking uitoeffenen zal *op denzulken vooral, bij wien zij zoo diep is doorgedrongen, dat ze het ontſtaan der kinderziekte voorkomt.* — Wij meenden nu, en waarſchijnlijk zal ieder onpartdig lezer hetzelfde met ons verwacht hebben, dat de Rec., die althands het geneeskundig gedeelte voorgenomen hadt te wederleggen, ook deze 44 pagina's zou uiteengezet en het onvoldoende mijner argumenten aangetoond hebben. Vruchteloos zal men zoodanig iets in

de-

deze recensie zoeken: op eene enkele bladzijde (tegen over de 44 van mijne Bestrijding) heeft de R. niet alleen uit haar verband gerukte plaatsen aangehaalt, maar zelfs eene geheel verkeerde, ja verdraaide en valsche voorstelling derzelve gebezicht; en als het op wederleggingen aankomt, dan vinden wij bij den R. de twee volgende *exclamatiën:* WELKE ONZIN! WELKE DWAASHEID!

Waar is nu de billijke en onpartijdige rechter, die niet hieruit duidlijk gewaar wordt, dat de R., de zwakheid zijner argumentatie en de onmooglijkheid inziende, de gronden, waarop ik verder mijne Bestrijding heb doen rusten, met de beginselen eener zuivere en gelouterde geneeskunde omver te stoten, bij de zoogenaamde wederlegging van de eerste 80 pagina's zoo veele moeilijkheden, zoo veele klippen en banken heeft aangetroffen, dat hij, vreezende schipbreuk te zullen lijden, in het midden der zee het anker legt, zijne reis niet verder durft voort te zetten, noch het tegenovergesteld strand te bereiken. Immers *hij vreest*, volgens zijne eigene woorden, *den Lezer reeds te lang te hebben bezig gehouden*, en laat hiermede een derde gedeelte van het geneeskundig on-

onderzoek bijkans geheel onaangeroerd: door dit gedrag zal de R. voorzeker *het groote Publiek* (waarvoor hij gedurig zegt te ſchrijven) in eene groote verlegenheid hebben gelaten, terwijl de Geneeskundigen, zelfs veele Vaccinatores, zich niet zullen kunnen onthouden hierop te glimlachen, wél wetende, in welke gevallen men in het midden eener recenſie blijft en afbreekt, met de gewone *formula*, *van te vrezen den Lezer te lang op te houden.*

Neen, Mijnheer! deze vrees komt nimmer bij hem op, die de waarheid verdedigt, en dat ook mij die vrees niet heeft weerhouden, blijkt uit deze bladen, terwijl ik openlijk verklaar niet te ſchrijven voor zoodanige lezers, die men zou moeten vreezen te lang te hebben bezig gehouden in eene zaak, die de duurſte plichten, het leven en de gezondheid van het opkomend geſlacht, betreft, en van zulk een uitſtekend belang is, dat de geneeskundige, willen zij zich niet aan misdaad ſchuldig maken, genoodzaakt zijn dezelve met alle mooglijke aandacht, onpartijdigheid en ernſtige overdenking te bepeinzen, te onderzoeken en te beoordeelen.

Wat het tweede hoofdſtuk van mijn Werkje, het niet geneeskundig gedeelte, betreft, wij vin-

vinden bij den R. hierover eenige weinige regels, genoeg echter, om meer dan een' onmiskenbaare trek van overhaasting in het lezen en beoordeelen van mijn Werkje op te leveren. Wij willen met weinige woorden bewijzen, hoe gering het belang zij der wederleggingen, door den R. hier in het midden gebracht. Hij zegt namelijk: „ Wij laten het aan het oordeel van „ C. zelven over, of het niet meer dan te „ ver gedreven ijver is, de nagedachtenis van „ een' man, als JENNER, die bij het nageſlacht „ in zulk een aanzien is, en wien het mensch- „ dom zoo veel meent verſchuldigd te zijn, „ zoo te lasteren, zoo te ſchelden, ja te ver- „ vloeken, als hij zich op meer dan ééne „ plaats van zijn Boek, en bijzonderlijk in dit „ hoofdſtuk, veroorloofd heeft?" Wij willen den R. volſtrekt niet tegenſpreken, dat JENNER *een man is, die bij het nageſlacht* (of liever bij het tegenwoordig geſlacht) *in aanzien ſtaat*, nog minder *dat het menschdom hem zeer veel* MEENT *verſchuldigd te zijn*, maar het is lastertaal, wanneer hij er bijvoegt, dat ik JENNER zou vervloekt hebben, en deze lastertaal is nog verfoeilijker, wanneer men nadenkt, dat deze verklaring uit den pen van iemand komt, die zijn' naam verzwijgt: ——

neen,

neen, ik heb JENNER als een roekelooze proefnemer befchouwd, en doe dit nog; zoo de R. hier ter goeder trouw ware, dan zou hij voorzeker die plaatfen, waar ik JENNER, of wie 't ook zij, zou vervloekt hebben, aanwijzen; doch zulks is hem onmooglijk geweest, daar ik mij hieraan niet fchuldig gemaakt heb, en ook in het vervolg, door Gods genade, nimmer hoop fchuldig te maken.

„ Maar," zegt de R. verder: „ kan JENNER „ van onvoorzigtigheid befchuldigd worden, „ daar hij meer dan twintig jaren bezig was „ *proeven met de Vaccine te nemen*, *alvorens* „ hij zijne uitvinding der wereld bekend gemaakt heeft?"

Zonderlinge vraag voorwaar! Immers de onvoorzichtigheid van JENNER heb ik nimmer in het *eerst na verloop van verfcheide jaren wareldkundig maken zijner uitvinding* gezocht, maar juist daarin, *dat hij zoo veele proeven met de Vaccine op het menschlijk lichaam heeft gewaagd*, 't geen wel moet in acht genomen worden.

„ Maar," zegt de R., „ waarlijk kluchtig „ is het, hoe C. zich ook in dit Hoofdftuk „ gedurig tegenfpreekt. Wij willen flechts een „ voorbeeld, voor meer andere, aanhalen. C.

„ beſchuldigt de Geneesheeren, dat zij overal „ *per fas et nefas* de verſpreiding der Vaccine met geweld doorgedrongen hebben, en „ bl. 141 verhaalt *hij zelf*, „ dat in *Amerika* „ „ de Indianen honderde mijlen ver kwamen, „ „ uit de diepten der bosſchen, zich naar de „ „ ſteden wenden, om van haar koepokſtof „ „ af te ſmeeken en hunne landſtreken voor „ „ de woede der kinderziekte te beveiligen."" Nu vraagt de R. verder: „ Wie heeft deze „ Wilden daartoe genoodzaakt? Of waren zij „ ook al met den verpestenden geest der XIXde „ Eeuw beſmet? Of hadden zij eenen ijdelen „ ſchrik voor die uit haren aard zoo goedaar-„ dige kinderziekte? Doch genoeg hiervan!" Deze gantſche tusſchenreede, die de verblindheid des R. en de overhaasting, waarmede hij mijne Beſtrijding gelezen heeft, ten duidlijkſte bewijst, zal geheel vervallen en wederlegd worden door deze eenvoudige aanmerking, dat namelijk ter aangehaalde plaatſe niet mijne eigene woorden ſtaan, maar die van een der voornaamſte verdedigers der Vaccine, van den zeer geleerden Heer DAVIDS van *Rotterdam*, die *Holland*, helaas! met de verderflijke koepokmenting het eerſte moest bekend maken!

Zoo

Zoo zie ik mij dan weder tot het einde genaderd; de tegenwerpingen zijn opgelost, de door mij verdedigde ſtelling is verder ontwikkeld en uiteengezet, derzelver waarheid met nieuwe bewijzen geſtaafd en bevestigd: mijn taak is dus verricht en met dankbaarheid erken ik de hand des Almachtigen Vaders, die mij ook hierin zijne krachtige hulp verleend heeft! Hij, en Hij alleen, geen menſchenwerk, kan de dwalenden terugbrengen, de logen beſchamen, het licht uit de nacht der duisternisſe te voorſchijn roepen. Hij ſchenke mij verder zijnen Heiligen Geest, opdat ik ter eere van mijnen God en Verlosſer, JESUS CHRISTUS, door wien de genade en de waarheid is geworden, de ſtemme dier waarheid eenig en alleen gehoor geeve, en, ſteunende op den waren Rotsſteen, tegen de toeſtromende menigte, onwrikbaar en onbeweeglijk blijve palſtaan! Amen!

